

*Проект ПРООН/ГЕФ
«Інтеграція положень Конвенцій Ріо
у національну політику України»*

*Empowered lives.
Resilient nations.*

**SWOT-АНАЛІЗ І АНАЛІЗ ПРОГАЛИН
(GAP-АНАЛІЗ) ПОЛІТИК, ПРОГРАМ,
ПЛАНІВ І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ
У ГАЛУЗІ ОСВІТИ Й НАУКИ**

**ТА ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ
ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

**Київ
2016**

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку. ПРООН тісно співпрацює з усіма верствами суспільства та допомагає країнам розбудовувати спроможність протистояти кризам, розвивати та підтримувати економічне зростання, спрямоване на покращення життя кожної людини. Ми працюємо у 170 країнах та пропонуємо рішення та глобальне бачення з урахуванням специфіки місцевого розвитку з метою розширення прав та можливостей людей та підвищення життєздатності держав. www.undp.org

ГЛОБАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ФОНД (ГЕФ) працює у 182 країнах в партнерстві з міжнародними установами, неурядовими організаціями, приватним сектором для вирішення глобальних екологічних проблем, при цьому впроваджуючи програми з підтримки ініціатив, які сприяють сталому розвитку. ГЕФ – це незалежно функціонуюча фінансова організація, яка надає гранти на реалізацію проектів, спрямованих на збереження біорізноманіття, боротьбу зі зміною клімату, деградацією земель та ін. З 1991 року ГЕФ має значні здобутки за результатами надання підтримки країнам, які розвиваються і країнам з перехідною економікою. www.thegef.org

Автор:

Ісаєнко Володимир Миколайович, доктор біологічних наук, професор, директор Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, консультант ПРООН в Україні у сфері освіти і науки

А 64 SWOT-аналіз і аналіз прогалін (GAP-аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі освіти й науки та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо / Ісаєнко В.М. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 106 с.

Це видання підготовлено в рамках реалізації проекту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України», який випроваджує Програма розвитку ООН в Україні (ПРООН) за підтримки Глобального екологічного фонду (ГЕФ). Думки, висновки чи рекомендації належать авторам чи упорядникам видання та не обов'язково відображають погляди ПРООН та ГЕФ.

ЗМІСТ ЗБІРКИ

Зміст збірки	3
Перелік використаних скорочень	4
Вступ про проект	5
Рецензенти звіту	6
Огляд Конвенцій Ріо	8
Огляд галузі освіти та науки	38
1. Огляд ситуації в освіті та науці й освітньої та наукової політики	38
1.1. Правове забезпечення розвитку освіти та науки	38
1.2. Огляд ситуації в освіті та науці	39
2. Тенденції в освіті та науці (за підгалуззями)	41
2.1. Базова освіта	41
2.2. Післядипломна освіта	44
2.3. Неформальна та інформальна освіта.....	44
2.4. Наука	45
3. Вплив освітньої та наукової політики на покращення стану довкілля.....	47
Методологія проведення галузевого аналізу	48
SWOT-аналіз і GAP-аналіз політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі освіти й науки та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо	51
Підгалузь: освіта	52
SWOT-аналіз	52
GAP-аналіз	56
Підгалузь: післядипломна освіта	68
SWOT-аналіз	68
GAP-аналіз	70
Підгалузь: неформальна та інформальна освіта	75
SWOT-аналіз	75
GAP-аналіз	79
Підгалузь: наука	90
SWOT-аналіз	90
GAP-аналіз	94
Висновки	98
Рекомендації	100
Глосарій	103
Додаток 1. Перелік нормативно-правових актів у освітній галузі.....	104
Додаток 2. Перелік використаних джерел.....	106

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

Верховна Рада України	ВРУ
Уряд України	УУ
Кабінет міністрів України	КМУ
Закон України	ЗУ
Указ Президента України	УПУ
Міністерство освіти і науки України	МОН України
Конвенція Організації Об'єднаних Націй про охорону біологічного різноманіття	КБР
Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням	КБО
Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату	РКЗК
План дій із виконання національної стратегії біорізноманіття	ПДНСБ
Багатосторонні природоохоронні угоди	БПУ
Стратегія сталого розвитку	ССР
Стратегія Європейського Союзу зі сталого розвитку	СЄССР
Глобальний екологічний фонд	ГЕФ
Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй	ПРООН
Європейська економічна комісія ООН	ЄЕК ООН
Рамкова програма партнерства ООН	РПП ООН
Програма ООН з навколишнього середовища	ЮНЕП
Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку	ЮНІДО
Національна екологічна політика	НЕП
Європейська комісія	ЄК
Європейський союз	ЄС
Вищий навчальний заклад	ВНЗ
Наукова установа	НУ
Неурядові громадські організації	НГО
Парникові гази	ПГ
Валовий внутрішній продукт	ВВП
Одеський державний екологічний університет	ОДЕКУ
Екологічні неурядові організації	ЕкоНУО
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України	ІПРЕЕД НАН України

ВСТУП ПРО ПРОЕКТ

Майже мільярд сімей у всьому світі, особливо сільські громади, безпосередньо залежать від природних ресурсів для забезпечення своєї життєдіяльності. Але глобальні екологічні загрози (зміна клімату, опустелювання, втрата біорізноманіття) підривають цю ресурсну базу.

В Україні ці загрози є не менш важливими. Проблема деградації ґрунтів – національного багатства і основи нашої економіки – є надзвичайно актуальною для України і впливає не лише на урожайність та якість сільськогосподарської продукції, але й завдає значних економічних збитків. Наслідки зміни клімату в Україні вже відчули на собі тисячі українців під час повеней 1998 і 2008 років, надзвичайно спекотних літ 2009 і 2010 років тощо. Прогнозовані зміни клімату у майбутньому призведуть не лише до економічних втрат, але й до неконтрольованої міграції людей, нових захворювань та інших соціальних негараздів.

Три Конвенції Ріо (Конвенція ООН про охорону біорізноманіття, Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату), прийняті на «Саміті Землі» у Ріо-де-Жанейро у 1992 році, є відповіддю на ці загрози і шляхом до сталого розвитку у всьому світі.

Конвенція про біорізноманіття – міжнародна угода, головними цілями якої є збереження біологічного різноманіття, стале використання його компонентів та рівний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів.

Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату – це міжнародний екологічний договір, мета якого полягає в стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допустить небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему.

В рамках *Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці*, опустелювання розглядається не як процес утворення пустель, а як будь-яка деградація земель під впливом природних чи антропогенних чинників. Саме тому, сторонами Конвенції на сьогодні є 193 країни світу, у тому числі і ті, на території яких природні пустелі взагалі відсутні, та Європейське співтовариство.

Україна приєдналась до всіх трьох конвенцій. Інструментами реалізації завдань конвенцій є: наукові дослідження та обґрунтування заходів зі збереження екосистем, розробка стимулів та механізмів для стримування антропогенного впливу на навколишнє середовище, вдосконалення державної та регіональної політики, законодавче регулювання соціальної та корпоративної відповідальності бізнес структур, передача технологій та практик та залучення зацікавлених сторін, включаючи місцеві спільноти, молодь, НУО, жінок та бізнес.

З метою сприяння досягненню глобальних екологічних цілей і через них реалізації соціально-економічного розвитку України, Програма розвитку ООН та Глобальний екологічний фонд у 2014-2016 роках впроваджують в Україні проект «*Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України*». Цей проект допоможе Україні краще здійснювати дії на місцевому, регіональному та національному рівні для виконання зобов'язань в рамках Конвенцій Ріо. У рамках проекту здійснено аналіз нормативної бази у восьми галузях – енергетика, транспорт та інфраструктура, міський розвиток, економічний розвиток, управління природними ресурсами, соціальна політика, освіта та наука, аграрна політика - для оцінки стану виконання цілей Конвенцій Ріо. У кожному звіті наведено конкретні рекомендації щодо внесення змін у законодавчі акти.

За результатами аналізу підготовлено звіти, окремо по кожній галузі. У цьому виданні Вашій увазі пропонується один зі звітів серії.

РЕЦЕНЗЕНТИ ЗВІТУ

До підготовки та рецензування аналітичних матеріалів була залучена група експертів, які займаються дослідженнями проблем освіти для сталого розвитку:

Білявський Г. О. - д. г.-м. н., професор, директор начальної-наукового інституту екологічної безпеки та управління Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди України.

Боголюбов В. М. - д. п. н., доцент, завідувач кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України

Вербицький В. В. - д. п. н., директор Національного еколого-натуралістичного центру Міністерства освіти й науки України

Грицан Ю. І. - д. б. н., професор, проректор із наукової роботи, завідувач кафедри екології та ґрунтознавства Дніпропетровського державного аграрного університету

Клименко М. О. - д. с.-г. н., професор, завідувач кафедри екології Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне.

Малікова С. О. - науковий співробітник відділу координації роботи з виконання Національного плану дій відділення стратегії розвитку освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНУ

Мальований М. С. - д. т. н., професор, завідувач кафедри прикладної екології та збалансованого природокористування Національного університету «Львівська політехніка»

Мельник Л. Г. - д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету

Мудрак О. В. - д. с.-г. н., доцент, завідувач кафедри екології та природничо-математичних дисциплін Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

Тимочко Т. В. - голова Всеукраїнської екологічної ліги

Саєнко Т. В. - д. п. н., професор, професор кафедри екології Національного авіаційного університету

Пащенко О. В. - науковий співробітник лабораторії дитячих об'єднань Інституту проблем виховання Академії педагогічних наук України, координатор Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта»

Саталкін Ю. М. - к. т. н., доцент, завідувач кафедри методології освіти в інтересах сталого розвитку Міжгалузевого координаційного центру з екологічної освіти для сталого розвитку Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди України

Ніколаєв К. Д. - к. с.-г. н., доцент кафедри освіти дорослих Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Уліщенко А. Б. - к. п. н., доцент, доцент кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Навроцька Д. В. - методист Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Бабікова К. О. - к. с.-г. н. викладач кафедри освіти дорослих Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Степанюк О. О. - завідувач лабораторії інформаційно-комунікативних технологій Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Проект ПРООН – ГЕФ передбачав проведення експертного огляду галузевих аналізів. До виконання такого аналізу були залучені експерти, які мали знання та досвід діяльності у відповідній галузі. Експерти надали конкретні зауваження та коментарі до проекту галузевого аналізу, узагальнили свої зауваження у висновках, оцінили якість галузевого аналізу за 9-бальною шкалою (відповідно до розроблених критеріїв оцінки), надали свої рекомендації та пропозиції щодо внесення змін у галузевий аналіз.

У рецензуванні галузевого аналізу брали участь такі експерти:

1. Боголюбов В. М., д. пед. н., доцент кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України
2. Вербицький В. В., д. пед. н., професор, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти й науки України
3. Грицан Ю. І., д. б. н., проректор із наукової роботи, професор кафедри екології та охорони навколишнього середовища Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету
4. Губар С. І., к. б. н., заступник директора департаменту охорони природних ресурсів – начальник відділу розвитку екомережі та біобезпеки Міністерства екології та природних ресурсів України
5. Клименко М. О., д. с.-г. н., директор Навчально-наукового інституту агроєкології та землеустрою, завідувач кафедри екології Національного університету водного господарства та природокористування
6. Колмаз Ю. Т., завідувач сектоа земельних ресурсів департаменту охорони природних ресурсів Міністерства екології та природних ресурсів України
7. Мальований М. С., д. т. н., завідувач кафедри «Екологія та збалансоване природокористування» Національного університету «Львівська політехніка»
8. Масюков П. С., завідувач відділу технічного регулювання та збалансованого природокористування Торгово-промислової палати України
9. Мельник Л. Г., д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, директор науково-дослідного інституту економіки Міністерства освіти й науки України НАН України
10. Саєнко Т. В., д. пед. н., професор кафедри екології Національного авіаційного університету
11. Саталкін Ю. М., к. т. н., доцент, завідувач кафедри методології освіти в інтересах сталого розвитку Міжгалузевого координаційного центру з екологічної освіти для сталого розвитку Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України
12. Чигрин О. Ю., к. е. н., доцент, завідувач секції «Економіка довкілля та природних ресурсів» кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету
13. Шкарупа О. В., к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету

ОГЛЯД КОНВЕНЦІЙ РІО

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ТА МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання договору: 22 травня 1992 року, м. Найробі, Кенія

Дата підписання Україною: 11 червня 1992 року

Дата набрання чинності договором: 29 грудня 1993 року

Дата ратифікації Україною: Закон України від 29 листопада 1994 року (№ 257/94-ВР)

Україна стала Стороною Конвенції 2 липня 1995 року

Сторонами договору є 193 країни

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: Мінприроди, МЗС

Фінансові зобов'язання України за договором – сума щорічних внесків складає

близько 13 тис. дол. США (на 2014 рік – 13381 дол. США)

Преамбулою конвенції визначені основні положення, які мають враховуватися при виконанні зобов'язань, передбачених Конвенцією, серед яких доцільно особливу увагу звернути на такі:

країни несуть відповідальність за збереження свого біорізноманіття і сталого використання своїх біоресурсів;

основною вимогою щодо збереження біорізноманіття є збереження in-situ екосистем і природних місць мешкання, підтримка та відновлення життєздатних популяцій видів у їх природних умовах;

збереження та використання біологічного різноманіття має вирішальне значення для задоволення потреб у продуктах харчування й охороні здоров'я, інших потреб зростаючого населення Землі й що доступ як до генетичних ресурсів, так і до технологій і спільне користування ними має важливе

значення у вирішенні цих завдань;

країни сповнені рішучості зберегти й стало використовувати біологічне різноманіття в інтересах теперішнього та майбутнього поколінь.

Основні напрями співробітництва включають комплекс узгоджених рішеннями Конференції Сторін заходів, спрямованих на досягнення трьох цілей Конвенції (ст. 1), а саме:

збереження біологічного різноманіття,

стале використання його компонентів;

спільне одержання на справедливій і рівній основі вигід, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів і шляхом належної передачі відповідних технологій із урахуванням усіх прав на такі ресурси та технології, а також шляхом належного фінансування.

ОСНОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ВИЗНАЧЕНІ ТАКИМИ СТАТТЯМИ КОНВЕНЦІЇ, ЗГІДНО З ЯКИМИ КОЖНА СТОРОНА КОНВЕНЦІЇ:

Статтею 6 Загальні заходи щодо збереження й сталого використання:

а) розробляє національні стратегії, плани чи програми збереження та сталого використання біологічного різноманіття або адаптує з цією метою існуючі стратегії, плани або програми, які відображають, зокрема, викладені в цій Конвенції заходи, що відносяться до відповідної Договірної Сторони;

б) передбачає, наскільки це можливо й доцільно, заходи щодо збереження та сталого використання біологічного різноманіття у відповідних секторальних або міжсекторальних планах, програмах і політиці.

Стаття 7 Визначення і моніторинг

а) визначає компоненти біологічного різноманіття, які мають важливе значення для її збереження й сталого використання, з урахуванням орієнтовного переліку категорій, наведеного в Додатку 1;

б) шляхом вибору зразків, інших методів здійснює моніторинг компонентів біологічного різноманіття, визначених згідно підпунктом а) вище, приділяючи особливу увагу тим, які потребують вжиття негайних заходів щодо збереження, а також тим, які відкривають найбільші можливості для сталого використання;

с) визначає процеси та категорії діяльності, які мають або спроможні значно несприятливо вплинути на збереження й стале використання біологічного різноманіття, здійснює моніторинг їх наслідків шляхом відбору зразків та інших методик;

Стаття 8 Збереження in-situ:

а) установлює систему охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

б) розробляє, за необхідності, керівні

принципи відбору, встановлення та раціонального використання охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

с) регулює або раціонально використовує біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття в охоронних територіях або за їх межами, для забезпечення їх збереження та сталого використання;

д) сприяє захисту екосистеми, природних місць мешкання й збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах;

Стаття 9 Збереження ex-situ:

а) вживає заходи зі збереження ex-situ компонентів біологічного різноманіття, переважно в країні походження таких компонентів;

б) установлює та підтримує умови для збереження та дослідження ex-situ рослин, тварин і мікроорганізмів, переважно в країні походження генетичних ресурсів;

с) вживає заходи для відновлення й реабілітації видів, які перебувають під загрозою, та для їх реінтродукції в місцях їх природного мешкання при наявності відповідних умов;

д) регламентує та регулює зібрання біологічних ресурсів із природних місць мешкання з метою збереження ex-situ таким чином, щоб не завдавати загрози екосистемам і популяціям видів in-situ, за виключенням випадків, коли вимагається прийняття спеціальних тимчасових заходів ex-situ відповідно до підпункту с) вище;

Стаття 10 Стале використання компонентів біологічного різноманіття:

а) передбачає розгляд питань збереження та сталого використання

біологічних ресурсів у процесі прийняття рішень на національному рівні;

б) вживає заходи з використання біологічних ресурсів для запобігання або зведення до мінімуму несприятливого впливу на біологічне різноманіття;

с) захищає та заохочує традиційні способи використання біологічних ресурсів відповідно до встановлених культурних звичаїв, сумісних із вимогами щодо збереження або сталого використання;

Стаття 11 Заходи заохочення:

вживає, наскільки це можливо та доцільно, оправдані з економічної та соціальної точок зору заходи, які сприяють збереженню та сталому використанню компонентів біологічного різноманіття.

Стаття 12 Дослідження та підготовка кадрів

а) розробляють і виконують програми науково-технічного навчання та підготовки кадрів для здійснення заходів із визначення, збереження та сталого використання біологічного різноманіття та його компонентів і надають підтримку такому навчанню й підготовці кадрів для задоволення специфічних потреб країн, що розвиваються;

б) підтримують і заохочують дослідження, які сприяють збереженню та сталому використанню біологічного різноманіття, особливо в країнах, що розвиваються, зокрема, відповідно до рішень Конференції Сторін, які приймаються на основі рекомендацій Допоміжного органу з наукових, технічних і технологічних консультацій;

Стаття 13 Освіта та підвищення просвіти громадськості

а) сприяють розумінню важливого значення біологічного різноманіття й потрібних для цього заходів, а також його пропаганді засобами масової інформації та включення цих питань до навчальних програм;

б) співробітничать, у відповідних

випадках, із іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження та сталого використання біологічного різноманіття.

Стаття 14 Оцінка впливу та зведення до мінімуму несприятливих наслідків

а) вводить відповідні процедури, які потребують проведення екологічної експертизи своїх пропонованих проєктів, які спроможні значно несприятливо впливати на біологічне різноманіття, з метою уникнення або зведення до мінімуму таких наслідків і, якщо це доцільно, забезпечує можливості для участі в таких процедурах;

б) вживає відповідні заходи для забезпечення належного обліку екологічних наслідків своїх програм і політики, які можуть несприятливо впливати на біологічне різноманіття;

Стаття 15 Доступ до генетичних ресурсів:

намагається створити умови для полегшення доступу до генетичних ресурсів у цілях екологічно безпечного використання іншими Договірними Сторонами й не створювати обмежень, які суперечать цілям цієї Конвенції;

Доступ, у випадку його надання, забезпечується на взаємно узгоджених умовах і регулюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Договірної Сторони, яка надає такі ресурси, якщо ця Сторона не вирішить інше;

вживає належні законодавчі, адміністративні або політичні заходи відповідно до статей 16 і 19, за необхідності, через механізм фінансування, встановлений згідно зі статтями 20 і 21, у цілях спільного використання на справедливій і рівній основі результатів досліджень і розробок, а також вигід від комерційного або іншого застосування генетичних ресурсів із Договірною Стороною, яка

надає такі ресурси. Таке спільне використання здійснюється на взаємно узгоджених умовах.

Стаття 16 Доступ до технології та її передача

Зобов'язується відповідно до положень цієї статті надавати та/або полегшувати іншим Договірним Сторонам доступ до технологій, які мають відношення до збереження й сталого використання біологічного різноманіття або використовують генетичні ресурси й не завдають значної шкоди навколишньому середовищу, а також передачу їм таких технологій.

Стаття 19 Застосування біотехнології та розподіл пов'язаних із нею вигід

вживає відповідні законодавчі, адміністративні або політичні заходи щодо забезпечення ефективної участі в діяльності проведення біотехнологічних досліджень тих Договірних Сторін, особливо країн, які розвиваються й надають генетичні ресурси для таких досліджень, і, коли це можливо, в таких Договірних Сторонах;

вживає всі можливі заходи, які б сприяли забезпеченню пріоритетного доступу на справедливій і рівноправній основі Договірним Сторонам, особливо країнам, які на рівноправній основі є Договірними Сторонами, країнам, що розвиваються, до результатів і вигід, які виходять із біотехнологій;

На виконання статей 19, 15, 16 Конвенції відповідно укладені Картагенський протокол про біобезпеку та Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання.

Одним із найбільш вагомих рішень Конференцій Сторін є рішення X/2 Стратегічний план в області збереження та сталого використання біорізноманіття на 2011-2020 роки та цільові завдання зі збереження та сталого використання біорізноманіття, прийняті в Айтї «Жити в гармонії з природою». Нижче наводяться стратегічні цілі, цільові задачі та завдання, визначені цим Стратегічним планом:

СТРАТЕГІЧНА МЕТА А. ВЕДЕННЯ БОРОТЬБИ З ОСНОВНИМИ ПРИЧИНАМИ ВТРАТИ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ШЛЯХОМ ВКЛЮЧЕННЯ ТЕМАТИКИ БІОРИЗНОМАНІТТЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДІВ І СУСПІЛЬСТВА

Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберігати та використовувати його в сталій спосіб.

Цільова задача 2. До 2020 року питання цінності біорізноманіття інтегроване в національні та місцеві стратегії розвитку й зменшення бідності та процеси планування, у фінансові, де це можливо, та звітні системи.

Цільова задача 3. До 2020 року стимули, включаючи шкідливі субсидії відмінені, відкладені або реформовані

для мінімізації негативного впливу, а позитивні стимули для збереження й сталого використання розроблені та застосовані відповідно до Конвенції та інших міжнародних угод, враховуючи національні соціально-економічні умови.

Цільова задача 4. До 2020 уряди, бізнес і зацікавлені сторони на всіх рівнях вжили заходи для досягнення або впровадили плани сталого виробництва та споживання й не допускали перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА В. СКОРОЧЕННЯ ПРЯМИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ

Цільова задача 5. До 2020 року рівень утрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшені принаймні наполовину й там, де це можливо, зведені практично до нуля, а деградація та фрагментація значно зменшені.

Цільова задача 6. До 2020 року регулювання та промисел усіх запасів риби, безхребетних видів і водних рослин здійснюються в сталий спосіб, законно та зі застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову; плани відновлення та заходи впроваджуються для всіх збіднених видів; рибальство не має значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, вразливі екосистеми та вплив рибальства на запаси, види та екосистеми не перевищує безпечні екологічні ліміти.

Цільова задача 7. До 2020 року території, зайняті під сільське господарство, аквакультуру та лісівництво управлялися в сталий спосіб,

забезпечуючи збереження біорізноманіття

Цільова задача 8. До 2020 року забруднення навколишнього середовища, в тому числі від надлишку біогенних речовин, доведено до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем і біорізноманіття.

Цільова задача 9. До 2020 року інвазивні чужорідні види та шляхи їх поширення виявлені, визначена їх пріоритетність, пріоритетні види знаходяться під контролем або знищені, вживаються заходи управління шляхами для запобігання їх введення та укорінення.

Цільова задача 10. До 2015 року численні антропогенні навантаження на коралові рифи та інші вразливі екосистеми, що зазнали впливу від зміни клімату або підкислення океану, зведені до мінімуму з тим, щоб зберігати їх цілісність і функціонування

СТРАТЕГІЧНА МЕТА С. ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ШЛЯХОМ ОХОРОНИ ЕКОСИСТЕМ, ВИДІВ І ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Цільова задача 11. До 2020 року принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод і 10% прибережених і морських територій, особливо території, цінні для біорізноманіття та екосистемних послуг, зберігаються завдяки встановленню екологічно репрезентативної та добре поєднаної системи природоохоронних територій, іншим заходам зі збереження, та інтегровані в ширші морські та наземні ландшафти

Цільова задача 12. До 2020 року припинено зникнення відомих видів,

яким загрожує знищення, їх природоохоронний статус, особливо тих, чисельність яких зменшується, поліпшений і підтриманий.

Цільова задача 13. До 2020 року генетичне різноманіття культурних рослин і одомашнених тварин, їх диких родичів, у тому числі інших соціально, економічно та культурно цінних видів, зберігається; стратегії розроблені та впроваджені для мінімізації генетичної ерозії та збереження їх генетичного різноманіття.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА D. ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГУ ВИГІД ДЛЯ ВСІХ ЛЮДЕЙ, ЗАБЕЗПЕЧУВАНИХ БІОРІЗНОМАНІТТЯМ І ЕКОСИСТЕМНИМИ ПОСЛУГАМИ

Цільова задача 14. До 2020 року екосистеми, які забезпечують основні послуги, включаючи послуги, пов'язані з водою й ті, що роблять внесок у здоров'я, благополуччя та добробут, будуть відновлені та захищені, з урахуванням потреб жінок, корінних і місцевих громад, бідних і вразливих верств населення.

Цільова задача 15. До 2020 року підвищені стійкість екосистем і внесок біорізноманіття до накопичення вуглецю, шляхом збереження та

відновлення, включаючи відновлення принаймні 15 відсотків деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також боротьби з опустелюванням.

Цільова задача 16. До 2015 року Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання набрав чинність і функціонує відповідно до національного законодавства.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА E. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗА РАХУНОК ГРОМАДСЬКОГО ПЛАНУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ТА СТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ

Цільова задача 17. До 2015 року кожна Сторона розробила, прийняла як інструмент політики та розпочала впроваджувати ефективні та оновлені спільні стратегії та плани дій із біорізноманіття.

Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення та практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження та сталого використання біорізноманіття, їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів враховуються відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, і повністю інтегровані та відображені в реалізації Конвенції шляхом повної та ефективної участі корінних і місцевих громад, на всіх відповідних рівнях.

Цільова задача 19. До 2020 року вдосконалені, широко розповсюджуються, передаються та застосовуються знання, наукова база та технології, що відносяться до біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати.

Цільова задача 20. До 2020 року, але не пізніше, повинна істотно зрости, в порівнянні з нинішніми рівнями мобілізація фінансових ресурсів для ефективної реалізації Стратегічного плану з усіх джерел, відповідно до консолідованого та узгодженого процесу в рамках Стратегії мобілізації ресурсів. Ця цільова задача буде корегуватися відповідно до оцінки потреб у ресурсах, які повинні бути розроблені та представлені Сторонами.

КАРТАХЕНСЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО БІОБЕЗПЕКУ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання: 29 січня 2000 року, м. Монреаль, Канада

Дата підписання Україною: не підписувала

Дата набрання чинності договором: 11 вересня 2003 року

Дата ратифікації Україною: 6 грудня 2002 року

Україна стала Стороною Картахенського протоколу 11 вересня 2003 року

Сторонами договору є 167 країн

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: Мінприроди, МЗС

Фінансові зобов'язання України за договором – сума щорічних внесків складає близько 3 тис. дол. США (на 2014 рік – 3152 дол. США)

Основні зобов'язання Сторін Картахенського протоколу визначені наступними статтями:

стаття 7 (застосування процедури попередньої обґрунтованої згоди до першого умисного транскордонного переміщення ГМО, призначених для умисного введення в навколишнє середовище сторони імпорту);

стаття 8 (сторона експорту ГМО забезпечує інформування національного компетентного органу сторони імпорту про умисне транскордонне переміщення ГМО, призначених для умисного введення в навколишнє середовище сторони імпорту);

стаття 9 (у разі імпорту ГМО, призначених для умисного введення в навколишнє середовище, здійснення підтвердження одержання повідомлення протягом 90 днів від дати його одержання);

стаття 10 (інформування про прийняте рішення щодо транскордонного переміщення ГМО, призначених для умисного введення в навколишнє середовище);

стаття 11 (інформування, протягом 15-ти днів після прийняття рішення, сторін Протоколу про прийняття рішення щодо внутрішнього використання, включаючи реалізацію на ринку, ГМО,

який може стати об'єктом транскордонного переміщення для безпосереднього використання в якості харчового продукту, або корму, або для обробки; забезпечення наявності юридичної вимоги щодо точності наданої інформації);

стаття 14 (інформування сторін Протоколу через Механізм посередництва з біобезпеки про будь-які двосторонні, регіональні, багатосторонні угоди та домовленості, укладені щодо умисних транскордонних переміщень ГМО. Зазначені документи повинні відповідати меті Протоколу);

стаття 15 (проведення оцінки ризиків ГМО);

стаття 16 (розроблення та підтримка відповідних механізмів, заходів і стратегій для регулювання, управління й контролю ризиків, визначених положеннями Протоколу, які стосуються оцінки ризиків, у зв'язку з використанням, обробленням і транскордонним переміщенням ГМО);

стаття 17 (вжиття необхідних заходів для повідомлення зачеплених або тих, що можуть бути потенційно зачепленими, держав, Механізму посередництва з біобезпеки, якщо стає відомо про те, що на території під

юрисдикцією України мають місце випадки вивільнення ГМО);

стаття 18 (вжиття необхідних заходів, щоб ГМО, які є об'єктом умисного транскордонного переміщення в рамках сфери дії Протоколу, оброблялись, пакувались і транспортувались із дотриманням умов безпеки, з урахуванням відповідних міжнародних правил і норм);

стаття 19 (призначення одного національного координаційного центру, який від імені України відповідає за зв'язок із Секретаріатом, один або декілька компетентних національних органів, які відповідають за виконання адміністративних функцій. Повідомлення Секретаріату назву та адресу зазначених органів);

стаття 20 (надання Механізму посередництва з біобезпеки інформації, визначеної Протоколом);

стаття 21 (визначення конфіденційної інформації та її захист);

стаття 23 (сприяння інформуванню та просвіті громадськості та її участі в забезпеченні безпеки при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження та сталого використання біологічного різноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини);

стаття 25 (вжиття необхідних внутрішніх заходів, спрямованих на попередження та, у відповідних випадках, передбачають покарання за транскордонне переміщення ГМО, які здійснюються з порушенням внутрішніх

заходів із виконання Протоколу. Надання Механізму посередництва з біобезпеки інформації про випадки незаконних транскордонних переміщень, які стосуються України).

Основні напрями співпраці: сприяння забезпеченню належного рівня захисту в галузі безпечної передачі, оброблення та використання ГМО, отриманих у результаті сучасної біотехнології, які можуть мати несприятливий вплив на збереження та стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини та з приділенням особливої уваги транскордонному переміщенню.

Кожні чотири роки країни-Сторони готують і надають Секретаріату національні звіти про виконання країною Картахенського протоколу. Україна подала проміжний звіт у 2005 році, перший національний звіт – у 2007 р., другий національний звіт – у 2011 р., у 2015 році країни мають надати третій національний звіт про виконання Картахенського протоколу.

У 2010 році був укладений Нагойсько-Куала-Лумпурський додатковий протокол про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку, підписаний міністром екології та природних ресурсів України М. В. Злочевським від імені України 30 січня 2012 року в штаб-квартирі ООН, м. Нью-Йорк, США.

Нагойсько-Куала-Лумпурський додатковий протокол про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку

Дата та місце укладення: 15 жовтня 2010 року на П'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, що виступає як нарада Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку, м. Нагоя, Японія

Дата підписання Україною: 30 січня 2012 року

Дата набрання чинності договором: не набрав чинності (Протокол набуде чинності на 90-ий день після надання 40-ого інструменту ратифікації, прийняття, погодження або приєднання)

Дата ратифікації Україною: не ратифікований

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: не визначені

Нагойсько-Куала-Лумпурський додатковий протокол про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку укладений 15 жовтня 2010 року на П'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, що виступає як нарада Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку, м. Нагоя, Японія. Текст протоколу погоджений представниками 160 держав – Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біорізноманіття.

Протокол установлює міжнародні правила та процедури щодо відповідальності та відшкодування шкоди, яку можуть заподіяти біорізноманіттю генетично модифіковані організми (далі – ГМО).

Метою Протоколу є сприяння збереженню та сталому використанню біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини, шляхом забезпечення міжнародних правил і процедур відповідальності та відшкодування, пов'язаних із генетично модифікованими організмами.

Протокол застосовується у випадку нанесення збитків у результаті транскордонного переміщення ГМО, призначених для використання в якості харчових продуктів або корму, переробки, в замкнених системах і умисного вивільнення в навколишнє середовище, а також до збитків, завданих у результаті неумисного та незаконного транскордонного переміщення ГМО. Протокол не застосовується до збитків, нанесених у результаті транскордонного переміщення ГМО, яке почалось до набрання чинності Протоколом.

Україна заінтересована в ратифікації Додаткового протоколу, оскільки визначені Додатковим протоколом міжнародні правові механізми відшкодування та відповідальності за шкоду, завдану ГМО, дозволять компенсувати нанесені збитки за рахунок винних у завданні такої шкоди осіб, у т. ч. іноземних, які розмістили ці ГМО на ринку України (розробників, виробників, експортерів, імпортерів, перевізників або постачальників ГМО), й не витратити на це кошти державного бюджету.

Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і розподіл на справедливій і рівній основі вигід від їх використання до Конвенції про біологічне різноманіття

Дата та місце укладання: 29 жовтня 2010 року на Десятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, м. Нагоя, Японія

Дата підписання Україною: 30 січня 2012 року

Дата набрання чинності договором: не набрав чинності (Протокол набуде чинності на 90-ий день після надання 50-го інструменту ратифікації, прийняття, погодження або приєднання)

Дата ратифікації Україною: не ратифікований

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: не визначені

Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття прийнятий Десятою нарадою Конференції Сторін Конвенції про біологічне різноманіття 29 жовтня 2010 року в м. Нагоя, Японія. Текст протоколу погоджений представниками 180 держав – Сторін Конвенції про біорізноманіття.

Метою протоколу є виконання однієї з трьох цілей Конвенції про біологічне різноманіття – справедливий і рівноправний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів, у тому числі шляхом надання необхідного доступу до них і шляхом належної передачі відповідних технологій із урахуванням усіх прав на такі ресурси та технології, а також шляхом належного фінансування, сприяючи таким чином збереженню біологічного різноманіття та сталому використанню його компонентів.

Протокол застосовується до генетичних ресурсів і до вигід від використання таких ресурсів, а також традиційних знань, пов'язаних із

генетичними ресурсами, та до вигід від застосування таких знань.

Вигоди від використання генетичних ресурсів спільно використовуються на справедливій і рівній основі зі Стороною, яка поставляє такі ресурси та є країною походження таких ресурсів або Стороною, яка придбала генетичні ресурси відповідно до положень Конвенції. Таке спільне використання вигід здійснюється на взаємоузгоджених умовах. Вигоди можуть бути грошові та негрошові.

Протокол не розповсюджується на товари.

Доступ до генетичних ресурсів здійснюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Сторони протоколу, яка надає такі ресурси та є країною походження таких ресурсів, або Стороною, яка придбала генетичні ресурси згідно з Конвенцією про біологічне різноманіття. Вигоди від використання генетичних ресурсів розподіляються на справедливій і рівній основі на взаємопогоджених умовах. Вигоди можуть бути грошовими та негрошовими.

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ТА МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ З РАМКОВОЇ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ ЯК ОДНІЄЇ З КОНВЕНЦІЙ РІО

Із 11 серпня 1997 року Україна є Стороною Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК). Цій події передували підписання РКЗК Україною в червні 1992 РКЗК у м.Ріо-де-Жанейро та ратифікація її Законом України від 29 жовтня 1996 року № 435/96-ВР.

Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату, а також будь-які пов'язані з нею правові документи передбачають, що метою є стабілізація концентрації парникових газів у атмосфері на тому рівні, який не допускав би шкідливого впливу на кліматичну систему.

Із цією метою РКЗК визначає певні зобов'язання Сторін Конвенції. Однак РКЗК також передбачає принцип спільної але диференційованої відповідальності між Сторонами РКЗК. Відповідно до цього принципу застосовуються різні зобов'язання за РКЗК для двох груп країн, а саме: Сторони додатку I до РКЗК і Сторони, які не включені в додаток I до РКЗК. До першої групи країн відносяться країни, які на 1992 рік були членами ОЕСР, а також країни, в яких відбувається процес переходу до ринкової економіки. Більше того, розвинуті країни з додатку I – країни-члени ОЕСР, окремо відображені в додатку II до РКЗК. Іншими словами, перелік Сторін додатку II відрізняється від переліку Сторін додатку I тим, що він не включає країни, в яких відбувається процес переходу до ринкової економіки. Інша група – Сторони, які не включені до додатку I, містить країни, що розвиваються. Ця група також не є однорідною – включає країни, що розвиваються із зазначенням декількох підгруп, як то: малі острівні країни,

країни з низькими прибережними районами, країни, уразливі до стихійних лих тощо, а також включає окрему групу країн, у кількості 49, які є найменш розвинутими.

Відповідно до угруповань Сторін РКЗК накладаються різні зобов'язання. Так, Сторони додатку I приймають більш широкі зобов'язання в порівнянні зі Сторонами, які не входять до додатку I.

Україна входить до додатку I РКЗК із позначкою про те, що вона є країною, в якій відбувається процес переходу до ринкової економіки. Крім України до цієї групи Сторін РКЗК також включені країни Центральної та Східної Європи. Враховуючи статус країн, у яких відбувається процес переходу до ринкової економіки, ця група Сторін має дещо гнучкіші зобов'язання щодо участі в РКЗК у порівнянні із зобов'язаннями розвинутих країн.

Зобов'язання Сторін викладені в **Статті 4 РКЗК**. Вони, відповідно до принципів РКЗК, викладених у **Статті 3 РКЗК**, мають бути виконані із забезпеченням сталого економічного розвитку Сторін, такі зобов'язання умовно можна поділити на загальні та конкретні.

1) Загальні зобов'язання стосуються всіх Сторін РКЗК, у тому числі України як однієї з групи країн, у яких відбувається процес переходу до ринкової економіки, та передбачають, що всі Сторони:

а) розробляють, періодично поновлюють, публікують і надають Конференції Сторін у відповідності зі Статтею 12 національні кадастри антропогенних викидів із джерел і

абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, використовуючи порівняльні методології, які будуть узгоджені Конференцією Сторін;

b) формулюють, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні та, у відповідних випадках, регіональні програми, які містять заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом вирішення проблеми антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, і заходи зі сприяння адекватній адаптації до зміни клімату;

c) сприяють і співпрацюють у розробці, застосуванні та розповсюдженні, включаючи передачу технологій, методів і процесів, які дають можливість обмежити, знизити або припинити антропогенні викиди парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, у всіх відповідних секторах, включаючи енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство, лісове господарство та вилучення відходів;

Більше того, **Стаття 5 РКЗК** вимагає, щоб Сторони при виконанні зобов'язання за цим пунктом:

a) у міру необхідності підтримували та зміцнювали діяльність міжнародних і міжурядових програм і мереж чи організацій, які мають на меті визначення, проведення, оцінку та фінансування досліджень, збирання даних і систематичне спостереження, зважаючи на необхідність зведення до мінімуму дублювання зусиль;

b) підтримували міжнародні та міжурядові зусилля зі зміцнення систематичного спостереження та національного потенціалу, можливостей у галузі наукових і технічних досліджень, особливо в країнах, що розвиваються, та зі сприяння доступу до

даних і результатів їх аналізу, одержаних із районів, що знаходяться за межами дії національної юрисдикції, та обміну ними;

c) враховують особливі інтереси та потреби країн, які розвиваються, та співпрацюють у зміцненні їх національного потенціалу й можливостей участі в зусиллях, згаданих у підпунктах a) і b) вище;

h) сприяють і співпрацюють у питаннях повного, відкритого та оперативного обміну відповідною науковою, технологічною, технічною, соціально-економічною, юридичною інформацією, пов'язаною з кліматичною системою та зміною клімату, також із економічними та соціальними наслідками різних стратегій реагування;

i) сприяють і співпрацюють у галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату та підтримують найширшу участь у цьому процесі, у тому числі неурядових організацій.

Більше того, **Стаття 5 РКЗК** вимагає, щоб Сторони при виконанні зобов'язання за цим пунктом:

a) на національному та, за необхідності, субрегіональному та регіональному рівнях і у відповідності з національними законами та нормами й своїми відповідними можливостями підтримували та полегшували:

i) розробляли та здійснювали програми просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків;

ii) доступ громадськості до інформації про зміни клімату та їх наслідки;

iii) участь громадськості в розгляді питань зміни клімату та їх наслідків і в розробленні відповідних заходів реагування;

iv) підготовку наукового, технічного, управлінського персоналу;

b) на міжнародному рівні, використовуючи за необхідністю існуючі

органи, співпрацювали та сприяли в:

i) розробленні матеріалів із метою просвіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків, обміну такими матеріалами;

ii) розробленні та здійсненні програм у галузі освіти та підготовки кадрів, включаючи зміцнення національних установ і обмін персоналом або його відрядження для підготовки експертів у цій галузі, особливо в інтересах країн, які розвиваються;

j) відповідно до **Статті 12** направляли Конференції Сторін інформацію, що стосується здійснення.

2) Окрім загальних зобов'язань, **пункт 2 Статті 4 РКЗК** установлює конкретні зобов'язання, які стосуються виключно країн Додатку I, у тому числі й України, та передбачають наступне:

a) кожна з цих Сторін проводить національну політику та застосовує відповідні заходи в пом'якшенні наслідків зміни клімату шляхом обмеження своїх антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів. Такі політика та заходи продемонструють лідерство розвинутих країн у зміні довгострокових тенденцій щодо антропогенних викидів відповідно до мети Конвенції з визнанням того факту, що повернення до кінця нинішнього десятиліття колишніх рівнів антропогенних викидів двоокису вуглецю та інших парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, буде сприяти такій зміні, беручи до уваги відмінності вихідних точок і підходів цих Сторін у їх економічних структурах і базах ресурсів, необхідність збереження високих і стійких темпів економічного росту, наявні технології та інші конкретні обставини, а також необхідність справедливого й належного вкладу кожної з цих Сторін у глобальні зусилля з реалізації даної мети. Ці Сторони

можуть здійснювати такі політику та заходи разом із іншими Сторонами й допомагати іншим Сторонам робити свій внесок у досягнення мети Конвенції, зокрема, мети цього підпункту;

b) із метою сприяння прогресу в цьому напрямку кожна з цих Сторін відповідно до статті 12 подає протягом шести місяців після набрання чинності для неї Конвенцією, а згодом на періодичній основі, докладну інформацію про свої політику та заходи, про які йдеться в підпункті a) вище, а також про спрогнозовані в зв'язку з ними антропогенні викиди з джерел і абсорбцію поглиначами парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, протягом періоду, вказаного в підпункті a), щоб індивідуально або спільно повернутися до своїх рівнів антропогенних викидів двоокису вуглецю та інших парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, до 1990 року. Конференція Сторін розгляне цю інформацію на своїй першій сесії, а згодом буде проводити такий розгляд на періодичній основі відповідно до статті 7;

e) кожна з цих Сторін:

i) координує, в міру необхідності, з іншими такими Сторонами відповідні економічні та адміністративні документи, розроблені для досягнення мети Конвенції; ii) визначає та періодично розглядає свою власну політику та практичні методи, які заохочують діяльність, що призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, порівняно з рівнями, які б інакше мали місце;

Стаття 12 РКЗК надає подальші роз'яснення щодо форми, змісту та періодичності інформації, яку Сторони мають надавати з ціллю демонстрації здійснення Сторонами своїх зобов'язань, визначених у пункті 1 Статті 4, а саме:

а) національний кадастр антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, тією мірою, якою це можливо, використовуючи порівняльні методології, які будуть запропоновані та узгоджені на Конференції Сторін;

б) загальний опис заходів, ужитих або передбачених Стороною, зі здійснення Конвенції;

с) будь-яку іншу інформацію, яку Сторона вважає за таку, що стосується досягнення мети Конвенції та є доречною для внесення в своє повідомлення, в тому числі, якщо це можливо, матеріали, які стосуються розрахунків глобальних тенденцій викидів.

Також **Стаття 12 РКЗК** визначає, що кожна Сторона, яка є розвинутою країною, та кожна інша Сторона, включена до додатка 1, вміщує в своє повідомлення наступні види інформації:

2)(а) докладний опис політики та заходів, які вона вжила для виконання своїх зобов'язань по статті 4, пункти 2а та 2б;

2)(б) конкретну оцінку впливу, який політики та заходи, вказані в

попередньому підпункті а) справлять на антропогенні викиди з її джерел і абсорбцію її поглиначами парникових газів протягом періоду, вказаного в статті 4, пункт 2а.

Пункт 5) Статті 12 запроваджує графік подання початкових повідомлень для Сторін залежно від ступеню економічного розвитку та, відповідно, належності Сторони до відповідної групи.

5) Кожна Сторона, яка є розвинутою країною, та кожна інша Сторона, включена до додатка I, подає своє початкове повідомлення протягом трьох років після набрання чинності Конвенцією для даної Сторони. Кожна Сторона, не включена до такого списку, подає своє початкове повідомлення протягом трьох років після набрання чинності Конвенцією для цієї Сторони або з моменту появи фінансових ресурсів відповідно до **Статті 4, пункт 3**. Сторони, що є найменш розвинутими країнами, можуть подавати свої початкові повідомлення на свій розсуд. Частотність наступних повідомлень усіх Сторін визначається Конференцією Сторін із урахуванням диференційованого графіка, який установлюється цим пунктом.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА КІОТСЬКИМ ПРОТОКОЛОМ

Із метою досягнення кінцевої мети Конвенції, як вона викладена в **Статті 2 РКЗК**, Сторони домовилися та уклали Кіотський протокол до РКЗК. Україна підписала Кіотський протокол 15 березня 1999 р. і ратифікувала Законом України № 1430-IV від 4 лютого 2004 року. Відповідно до Статті 25 Кіотського протоколу, документ вступив в силу 16 лютого 2005 року.

Пункт 1(а) Статті 2 Кіотського протоколу визначає певні кроки, які мають здійснити Сторони додатку I РКЗК із дотримання принципів сталого розвитку, викладених у **Статті 3 РКЗК**.

Стаття 2 містить наступні вимоги:

1) Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку I, при виконанні своїх визначених зобов'язань щодо кількісних обмежень і скорочень викидів відповідно до **Статті 3** з метою сприяння сталому розвитку:

а) здійснює та/або продовжує розробляти відповідно до своїх національних умов такі політику та заходи, як:

i) підвищення ефективності використання енергії у відповідних секторах національної економіки;

ii) охорона та поліпшення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, із урахуванням своїх зобов'язань за відповідними міжнародними природоохоронними угодами; сприяння поширенню раціональних методів ведення лісового господарства, лісонасадження та лісооновлення на стабільній основі;

iii) заохочення форм сталого та раціонального ведення сільського господарства в контексті урахування особливостей зміни клімату;

iv) проведення досліджень, розроблення, сприяння широкому використанню та впровадженню нових і

відновлюваних видів енергії, технологій поглинання двоокису вуглецю та передових сучасних екологічно безпечних технологій;

v) поступове скорочення або усунення ринкових диспропорцій, фіскальних стимулів, звільнення від податків і мита й субсидій, що суперечать цілям Конвенції, в усіх галузях, які є джерелами викидів парникових газів, і застосування ринкових механізмів;

vi) заохочення належних реформ у відповідних галузях із метою сприяння реалізації політики та заходів обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом;

vii) заходи з обмеження та/або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, у транспортній галузі;

viii) обмеження та/або скорочення викидів метану шляхом рекуперації та його повторного використання в процесі видалення відходів, а також у виробництві, транспортуванні та розподілі енергії.

б) співробітничает з іншими такими Сторонами з метою підвищення індивідуальної та сукупної ефективності їхньої політики та заходів, які вживаються згідно з цією статтею, відповідно до пункту 2 е) і) статті 4 Конвенції. З цією метою Сторони здійснюють заходи для обміну своїм досвідом та інформацією щодо таких заходів і політики, включаючи розроблення методик підвищення їхньої сумісності, прозорості та ефективності. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, розгляне шляхи сприяння такому співробітництву з урахуванням усієї відповідної інформації.

2. Сторони, зазначені в Додатку I, прагнуть обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом і є результатом використання авіаційного пального та мазуту під час повітряних і морських перевезень, діючи відповідно через Міжнародну організацію цивільної авіації та Міжнародну морську організацію.

3. Сторони, зазначені в Додатку I, прагнуть здійснювати політику та вживати заходи відповідно до цієї статті таким чином, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки, в тому числі несприятливі наслідки зміни клімату, впливу на міжнародну торгівлю, соціальні, екологічні та економічні наслідки для інших Сторін, особливо для Сторін, які є країнами, що розвиваються, зокрема для зазначених у пунктах 8 і 9 статті 4 Конвенції, з урахуванням статті 3 Конвенції. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, може також вживати надалі інші заходи, які можуть бути необхідними, з метою сприяння виконанню положень цього пункту.

4. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, якщо вона, з урахуванням особливостей національних умов і потенціальних наслідків, ухвалить рішення про доцільність координації будь-яких заходів і політики, передбачених пунктом 1 а) вище, розглядає шляхи та засоби налагодження координації таких заходів і політики.

Стаття 3 Кіотського протоколу визначає зобов'язання Сторін додатку I РКЗК, визначені в кількісних обмеженнях викидів парникових газів, перший період дії на який поширюються обмеження, а також базовий рік, який має слугувати порівняльною базою з виконань кількісних обмежень. Також Стаття 3 передбачає механізм розрахунку встановленої кількості

кожної зі Сторін додатку I. Зокрема, Стаття 3 Кіотського протоколу передбачає наступне:

1. Сторони, зазначені в Додатку I, окремо або разом забезпечують умови для того, щоб їхні сукупні антропогенні викиди парникових газів, перелічених у Додатку А, в еквіваленті двоокису вуглецю не перевищували встановлених для них кількісних показників, визначених із урахуванням установлених для них зобов'язань із кількісного обмеження та скорочення викидів, визначених у Додатку В, і відповідно до положень цієї статті, з метою скорочення їх сукупних викидів таких газів принаймні на п'ять відсотків порівняно з базовим рівнем 1990 року за період дії зобов'язань із 2008 по 2012 роки.

Додаток В до Кіотського протоколу визначає кількісні зобов'язання з обмеження чи скорочення викидів парникових газів для України на рівні 100% у порівнянні із базовим 1990 роком. Це означає, що середньоарифметичне значення рівня викидів парникових газів України в період із 2008 по 2012 рік (включно), не має перевищувати значення викидів парникових газів базового року – 1990-го. Іншими словами, на Україну покладено зобов'язання вжити заходи, щоб рівень викидів парникових газів у перший період дії Кіотського протоколу (2008-2012 рр.) залишився на рівні не вищому за рівень викидів парникових газів країни в 1990 році.

Таким чином Україна отримала зобов'язання на рівні 0% щодо скорочення викидів парникових газів у першому періоді дії Кіотського протоколу по відношенню до 1990 року.

2. Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку I, до 2005 року повинна досягти суттєвого прогресу у виконанні своїх зобов'язань за цим Протоколом.

3. Для виконання кожною Стороною, зазначеною в Додатку I, зобов'язань за цією статтею використовуються чисті

зміни в кількості викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, які є прямим результатом діяльності людини в сфері змін землекористування та в лісовому господарстві, яка обмежується, починаючи з 1990 року, лісонасадженням, лісооновленням і збезлісенням, які розглядаються як такі, що можуть бути перевірені за змінами накопичення вуглецю в кожний період дії зобов'язань. Доповіді та звіти про пов'язані з цими видами діяльності викиди з джерел і абсорбції поглиначами парникових газів надаються в прозорому вигляді й можуть бути перевірені, розглядаються згідно зі статтями 7 і 8.

4. До першої сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, кожна Сторона, зазначена в Додатку I, надає на розгляд Допоміжного органу з наукових і технологічних консультацій дані для визначення її рівня накопичення вуглецю в 1990 році та для проведення оцінки змін у її накопиченні вуглецю в наступних роках. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, приймає рішення щодо умов, правил і керівних принципів стосовно того, яким чином і які інші види людської діяльності, пов'язані зі зміною викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів у категоріях сільськогосподарських угідь, змін у землекористуванні та лісовому господарстві, додаються до кількісних показників, визначених для Сторін, зазначених у Додатку I, або віднімаються від них із урахуванням невизначеностей, прозорості доповідей, можливості їхньої перевірки, методологічної роботи Міжурядової групи експертів із питань зміни клімату, рекомендацій, що надаються Допоміжним органом із наукових і технологічних консультацій згідно зі статтею 5, і рішень Конференції Сторін. Таке рішення застосовується протягом другого та наступних періодів

дії зобов'язань. Сторона може вирішувати, чи застосовувати таке рішення про ці додаткові види людської діяльності протягом свого першого періоду дії зобов'язань за умови, що такі види діяльності мали місце, починаючи з 1990 року.

5. Сторони, які зазначені в Додатку I і перебувають у процесі переходу до ринкової економіки, для яких базовий рік або період був установлений згідно з рішенням 9/CP.2 другої сесії Конференції Сторін Конвенції, використовують цей базовий рік або період для виконання своїх зобов'язань за цією статтею. Будь-яка інша Сторона, яка зазначена в Додатку I, знаходиться в процесі переходу до ринкової економіки та ще не представила своє перше офіційне національне повідомлення згідно зі статтею 12 Конвенції, може також повідомити Конференцію Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, про те, що для виконання своїх зобов'язань за цією статтею вона має намір використовувати як базовий рік або період не 1990-й, а будь-який інший. Рішення про прийнятність такого повідомлення виноситься Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу.

Україна не вносила відповідного повідомлення про обрання іншого базового року або періоду замість 1990 року. Таким чином 1990 рік слугує базовим для обчислення всіх парникових газів, зазначених у Додатку А до Кіотського протоколу.

6. З урахуванням **пункту 6 статті 4 Конвенції** Сторонам, зазначеним у Додатку I, які знаходяться в процесі переходу до ринкової економіки, в ході виконання ними своїх зобов'язань за цим Протоколом, крім передбачених цією статтею, Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, надаватиме певний ступінь гнучкості.

7. Протягом першого періоду дії визначених зобов'язань щодо кількісних

обмежень і скорочення викидів із 2008 по 2012 роки для кожної Сторони, зазначеної в Додатку I, установлений кількісний показник дорівнює зафіксованій для неї в Додатку В відсотковій частці її чистих сукупних антропогенних викидів парникових газів, перелічених у Додатку А, в еквіваленті двоокису вуглецю за 1990 рік, або за базовий рік, або період, визначений згідно з пунктом 5 вище, помножений на коефіцієнт п'ять. Ті Сторони, зазначені в Додатку I, для яких зміни в землекористуванні й лісовому господарстві в 1990 році були чистими джерелами викидів парникових газів, для розрахунку визначених для них кількісних показників включають до своїх викидів за базовий 1990 рік або базовий період сукупні антропогенні викиди в еквіваленті двоокису вуглецю за винятком абсорбції викидів поглиначами за 1990 рік у результаті зміни землекористування.

8. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, для розрахунків, згаданих у **пункті 7** вище, для таких речовин як воднефторвуглець, перофторвуглець, гексафторид сірки, може взяти 1995 рік за базовий.

9. Зобов'язання на наступні періоди для Сторін, зазначених у Додатку I, установлюються у вигляді змін і доповнень до Додатку В до цього Протоколу, які приймаються відповідно до положень **пункту 7 статті 21**. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, починає розгляд таких зобов'язань принаймні за сім років до закінчення першого періоду дії зобов'язань, згаданих у **пункті 7** вище.

10. Будь-які величини зменшення викидів або будь-яка частина встановленої кількості викидів, що їх одна Сторона отримує від іншої Сторони згідно з положеннями **статті 6** або **статті 17**, додаються до встановленої кількості Сторони, що набуває.

11. Будь-які величини зменшення викидів або будь-яка частина встановленої кількості викидів, які одна Сторона передає іншій Стороні згідно з положеннями **статті 6** або **статті 17**, віднімаються від встановленої кількості Сторони, що передає.

12. Будь-які офіційно оформлені величини скорочення викидів, що їх одна Сторона отримує від іншої Сторони згідно з положеннями **статті 12**, додаються до встановленої кількості Сторони, що набуває.

13. Якщо кількість викидів Сторони, зазначеної в Додатку I, за будь-який період дії зобов'язань буде меншою за кількість, установлену для неї згідно з цією статтею, тоді така різниця на прохання цієї Сторони додається до кількості, встановленої для цієї Сторони на наступний період дії зобов'язань.

14. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, прагне виконати зобов'язання, згадані в **пункті 1** вище, таким чином, щоб звести до мінімуму несприятливі соціальні, екологічні та економічні наслідки для Сторін, які є країнами, що розвиваються, особливо Сторін, зазначених у **пунктах 8 і 9 статті 4** Конвенції. Згідно з відповідними рішеннями Конференції Сторін щодо виконання цих пунктів, Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії розглядатиме, до яких дій необхідно вдатися для того, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки зміни клімату та/або наслідки від вжитих заходів реагування для Сторін, зазначених у вищезгаданих пунктах. Питання, які розглядатимуться, також включатимуть фінансування, страхування та передачу технологій.

Стаття 5 Кіотського протоколу закріплює зобов'язання за Сторонами додатку I створити протягом року з дати початку першого періоду зобов'язань національну систему оцінки антропогенних викидів із джерел і

абсорбції поглиначами всіх парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом.

Стаття 7 Кіотського протоколу накладає зобов'язання для Сторін додатку I щодо надання додаткової інформації, яка вимагається згідно **Статті 12 РКЗК**. Зазначені зобов'язання визначені Статтею 7 наступним чином:

1. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, заносить до свого щорічного кадастру антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, необхідну додаткову інформацію, яка надається згідно з відповідними рішеннями Конференції Сторін, із метою забезпечення виконання вимог **статті 3**, що регламентується **пунктом 4** нижче.

2. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, включає до свого національного повідомлення, яке надається відповідно до **статті 12 Конвенції**, додаткову інформацію, що визначається відповідно до **пункту 4** нижче та є необхідною для того, щоб підтвердити виконання своїх зобов'язань за цим Протоколом.

3. Кожна Сторона, зазначена в

Додатку I, щорічно надає інформацію, яка вимагається згідно з **пунктом 1** вище, починаючи з першого кадастру, який необхідно надати згідно з Конвенцією за перший рік строку дії зобов'язань після набуття чинності цим Протоколом для цієї Сторони. Кожна така Сторона надає інформацію, яка вимагається згідно з **пунктом 2** вище, як частину свого першого національного повідомлення, надання якого вимагається згідно з Конвенцією після набуття чинності цим Протоколом для цієї Сторони й після прийняття керівних принципів, як це передбачено **пунктом 4** нижче. Періодичність наступного подання інформації, яка вимагається згідно з цією статтею, визначається Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, з урахуванням будь-якого графіка надання національних повідомлень, прийнятого Конференцією Сторін.

Необхідно зауважити, що окрім РКЗК і Кіотського протоколу необхідні розширення та пояснення щодо зобов'язань Сторін можуть також вноситись на підставі Рішень Конференції Сторін РКЗК або Рішень Зустрічі Сторін Кіотського протоколу.

РІШЕННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ СТОРІН РКЗК І РІШЕННЯ ЗУСТРІЧІ СТОРІН КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ, ЩО ДОПОВНЮЮТЬ АКТУАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ ЗА РКЗК

Канкунські домовленості, погодженні Рішенням Конференції Сторін РКЗК **1/СР.16**, зобов'язують розвинуті країни надавати окрім щорічних національних кадастрів і періодичних національних повідомлень, дворічні звіти. Також окремим рішенням Конференції Сторін РКЗК **2/СР.17** було визначено, що перший дворічний звіт Сторони надають до 1 січня 2014 року.

Рішення Зустрічі Сторін Кіотського протоколу **1/СМР.7** визначило, що Кіотський протокол має бути продовжений другим періодом зобов'язань Сторін і запрошує Сторони до подання пропозицій щодо кількісних зобов'язань із обмеження або скорочення викидів парникових газів на другий період дії зобов'язань за Кіотським протоколом. Другий період зобов'язань за Кіотським протоколом має розпочатись 1 січня 2013 року.

Рішення Зустрічі Сторін Кіотського протоколу **1/СМР.8** прийняло Дохійську поправку до Кіотського протоколу. Ця поправка визначає, що другий період дії Кіотського протоколу має розпочатися 1 січня 2013 року та продовжуватись до 31 грудня 2020 року. Крім іншого, Дохійська поправка вносить суттєву зміну до формули обчислення обсягу одиниць установленної кількості для країн, чий викиди парникових газів у

перших трьох роках дії першого періоду зобов'язань за Кіотським протоколом були нижче, ніж викиди базового року. Такі країни мають забезпечити списання такої надлишкової кількості одиниць установленної кількості в другому періоді зобов'язань за Кіотським протоколом. Необхідно зауважити, що набуття чинності поправок до Кіотського протоколу, як то Дохійських поправок, для кожної Сторони передбачає затвердження відповідним нормативним актом на національному рівні. У випадку України передбачається ратифікація таких поправок. На теперішній час Україна не ратифікувала Дохійські поправки.

Конференція Сторін РКЗК затвердила Рішення **2/СР.19** про Варшавський міжнародний механізм зі втрат і збитків унаслідок впливу змін клімату, в тому числі екстремальні явища та явища, що повільно відбуваються в країнах, які розвиваються, є найбільш вразливими до несприятливих наслідків зміни клімату. Цей міжнародний механізм передбачає всебічне, комплексне та узгоджене сприяння застосуванню відповідних підходів до вирішення проблем, пов'язаних із втратами та збитками внаслідок несприятливих змін клімату.

ОСНОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ, ЯКІ ВИПЛИВАЮТЬ ІЗ ЇЇ ЧЛЕНСТВА В КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ У ТИХ КРАЇНАХ, ЯКІ ПОТЕРПАЮТЬ ВІД СЕРЙОЗНОЇ ПОСУХИ ТА/АБО ОПУСТЕЛЮВАННЯ, ОСОБЛИВО В АФРИЦІ

Довідкова інформація щодо КБО

У 1992 році Конференція ООН щодо довкілля та розвитку (UNCED), яка відбулась у м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія, звернулася із закликом до Генеральної Асамблеї ООН щодо створення Міждержавного переговорного комітету з метою підготовки до червня 1994 року Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці (далі – **КБО**).

17 червня 1994 року в м. Париж, Франція, **КБО** була ухвалена та відкрита для підписання.

26 грудня 1996 року, через 90 днів після того, як **КБО** ратифікували 50 країн, вона набрала чинності.

Вищим органом **КБО** є Конференція Сторін (далі – **КСК**). Вона ухвалює в межах свого мандату рішення, необхідні для сприяння її ефективному втіленню. За час існування **КБО** відбулося дванадцять сесій **КСК**:

КСК-1 – у жовтні 1997 року, в м. Рим, Італія

КСК-2 – в грудні 1998 року, в м. Дакар, Сенегал

КСК-3 – в листопаді 1999 року, в м. Ресифі, Бразилія

КСК-4 – в грудні 2000 року, в м. Бонн, Німеччина

КСК-5 – у жовтні 2001 року, в м. Женева, Швейцарія

КСК-6 – у серпні – вересні 2003 року, в м. Гавана, Куба

КСК-7 – у жовтні 2005 року, в м. Найробі, Кенія

КСК-8 – у вересні 2007 року, в м. Мадрид, Іспанія

КСК-1 – позачергова – в листопаді

2007 року, в м. Нью-Йорк, США

КСК-9 – у вересні – жовтні 2009 року, в м. Буенос-Айрес, Аргентина

КСК-10 – у жовтні 2011 року, в м. Чангвон, Республіка Корея

КСК-11 – у вересні 2013 року, в м. Віндхук, Республіка Намібія.

На першій сесії **КСК** був призначений Постійний секретаріат **КБО**, розташований у місті Бонн (Німеччина).

Адреса сайту **КБО**: www.unccd.int.

Виконавчим секретарем Конвенції з жовтня 2013 року й донині є **пані Монік Барбю**.

При **КСК** створені допоміжні органи, зокрема:

Комітет із науки та техніки – для надання **КСК** інформації та консультацій із науково-технічних питань, що стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи (далі – **КНТ**). У 2007 році на **КСК-8** було прийнято рішення, що сесії **КНТ** мають проводитися переважно у форматі науково-технічних конференцій. Також було вирішено запровадити посади національних кореспондентів із питань науки та технологій при **КНТ**. За поданням УААН таким кореспондентом від України була призначена п. Ракоїд Олена Олександрівна (на сьогодні – доцент *Кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Науково-дослідного інституту рослинництва та сталого природокористування Національного університету біоресурсів і природокористування*). На травень 2014 року відбулося одинадцять звичайних сесій КНТ, три спеціальні сесії КНТ і дві науково-технічні конференції: *1 – на тему: «Біофізичний і соціально-економічний моніторинг і оцінка опустелювання та*

деградації земель для підтримки прийняття рішень щодо управління землями та водами (22–24 вересня 2009 року, м. Буенос-Айрес, Аргентина); II - на тему: «Економічна оцінка опустелювання, збалансованого управління землями та стійкості аридних, семіаридних і сухих субгумідних територій» (9–12 квітня 2013 року, м. Бонн, Німеччина).

Глобальний механізм для підвищення ефективності існуючих фінансових механізмів сприяння заходам, що ведуть до мобілізації та направлення істотних фінансових ресурсів, включаючи передачу технологій на безоплатній основі та/чи на пільгових умовах ураженим країнам.

Окрім цього, в 2001 році на **КСК-5** було прийнято рішення створити **Комітет із огляду впровадження Конвенції** (далі – **КОВК**); на травень 2014 року відбулося дванадцять сесій КОВК.

Депозитарієм **КБО** є Генсек ООН.

Сторонами КБО на сьогодні є 193 країни світу та Європейський Союз.

Текст **КБО** має п'ять додатків про її здійснення на регіональному рівні, які є невід'ємними складовими **КБО**, а саме:

- I – для Африки
- II – для Азії
- III – для Латинської Америки та країн Карибського басейну
- IV – для північного Середземномор'я
- V – для Центральної та Східної Європи.

Обрання представників до складу Бюро КСК і допоміжних органів КБО здійснюється від груп держав ООН, до яких належать:

1. Група африканських держав
2. Група азіатських держав
3. Група східноєвропейських держав
4. Група держав Латинської Америки та Карибського басейну
5. Група західноєвропейських та інших держав.

4 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 61-IV «Про приєднання України до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про

боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці». Після надання документу про приєднання до Депозитарію 27 серпня 2002 року Україна стала повноправною стороною **КБО**. До цього часу представники країни брали участь у відповідних офіційних подіях як спостерігачі.

Україна входить до V додатку Конвенції, в якому об'єднані 15 країн Центральної та Східної Європи, а саме: *Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Латвія, Македонія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Україна, Чорногорія.*

Україна також відноситься до групи східноєвропейської держав ООН, у якій об'єднані 23 країни, а саме: *Азербайджан, Албанія, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Естонія, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Хорватія, Чехія, Чорногорія.*

Представник України (завідувач сектору земельних ресурсів Мінприроди Колмаз Юрій Томович) під час КСК-8 і КСК-9 двічі обирався до складу Бюро цих КСК (на 2 роки), під час КСК-10 був обраний до складу Комітету з науки й техніки Конвенції, а під час КСК-11 – до складу Бюро комітету з огляду впровадження Конвенції.

17 червня відзначається людством як Всесвітній день боротьби з опустелюванням.

Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 19.12.2007 № 62/195 була проголошена Декада ООН щодо пустель і опустелювання (2010–2020 роки).

4 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 61-IV «Про приєднання України до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці» (далі – **КБО**, довідкова інформація щодо неї наведена в додатку 1).

Прийняття цього Закону визначило місце КБО в правовому полі України, оскільки згідно зі статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України» (від 29 червня 2004 року № 1906-IV) чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства та застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

У рамках КБО використовується поділ країн на «уражені» та «розвинуті». Цей поділ базується не на наявності чи відсутності на території країни деградованих земель, а на її фінансово-економічних можливостях і потребах. Загальні зобов'язання всіх Сторін КБО регламентовані **статтею 4 Конвенції**, відповідно до якої як «уражені», так і «розвинуті» країни:

а) приймають комплексний підхід щодо фізичних, біологічних і соціально-економічних аспектів процесів опустелювання й посухи;

б) приділяють належну увагу, в рамках відповідних міжнародних і регіональних органів, стану уражених країн, що розвиваються, - Сторін Конвенції, в тому, що стосується міжнародної торгівлі, угод про маркетинг і заборгованостей для створення сприятливої міжнародної економічної атмосфери, що сприяє досягненню цілей стійкого розвитку;

в) інтегрують стратегії, спрямовані на викорінення зубожіння, в зусилля по боротьбі з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи;

г) сприяють співробітництву між ураженими країнами - Сторонами Конвенції в галузі охорони навколишнього середовища та збереження земельних і водних ресурсів, оскільки це сприяє боротьбі з опустелюванням і посухою;

д) зміцнюють субрегіональне, регіональне й міжнародне співробітництво;

е) співпрацюють у рамках відповідних міжурядових організацій;

є) визначають, де це необхідно, організаційні механізми з урахуванням необхідності уникнення дублювання;

Під час приєднання до КБО Україна задекларувала себе як «уражена» країна. В зв'язку з цим, відповідно до **статті 5 КБО** на додаток до своїх зобов'язань, передбачених статтею 4 КБО, Україна взяла на себе такі зобов'язання:

а) приділяти першочергову увагу боротьбі з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи та виділяти адекватні ресурси у відповідності з їх власними обставинами та можливостями;

б) розробляти стратегії та встановлювати пріоритети в рамках планів і/чи стратегій стійкого розвитку, в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи;

в) розглядати питання усунення причин, що лежать в основі опустелювання, і приділяти особливу увагу соціально-економічним факторам, що сприяють розвитку процесів опустелювання;

г) сприяти обізнаності місцевого населення та його участі, особливо жінок і молоді, за підтримки неурядових організацій, у зусиллях із боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи;

д) створювати сприятливу атмосферу за допомогою належного посилення відповідних існуючих законів, а в тих випадках, коли вони відсутні, за допомогою видання нових законів і формування довготермінової політики та програм дій.

Відповідно до **статті 9 КБО** основним підходом до виконання ураженими країнами, включаючи Україну, своїх зобов'язань є розроблення, оприлюднення та здійснення національних програм дій (далі – НПД).

Згідно зі **статтею 10 КБО** метою НПД є визначення факторів, що сприяють опустелюванню, та практичних заходів, необхідних для боротьби з опустелюванням і для пом'якшення

наслідків посухи.

У НПД обумовлюються відповідні ролі уряду, місцевих громад і землекористувачів, визначаються наявні та необхідні ресурси.

Вони, зокрема:

а) включають довготермінові стратегії боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи, наголошують на практичних заходах і узгоджуються з національною політикою стійкого розвитку;

б) допускають внесення змін із урахуванням обставин, що змінюються і є досить гнучкими на місцевому рівні для прийняття рішень у різних соціально-економічних, біологічних і геофізичних умовах;

в) приділяють особливу увагу здійсненню превентивних заходів щодо земель, які ще не зазнали деградації чи зазнали її лише незначною мірою;

г) передбачають зміцнення національної бази кліматичних, метеорологічних і гідрологічних досліджень і розширення можливостей для створення системи раннього попередження про посуху;

д) сприяють проведенню політики та зміцненню організаційних механізмів, спрямованих на розвиток співробітництва та координації в дусі партнерства між громадою-донором, урядовими органами на всіх рівнях, місцевим населенням і групами громад і вживають заходи для полегшення доступу місцевого населення до відповідної інформації та технологій;

НПД можуть, між іншим, включати деякі чи всі наступні заходи з пом'якшення наслідків посухи:

а) створення та/чи зміцнення, залежно від обставин, систем раннього оповіщення, включаючи місцеві та національні заходи, а також спільні системи на субрегіональному та регіональному рівнях, механізми надання допомоги особам, переміщеним із екологічних міркувань;

б) зміцнення потенціалу готовності до посухи та ліквідації її наслідків,

включаючи надзвичайні плани боротьби з посухою на місцевому, національному, субрегіональному та регіональному рівнях, із урахуванням як сезонних, так і середньорічних кліматичних прогнозів;

в) створення та/чи зміцнення, залежно від обставин, систем продовольчої безпеки, включаючи засоби збереження та збуту, особливо в сільських районах;

г) складання проектів із альтернативних джерел засобів існування, які можуть забезпечити одержання прибутків у районах, що схильні до посухи;

д) розроблення стійких іригаційних програм для потреб як землеробства, так і тваринництва.

Із урахуванням конкретних умов і потреб кожної ураженої країни – Сторони Конвенції НПД, залежно від обставин, включають, зокрема, заходи в деяких нижче перерахованих пріоритетних галузях або в усіх цих галузях у тій мірі, в якій вони стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в уражених районах і відповідають інтересам їх населення:

а) заохочення альтернативних джерел засобів існування та поліпшення національної економічної ситуації в цілях зміцнення програм, спрямованих на викорінення зубожіння та забезпечення продовольчої безпеки;

б) динаміка демографічного розвитку;

в) стійке управління природними ресурсами;

г) стійкі методи ведення сільського господарства;

д) розвиток і ефективне використання різних джерел енергії;

е) інституціональні та правові рамки; зміцнення можливостей у галузі оцінки та моніторингу, включаючи гідрологічні та метеорологічні служби; нарощування потенціалу; освіта й інформування громадськості.

У 2001 році на КСК-5 прийнятий додаток V до КБО про її регіональну імплементацію для Центральної та Східної Європи.

Метою цього додатка є надання керівних принципів і механізмів для ефективної імплементації Конвенції в уражених країнах регіону в світлі його особливих умов.

Статтею 4 додатка V до КБО регламентовано, що при підготовці та імплементації НПД, у відповідності до статей 9 і 10 Конвенції, кожна уражена країна регіону, включаючи Україну:

а) визначає відповідні органи, які відповідають за підготовку, координацію та імплементацію своєї програми;

б) залучає уражене населення, включаючи місцеві общини, в розроблення, координацію та імплементацію програми шляхом місцевого процесу консультацій, у співробітництві з місцевими органами влади та відповідними неурядовими організаціями;

в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання та визначення першочергових напрямків дій;

г) оцінює, за участі ураженого населення, колишні та нинішні програми для визначення стратегії та розроблення дій, що містяться в програмі дій;

Окрім цього **додатком V до КБО** визначені інші зобов'язання країн регіону, включаючи Україну. Зокрема передбачено, що вони індивідуально чи спільно:

- в частині технічного, наукового та технологічного співробітництва (стаття 6):

а) сприяють підсилению мереж науково-технічного співробітництва, систем моніторингу та інформаційних систем на всіх рівнях, їх інтеграції, де це можливо, у всесвітні інформаційні системи;

б) сприяють розвитку, адаптації та передачі відповідних існуючих і нових екологічно чистих технологій у рамках регіону та за його межами;

- в частині фінансових ресурсів і механізмів (стаття 7):

в) вживають заходи для раціоналізації та підсилення механізмів надання коштів шляхом державних і приватних інвестицій із метою досягнення конкретних

результатів у боротьбі з деградацією земель і опустелюванням і зменшення наслідків посухи;

г) визначають вимоги до міжнародного співробітництва для підтримки національних заходів, і цим створюють, зокрема, сприятливе інвестиційне середовище, заохочують активну інвестиційну політику та інтегрований підхід до ефективної боротьби з опустелюванням, включаючи раннє визначення проблем, спричинених цим процесом;

д) намагаються залучити двосторонніх і/або багатосторонніх партнерів і установи з фінансового співробітництва з метою забезпечення імплементації Конвенції, включаючи програмні заходи, які беруть до уваги конкретні потреби уражених країн регіону, що є Сторонами;

- в частині інституційних рамок (стаття 8):

е) засновують і/чи підсилюють національні центри з координації дій у боротьбі з опустелюванням і/чи зменшення наслідків посухи;

є) розглядають можливість створення механізмів для підсилення регіонального співробітництва, де це можливо.

Україна, як і інші Сторони КБО, має звітувати про її виконання. Згідно зі **статтею 26 КБО** кожна Сторона через Секретаріат КБО надає КСК для розгляду на її чергових сесіях доповіді про заходи, які вона вживає з метою здійснення цієї Конвенції. КСК визначає графік надання і формат таких доповідей.

У 2001 році під час КСК-5 був створений Комітет із огляду впровадження Конвенції, який попередньо розглядає ці доповіді, готує рекомендації для прийняття рішень КСК.

Під час КСК-8 у 2007 році затверджена **10-річна Стратегія впровадження КБО** (далі – Стратегія), якою визначені:

чотири стратегічні цілі:

1) покращити умови життя населення

уражених територій;

2) покращити стан уражених екосистем;

3) генерувати глобальні вигоди через ефективне впровадження Конвенції;

4) мобілізувати ресурси на підтримку впровадження Конвенції шляхом налагодження ефективного партнерства між національними та міжнародними суб'єктами;

п'ять оперативних цілей за такими напрямками:

1) пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота;

2) рамки політики;

3) науково-технічні знання;

4) нарощування потенціалу;

5) фінансування та передача технологій.

НПД уражених країн, включаючи Україну, мають бути гармонізовані зі Стратегією, а національні доповіді про стан впровадження КБО повинні відображати стан досягнення вищенаведених стратегічних і оперативних цілей Стратегії за визначеними індикаторами.

КСК-9 у 2009 році, беручи до уваги чисельні зауваження її учасників, попередньо схвалила:

- 11 «індикаторів впливу» для оцінки досягнення стратегічних цілей 1–3 Стратегії;

- 7 «індикаторів впливу» для оцінки досягнення стратегічної цілі 4 Стратегії;

- 18 «індикаторів виконання» для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії.

При цьому, відповідно до рішення КСК-9, починаючи з 2012 року, в рамках цього звіту Україною повинні були використовуватися:

- 2 «індикатори впливу» для оцінки виконання стратегічних цілей 1–3 Стратегії, а саме: «зміни в землекористуванні» та «частка населення, що живе над межею бідності» (інші 9 індикаторів є бажаними);

- 14 «індикаторів виконання» для

оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії.

У 2013 році КСК-11 було прийнято рішення щодо вдосконалення системи оцінки виконання стратегічних цілей 1–3 Стратегії.

Принциповою відмінністю нової системи є запровадження мінімального набору індикаторів інформація щодо яких збиратиметься з джерел Світового банку, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Дитячого фонду ООН, інших міжнародних організацій і глобальних проектів.

КСК-11 також прийняла рішення, яким Секретаріату та Глобальному механізму Конвенції (далі – ГМ) доручено забезпечити вдосконалення керівних документів щодо підготовки звітів, які мають подаватися на розгляд КСК, спрощення та покращення системи звітності, а також опрацювати належні критерії та методологічні підходи.

Кількість індикаторів щодо оцінки виконання оперативних цілей Стратегії (1 – *пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота*, 2 – *рамки політики*, 3 – *науково-технічні знання*, 4 – *нарощування потенціалу*, 5 – *фінансування та передача технологій*) була скорочена до 11 (додаток 2).

На сьогодні, за рішеннями КСК КБО, триває «ітеративний» процес удосконалення індикаторів на основі «e-SMART» критеріїв, згідно з якими вони повинні бути економічно доцільними (Economic), специфічними (Specific), вимірюваними (Measurable), досяжними (Achievable), належними (Relevant) та мати часові рамки (Time-bound).

Сторонам Конвенції також запропоновано використовувати додаткові індикатори, виходячи з національних особливостей і обставин.

Звітування має здійснюватися через спеціально створений портал «PRAIS» за формами та відповідно до керівних документів, розроблених Секретаріатом КБО.

**ОЧІКУВАНІ КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ІНДИКАТОРИ
ДЛЯ ОЦІНКИ ДОСЯГНЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ
НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ
(після їх скорочення в 2013 році Секретаріатом КБО)**

Оперативна ціль I. Пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота

Оперативною ціллю I передбачені 3 кінцеві результати та 3 індикатори впливу для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
1.А. Ефективне інформування ключових аудиторій на міжнародному, національному та місцевому рівнях про проблеми опустелювання/деградації земель і посухи, а також про можливість синергійно поєднувати їх розв'язання із заходами з адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків і щодо збереження біорізноманіття.	1.1. Кількість і масштаби організованих інформаційних заходів за темою «опустелювання/деградація земель, посухи» (далі – ОДЗП) і/або синергії між боротьбою з ОДЗП і діяльністю в сфері змін клімату та біорізноманіття, а також масштаби аудиторії, яка охоплюється засобами масової інформації, що висвітлюють ці теми.
1.В. Розгляд проблем опустелювання/деградації земель і посух на відповідних форумах, у тому числі з питань торгівлі сільськогосподарською продукцією, адаптації до змін клімату, збереження та сталого використання біорізноманіття, розвитку сільських територій, сталого розвитку та скорочення масштабів бідності.	1.2. Кількість офіційних документів і рішень із питань ОДЗП, прийнятих на міжнародному, субрегіональному та регіональному рівнях (на національному рівні не використовується)
1.С. Ширше залучення організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) і наукових кіл у країнах Півночі та Півдня як зацікавлених сторін у процесі впровадження Конвенції; включення проблем ОДЗП у тематику їх інформаційно-пропагандистських і просвітніх ініціатив.	1.3. Число ОГС і науково-технічних установ, які беруть участь у процесі впровадження Конвенції. 1.4. Кількість і види ініціатив ОГС і науково-технічних установ із проблем ОДЗП у сфері освіти.

Оперативна ціль II. Рамки політики

Оперативною ціллю II передбачені 5 кінцевих результатів і 2 індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
2.А. Оцінка програмних, організаційних, фінансових і соціально-економічних факторів, які перешкоджають сталому землекористуванню, внесення рекомендацій щодо відповідних заходів із усунення цих перешкод.	2.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, субрегіональних і регіональних суб'єктів, які завершили складання/перегляд національних програм дій (далі – НПД)/ субрегіональних програм дій (далі – СРПД)/ регіональних

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
2.В. Переробка ураженими країнами – Сторонами Конвенції своїх НПД у стратегічні документи, підкріплені вихідною біофізичною та соціально-економічною інформацією, та їх включення в комплексні інвестиційні програми.	програм дій (далі – РПД) відповідно до Стратегії з урахуванням біофізичної та соціально-економічної інформації, національного планування, політики та практики їх інтеграції в рамкові інвестиційні програми.
2.С. Урахування ураженими країнами – Сторонами Конвенції своїх НПД, а також проблем сталого землекористування та деградації земель під час планування розвитку та розроблення відповідних секторальних та інвестиційних планів і стратегій.	
2.Д. Включення розвиненими країнами – Сторонами Конвенції цілей Конвенції та заходів зі сталого землекористування в їх програми/проекти співробітництва в сфері розвитку в контексті підтримки ними секторальних та інвестиційних планів національного рівня.	2.2. Кількість партнерських угод, укладених у рамках Конвенції між розвиненими країнами – Сторонами Конвенції/ООН і міжурядовими організаціями та ураженими країнами – Сторонами Конвенції (на національному рівні не використовується).
2.Е. Прийняття чи активізація заходів, що посилюють один одного, з метою збільшення ефекту від діяльності в рамках програм дій щодо боротьби з опустелюванням/деградацією земель, а також зусиль щодо збереження біорізноманіття, адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків.	2.3. Кількість ініціатив із синергійного планування/програмування щодо трьох Ріо – Конвенцій або механізмів спільного впровадження на всіх рівнях.

Оперативна ціль III. Науково-технічні знання

Оперативною ціллю III передбачені 6 кінцевих результатів і 2 індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
3.А. Підтримка національних зусиль із моніторингу біофізичних і соціально-економічних тенденцій і оцінці пов'язаних із ними факторів уразливості в уражених країнах.	3.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, що створили та використовують національну/субрегіональну/регіональну систему моніторингу ОДЗП.
3.В. Створення бази вихідних даних на основі найбільш надійної наявної інформації про біофізичні та соціально-економічні тенденції та поступове узгодження відповідних наукових підходів.	
3.С. Поповнення знань про біофізичні та соціально-економічні фактори, а також про їх взаємодію в уражених районах із метою прийняття більш обґрунтованих рішень.	3.2. Кількість переглянутих НПД/СРПД/РПД, у яких відображені знання про рушійні сили ОДЗП і їх взаємодію, а також взаємодію між зміною клімату та біорізноманіттям.
3.Д. Поповнення знань про взаємозв'язок між адаптацією до змін клімату, пом'якшенням наслідків посух і відновленням деградованих земель в уражених районах із метою розроблення інструментів, які полегшують прийняття рішень.	

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
3.Е. Створення на глобальному, регіональному, субрегіональному та національному рівнях для допомоги органам влади та кінцевим користувачам ефективних систем передачі знань, включаючи традиційні знання, що дозволяють, зокрема, виявляти та поширювати передову практику та успішний досвід.	
3.Ф. Залучення науково-технічних мереж і установ, які мають відношення до вирішення проблем опустелювання/деградації земель і посух, до надання підтримки впровадженню Конвенції.	3.5. Кількість науково-технічних мереж, установ або науковців, залучених до досліджень, визначених Конференцією Сторін (на національному рівні не використовується)

Оперативна ціль IV. Нарощування потенціалу

Оперативною ціллю IV передбачені 2 кінцеві результати та 1 індикатор для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
4.А. Впровадження країнами, в яких була проведена самооцінка національного потенціалу, розроблених за її результатами планів дій щодо розвитку необхідного потенціалу на індивідуальному, інституційному та системному рівнях із метою вирішення проблем опустелювання/деградації земель і посух на рівні країн і на місцях.	4.1. Кількість країн, субрегіональних і регіональних суб'єктів звітування, що здійснюють заходи з нарощування потенціалу для боротьби з ОДЗП на основі самооцінки національного потенціалу (далі – СОНП) чи інших методологій або засобів.
4.В. Проведення країнами, в яких оцінка потреб у нарощуванні потенціалу ще не проводилася, відповідних оцінок, спрямованих на виявлення загальнонаціональних і місцевих потреб у потенціалі для розв'язання проблем опустелювання/деградації земель і посух.	

Оперативна ціль V. Фінансування та передача технологій

Оперативною ціллю V передбачені 5 кінцевих результатів і 3 індикатори

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
5.А. Розроблення в уражених країнах – сторонах Конвенції комплексних інвестиційних програм для залучення національних, двосторонніх і багатосторонніх ресурсів із метою підвищення ефективності та дієвості заходів, які вживаються.	5.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, субрегіональних і регіональних суб'єктів, у яких рамкові інвестиційні програми, створені з урахуванням розробленої Глобальним механізмом Інтегрованої фінансової стратегії, або інших таких стратегій, відображають практику залучення національних, двосторонніх і багатосторонніх ресурсів на боротьбу з ОДЗП.

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
5.В. Своєчасне виділення розвиненими країнами – Сторонами Конвенції суттєвих, адекватних і передбачуваних фінансових ресурсів на підтримку внутрішньодержавних ініціатив із запобігання процесу опустелювання/деградації земель і пом'якшення наслідків посух.	5.2. Обсяги фінансових ресурсів, що надаються розвиненими країнами – Сторонами Конвенції для боротьби з ОДЗП (використовується для звітування лише розвиненими країнами) .
5.С. Нарощування Сторонами зусиль щодо мобілізації фінансових ресурсів по лінії Міжнародних фінансових установ, механізмів і фондів, включаючи ГЕФ, шляхом привернення уваги керівних органів цих установ до актуальних проблем Конвенції та сталого землекористування.	5.3. Ступінь адекватності, своєчасності та передбачуваності надання фінансових ресурсів розвиненими країнами – Сторонами Конвенції для боротьби з ОДЗП.
5.Д. Пошук інноваційних джерел і механізмів фінансування зусиль у боротьбі з опустелюванням/деградацією земель і пом'якшення наслідків посух, включаючи приватний сектор, ринкові механізми, торгівлю, відповідні фонди та організації громадянського суспільства, а також інші механізми фінансування заходів із адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків, зі збереження та сталого використання біорізноманіття, боротьби з голодом і бідністю.	
5.Е. Полегшення доступу уражених країн – Сторін Конвенції до технологій за рахунок адекватного застосування дієвих економічних і політичних стимулів і технічної підтримки, зокрема в рамках співробітництва Південь – Південь і Північ – Південь.	5.5. Обсяги фінансових ресурсів і види стимулів, які забезпечили можливості доступу до технологій ураженим країнам – Сторонам Конвенції.

ОГЛЯД ГАЛУЗИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

1. ОГЛЯД СИТУАЦІЇ В ОСВІТІ ТА НАУЦІ Й ОСВІТНЬОЇ ТА НАУКОВОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Правове забезпечення розвитку освіти та науки

Основні пріоритети розвитку національної системи освіти визначені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленій Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. Національна стратегія конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних підходів і поглядів на розвиток освіти, визначених Національною доктриною розвитку освіти, затвердженою Указом Президента України в 2002 р.

Слід зазначити, що концептуальні підходи та погляди Національної стратегії не гармонізовані повною мірою з програмними положеннями документів Всесвітніх самітів зі сталого розвитку та Стратегії ЄЕК ООН із освіти для сталого розвитку, відносно реалізації яких Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання. Такий стан невідповідності регламентуючої бази стратегії розвитку освіти склався внаслідок відсутності в Україні цілісної, законодавчо визначеної національної освітньої політики, зорієнтованої на сприяння реалізації Всесвітніх програмних положень, європейських стратегій зі сталого розвитку на національному рівні.

Окремі аспекти Національної стратегії розвитку освіти, зокрема мета національної стратегії, визначають вимоги до «підвищення доступності якісної конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного

сталого розвитку суспільства». Проте такі вимоги мають декларативний характер без урахування механізмів сприяння сталому розвитку суспільства, визначених у Стратегії ЄЕК ООН із освіти, зорієнтованої на сталий розвиток (м. Вільнюс, 2005 р.).

У Національній стратегії розвитку освіти задекларований стратегічний напрямок здійснення екологізації систем освіти – одного з фундаментальних механізмів екологізації суспільства та його сталого розвитку; наголошується на «підготовці фахівців для сталого розвитку з новим екологічним мисленням». Проте стан екологічної освіти як інструментарію системної екологізації суспільства не відповідає сучасним вимогам сприяння освіти сталому розвитку суспільства. Існуюча Концепція екологічної освіти України потребує модернізації з метою посилення її ролі в екологізації як систем освіти, так і суспільства загалом.

Освітнє законодавство перебуває в процесі реформування та модернізації всіх систем освіти. За відсутності цілісної, законодавчо визначеної національної освітньої політики на принципах і цілях сталого розвитку суспільства процес модернізації освітнього законодавства не набув системних ознак цілеспрямованості на сприяння сталому розвитку суспільства, зокрема стосовно модернізації змісту

освіти з урахуванням програмних завдань Всесвітніх самітів зі сталого розвитку (1992, 2002 та 2012 рр.), Положень Конвенцій Ріо щодо збереження життя на планеті (біорізноманіття, запобігання змінам клімату, опустелювання).

Слід зауважити, що в новому Законі України «Про вищу освіту» задекларований фундаментальний принцип сприяння сталому розвитку суспільства, але не визначений механізм його реалізації. Одним із таких організаційно-правових механізмів мають стати Концепції розвитку освітньої діяльності як кожного навчального закладу, так і кожної освітньої підгалузі, системи, розроблення яких є обов'язковою вимогою нового Закону «Про вищу освіту».

Отже, стан освітньої галузі з позицій правового забезпечення сприяння сталому розвитку суспільства можна оцінити як такий, що потребує подальшого вдосконалення на засадах цілісної національної освітньої політики України та Європейської стратегії з освіти, зорієнтованої на сталий розвиток суспільства, яка має бути продовжена на наступне десятиріччя (2016-2025 рр.).

У цьому звіті представлений аналіз законодавчих актів Верховної Ради

України, Указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів, наказів Міністерства освіти й науки України (МОНУ), які регламентують освітню та наукову діяльність в Україні. Перелік цих законодавчих актів наведений у **додатку** й сформований за такими тематичними блоками:

1. Укази Президента України та Закони України
2. Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України
3. Накази МОН України.

Вміщений у **додатку** перелік включає 25 законів і підзаконних нормативних актів галузі «Освіта й наука», з них: 10 Законів України (у т. ч. 3 проекти законів України в редакції, поданий на розгляд до Верховної Ради України), 1 проект концепції, 8 постанов Кабінету Міністрів України, 4 накази МОН України та 2 накази Мінекоресурсів України.

Аналіз висвітлення основних положень «Конвенцій Ріо» в діючому законодавстві в галузі «Освіта й наука» здійснений за чотирма підгалуззями:

1. Освіта
2. Післядипломна освіта
3. Неформальна та інформальна освіта
4. Наука.

1.2 Огляд ситуації в освіті та науці

В Україні концептуально забезпечено правове регулювання функціонування та розвитку підгалузей (систем) із орієнтацією на сприяння сталому розвитку суспільства. Зокрема це Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепція екологічної освіти України. Проте відсутнє правове регулювання ступеневої цілісності розвитку національної системи освіти протягом життя з орієнтацією на сталий розвиток

суспільства.

Останніми роками вдосконалено законодавство України стосовно дошкільної та загальної середньої освіти, зокрема запроваджена обов'язковість дошкільної освіти для дітей старшого дошкільного віку, затверджені нові державні стандарти дошкільної та загальної середньої освіти, Положення про освітній округ, Положення про загальноосвітній навчальний заклад, Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних

зкладах, Положення про дистанційне навчання, Концепцію літературної освіти, Концепцію розвитку інклюзивної освіти тощо.

Із метою прискорення процесу реформування системи освіти затверджені важливі державні цільові програми: розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року; розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року; розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки; підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року; впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року та інші.

За останні роки здійснені декілька заходів із реалізації ідей і положень Національної доктрини розвитку освіти щодо реформування освіти, підвищення її якості, доступності та конкурентоспроможності. Це стосується, зокрема, модернізації змісту та вдосконалення організації інклюзивного навчання дітей із особливими освітніми потребами, запровадження профільного навчання в старшій школі, вдосконалення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, забезпечення загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів сучасними навчальними комп'ютерними комплексами, підключення їх до мережі Інтернет. У системі вищої освіти впроваджуються принципи Болонського процесу, кредитно-модульна система навчання.

Водночас нинішній рівень освіти в Україні не забезпечує можливості повною мірою виконувати функцію рушійної сили сталого розвитку держави та підвищення якості життя громадян; залишається низькою престижність освіти й науки в суспільстві; не повністю

задовольняє потреби населення мережа дошкільних і позашкільних навчальних закладів, стан їх навчально-матеріальної бази; потребують якісного поліпшення освіта дорослих, діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти, структурних підрозділів вищих навчальних закладів, на базі яких здійснюється перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників тощо.

Ринкове середовище, парадигма соціоприродного суспільства знань із орієнтацією на сталий розвиток потребують від громадян, молоді набуття вміння навчатися протягом життя, формування нового екологічного мислення та широких, інтеграційних компетенцій.

Освіта є рушійною силою трансформації суспільства до сталого розвитку за рахунок нарощування світоглядного, інноваційного та інтелектуального потенціалів. Саме така ключова роль освіти визначена в головних документах Всесвітніх форумів зі сталого розвитку в 1992, 2002 та 2012 рр. Так, у главі 36 «Порядку денного на XXI століття» було записано, що «освіта є фундаментом сталого розвитку».

Європейська спільнота почала реалізовувати рішення Всесвітніх самітів і Генеральної Асамблеї ООН на V Конференції «Довкілля для Європи» (Київ, травень 2003 р.), на якій міністри охорони навколишнього середовища країн – членів Європейської економічної комісії (ЄЕК) ООН прийняли *Заяву про освіту для сталого розвитку*. На виконання цього документа в березні 2005 р. у Вільнюсі (Литва) на нараді високого рівня представників міністерств охорони довкілля та освіти була прийнята Стратегія освіти для сталого розвитку ЄЕК ООН і Вільнюські рамки її виконання.

Концепція освіти для сталого розвитку (ОСР) у багатьох аспектах ще детально не розроблена, але вже зараз

можна стверджувати, що ОСР, поряд із професійними екологічним, економічним та іншими системами освіти, передбачає перехід до такої екологізованої моделі навчання, в основі якої мають бути широкі міждисциплінарні знання, що базуються на інтеграційному підході до розвитку суспільства, економіки та навколишнього природного середовища.

В Україні освіта для сталого розвитку розвивається на базі екологічної освіти, в якій істотну роль відіграють загальна середня та позашкільна освіта, вища освіта, а також просвіта населення через неурядові

громадські організації (НГО) та засоби масової інформації.

Становлення освіти для сталого розвитку спирається на міжнародні угоди в галузі освіти, насамперед на Дакарські рамки дій (1999 р.), Софійську декларацію про освіту для дорослих (2002 р.), Міжнародну програму роботи в сфері освіти, інформування громадськості та підготовки кадрів КУР ООН (1996 р.) та інші документи.

Головні напрями формування ОСР наведені в розділі «Порядку денного на ХХІ століття», присвяченому цій темі.

2. ТЕНДЕНЦІ В ОСВІТІ ТА НАУЦІ (ЗА ПІДГАЛУЗЯМИ)

На законодавчому рівні окремі ключові позиції освіти для сприяння сталому розвитку визначені в Законах України «Про вищу освіту» та «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». Повне системне законодавче визначення тенденцій

сприяння сталому розвитку суспільства має бути закріплено в новому базовому Законі України «Про освіту» та законодавчому акті «Про основи національної освітньої політики України на період до 2025 року» відповідно до нової європейської стратегії з освіти для сталого розвитку на період 2016-2025 рр.

2.1 Базова освіта

Екологічна освіта та виховання в Україні базуються на концептуальних документах і законах України, що визначають державну освітню політику. Це, зокрема: Державна національна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)», Національна стратегія розвитку освіти, Концепція екологічної освіти, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про позашкільну освіту» та інші. Проте питання екологічної освіти поки що не набули належної (європейської) пріоритетності в законах, концепціях і програмах.

Система екологічної освіти та виховання впроваджується в Україні

через дві ланки – формальну (дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта) та неформальну (освіта в діяльності громадських організацій, вплив засобів масової інформації, діяльність релігійних громад). Слід зазначити, що більшість положень Концепції та Плану заходів для реалізації Концепції екологічної освіти України не діють або впроваджуються номінально та декларативно.

Необхідність екологізації всієї системи освіти визначається, зокрема, Законом України «Про основні засади (стратегію) національної екологічної політики України на період до 2020 року». Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо освіти для сталого

(збалансованого) розвитку, які відображені в «Стратегії ЄЕК ООН освіти для збалансованого розвитку» (Вільнюс, 2005) і заключному комюніке Міжурядової конференції (Тбілісі+35: Екологічна освіта для збалансованого розвитку (Тбілісі, 6–7 вересня 2012)). Проте ці зобов'язання не були реалізовані на рівні державної політики, в тому числі в сфері ОСР; громадські, місцеві ініціативи зі впровадження Стратегії ЄЕК ООН не набули державної підтримки. Добровільні зобов'язання України на Конференції ООН зі збалансованого розвитку Ріо+20 підтримали неурядові громадські організації, такі як Всеукраїнська екологічна ліга (ВЕЛ), Українське товариство охорони природи та інші, які зробили свій внесок у розділ «Екологізація освіти».

У 2011 р. була виконана науково-дослідна робота з розроблення Концепції національної системи освіти для збалансованого розвитку відповідно до прийнятих міжнародних зобов'язань. У 2012 р. на замовлення Мінприроди, відповідно до Національного плану дій до Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року, розроблена Концепція та Стратегія освіти для збалансованого розвитку та подані на розгляд КМУ, МОН і Мінприроди України.

Дошкільна освіта

Екологічна освіта в дошкільних виховних закладах здійснюється згідно із Законом України «Про дошкільну освіту».

Вітчизняні педагоги розробили авторські програми, навчальні посібники, підручники, за якими здійснюється екологічна освіта дошкільників.

Слід зазначити, що в педагогічній науково-методичній літературі майже відсутнє методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми. Істотним упущенням є недостатнє врахування

вікових, індивідуальних, статевих особливостей розвитку дітей дошкільного віку.

Загальна середня освіта

У 2012 році дисципліні «Екологія» в Базовому компоненті відводилося усього 0,5 години на тиждень. Наказом МОН України «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня», прийнятим у 2010 р., передбачена можливість інтегрованого вивчення екології та біології в 11-х класах.

Аналіз змісту діючих навчальних програм свідчить про те, що екологічна освіта базується лише на загальнонаукових знаннях глобальних і регіональних екологічних проблем. Питання, пов'язані з довкіллям, увійшли до курсу «Я і Україна» (1–4-й класи) та кількох предметів, які викладаються в 6–12-му класах, зокрема біології, фізики, географії, літератури. Природознавство викладається в 5–6-х класах. Крім того, екологічні питання включені в предмет «Основи здоров'я», що вивчається в усіх класах. Предмет «Основи екологічних знань» був упроваджений серед предметів на вибір у 10–11 класах.

Навчальний предмет «Основи екології» є у варіативній частині загальноосвітніх навчальних закладів як базовий компонент – тільки в профільних закладах. Тому важливим пріоритетним завданням на найближчий час у галузі екологічної освіти є впровадження викладання в усіх школах України обов'язкової дисципліни «Основи екологічних знань» і організація підготовки вчителів екології.

Концептуальні документи з екологізації загальної середньої освіти ухвалюються також на регіональних рівнях, але це поодинокі приклади, ініційовані найбільш обізнаними та прогресивними керівниками місцевих влад і навчальних установ.

Позашкільна освіта

Серед пріоритетних завдань

Національної доктрини розвитку освіти в Україні в ХХІ столітті особливого значення набуває підвищення ефективності позашкільної екологічної освіти. Діяльність у цій галузі здійснюють у системі всеукраїнських центрів (Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, Український державний центр позашкільної освіти, Український державний центр туризму та краєзнавства учнівської молоді, Мала академія наук учнівської молоді) та їх регіональних відділеннях. Екологічна освіта учнівської молоді здійснюється в профільних позашкільних навчальних закладах, мережа яких у 2012 р. складалася зі 172 позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладів, трьох дитячих ботанічних садів, профільних відділень палаців і будинків дітей і юнацтва. Педагогічні працівники обласних еколого-натуралістичних центрів забезпечують навчальні заклади областей інструктивно-методичними матеріалами, навчальними посібниками, сценаріями масових і тематичних навчально-виховних заходів, надають методичну допомогу педагогічним працівникам області з питань проведення науково-освітніх проєктів, міжнародних, всеукраїнських і обласних масових заходів.

Важливе значення має творча співпраця позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування з обласними управліннями освіти та науки, державними управліннями екології та природних ресурсів, обласними держадміністраціями, вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами, природоохоронними установами, громадськими організаціями. В 2012 році органами державної влади та місцевого самоврядування були підтримані такі Всеукраїнські масові заходи учнівської та студентської

молоді:

- VI Всеукраїнський збір учасників екологічних експедицій, походів, польових практик на базі Національного природного парку «Святі гори» (Донецька обл.);

- XI Всеукраїнський конкурс колективів екологічної просвіти (агітбригад) загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів (м. Миргород, Полтавська обл.);

- Всеукраїнський юнацький фестиваль «В об'єктиві натураліста» (Закарпатська обл.).

Розроблені та впроваджуються положення регіональних програм із екологічної освіти.

Середня професійна освіта

Згідно з Концепцією екологічної освіти середня професійна екологічна освіта має базуватися на змісті, формах і методах загальної середньої екологічної освіти та враховувати особливості впливу на довкілля окремих видів економічної діяльності. Зміст екологічної освіти для цієї ланки орієнтований на:

- формування цілісних уявлень про природу та місце людини в ній, а також про природно-перетворювальну роль виробничої діяльності;

- набуття професійних знань щодо шляхів запобігання негативним впливам певних видів діяльності на природу й здоров'я;

- формування професійних природоохоронних умінь, навичок збереження власного здоров'я.

У природничо-математичний цикл навчального плану підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) II атестаційного рівня введено вивчення предмету «Біологія та основи екології», а в ПТНЗ III атестаційного рівня – «Основи екології». У курсах спецдисциплін ПТНЗ передбачено вивчення питань екології, передусім, під час підготовки фахівців з професій, пов'язаних із виробництвами, що

забруднюють навколишнє середовище. Разом із тим, проблемними залишаються питання реалізації конкретно спрямованих природозберігаючих проектів на реальному виробництві.

Вища освіта

У змісті вищої екологічної освіти поєднуються природничий, економічний, технологічний, юридичний і соціокультурний підходи. У 2012 р. фахівців у галузі екології та охорони навколишнього середовища готували 103 вищі заклади освіти. Вони забезпечують здебільшого прикладні напрями екології з урахуванням специфіки галузей виробництва (гідроекологія, метеорологія, агроєкологія, промислова екологія, лісоінженерія, моніторинг навколишнього середовища, радіоекологія тощо). Вищі навчальні заклади України, реалізуючи настанови Концепції екологічної освіти, працюють над тим, щоб крім загального обов'язкового курсу «Основ екології» впровадити для всіх спеціальностей блок «Прикладна екологія» (залежно від профілю ВНЗ – «Агроєкологія», «Гідроекологія», «Економіка природокористування», «Екологічна економіка», «Урбоекологія»,

«Екологічне право» чи інші), а також інтегруючи навчальну дисципліну «Стратегія сталого розвитку» (магістратура). Серйозною проблемою є працевлаштування екологів: бакалаврів, спеціалістів і, особливо, магістрів, на яких практично немає державного замовлення. Учителів-екологів відповідно до ліцензій в Україні готують лише два вищі заклади освіти (екологів-хіміків – Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка, екологів-біологів – Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького) з незначною кількістю набору абітурієнтів (усього близько 50 осіб), що ніяк не задовольняє потреби в цих спеціалістах. У провідних ВНЗ України розпочали підготовку магістрів із екології. Існує проблема необхідності змін у базових основах сучасної освіти, трансформації наявної парадигми в плані змін цілей політики та практики в галузі освіти. Така трансформація потребує необхідних змін багатьох змістовних і методичних принципів освіти, які повинні бути враховані при становленні освіти для збалансованого розвитку.

2.2. Післядипломна освіта

Післядипломна екологічна освіта призначена для підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців за різними аспектами природоохоронної діяльності та раціонального природокористування. Така освітня діяльність здійснюється в спеціалізованих закладах післядипломної освіти, на факультетах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів ВНЗ, що мають відповідні ліцензії на

надання освітніх послуг за напрямом «Екологія та охорона навколишнього середовища».

Міністерство екології та природних ресурсів України уклало 86 міжурядових і 46 міжвідомчих угод про співробітництво в галузі освіти й науки з 63-ма країнами світу, в тому числі міжурядові угоди про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені й вчені звання – з 22-ма країнами світу. При цьому є багато питань щодо ефективності цих проектів.

2.3. Неформальна та інформальна освіта

Основою громадського екологічного руху в Україні є громадські ініціативи, інституційовані у вигляді екологічних неурядових організацій (ЕкоНУО) і місцевих груп, створених для вирішення конкретних екологічних проблемою. ЕкоНУО є активними посередниками між державними природоохоронними органами та широкою громадськістю.

Законом України «Про освіту» ланку неформальної освіти, яка включає всі форми виховання та навчання, що їх здійснюють НУО, засоби масової інформації тощо, віднесені до самоосвіти. Це твердження громадські природоохоронні організації оцінюють як неприйнятне й таке, що не відповідає практичному досвіду участі НУО в прийнятті державних рішень із питань реалізації основних засад екологічної освіти та освіти для збалансованого розвитку.

Можна назвати такі приклади діяльності НУО. Одним із пріоритетних

напрямів роботи одного з найактивніших лідерів цього руху – Всеукраїнської екологічної ліги (ВЕЛ) – є екологічна освіта та виховання. ВЕЛ реалізувала кілька програм, спрямованих на наукову діяльність та інформування населення з екологічно важливих питань, освіти та виховання молоді, в 2012 р. провела Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Національна система освіти для збалансованого розвитку», ініціювала проведення тематичних семінарів для навчальних закладів і громадських організацій.

Регіональне молодіжне екологічне об'єднання «Екосфера» (Закарпаття) впроваджує самостійно розроблену альтернативну еколого-освітню та виховну програму «Школа в природі», яка базується на принципах гуманістичної моделі освіти та збалансованого розвитку та являє собою широкий спектр прийомів і методів.

2.4. Наука

Згідно Програми дій «Порядок денний на XXI століття» (Ріо, 1992 р.), Розділ 35, визначені такі чотири програмні наукові напрями:

1. Зміцнення наукової бази сприяння сталому розвитку
2. Поліпшення наукового розуміння процесів сталого розвитку
3. Удосконалення довгострокових наукових оцінок
4. Створення наукового потенціалу та можливостей.

Згідно Стратегії ЄЕК ООН із освіти для сталого розвитку їх слід доповнити п'ятим науковим напрямом:

5. Сприяння науковим дослідженням у галузі освіти для сталого розвитку.

Із метою сприяння впровадженню стратегії сталого розвитку слід реалізувати ключові заходи:

1. Зміцнення наукової бази сприяння сталому розвитку

1) Створення теоретико-методологічної бази всіх програмних наукових галузей (систем) на засадах фундаментальної синергетичної теорії екологічних, соціальних і економічних систем.

2) Створення науково-методологічної бази, зміна моделей виробництва та споживання на основі дослідження життєвих циклів.

3) Зміцнення синергізму взаємодії наукових, освітніх, бізнесових і владних структур із метою посилення інноваційного потенціалу сталого розвитку, якості життя та конкурентоспроможності суспільних інституцій, виробництв.

4) Створення науково-методологічної бази прийняття та реалізації соціо-еколого-економічно збалансованих управлінських і стратегічних рішень, збалансованого моделювання сталого розвитку регіонів,

територіальних громад.

5) Створення кадрового науково-педагогічного потенціалу сталого розвитку суспільства засобом комплексної модернізації змісту освіти протягом життя на оновленій науковій базі знань.

6) Екологізація наукового та науково-технічного законодавства з орієнтацією на сталий розвиток.

2. Поліпшення наукового розуміння процесів сталого розвитку засобами просвіти, освіти, інформації, активізації діяльності громадських організацій

1) Зміна національної світоглядної парадигми з орієнтацією на соціоприродну цілісність суспільства, цілісність спільносвіту та законів розвитку.

2) Формування адекватних систем наукових знань для вироблення й підтримки цілей, процесів сталого розвитку.

3) Формування засадничого розуміння синергетичних взаємозв'язків між антропогенними та природними системами, процесами; між соціальними, екологічними та економічними законами розвитку.

4) Формування розуміння обмеженості природних ресурсів і необхідності заміни їх на ноосферні ресурси (інтелектуальні, інноваційні, інформаційні ресурси людського розуму; свідомості; розуміння вразливості та невідтворюваності планетарного біорізноманіття внаслідок антропогенної діяльності).

5) Поширення розуміння ноосферного стану суспільства як ключової мети сталого розвитку.

6) Посилення ролі засобів масової та наукової інформації, громадських і неурядових організацій щодо поліпшення наукового розуміння процесів сталого розвитку.

7) Посилення ролі освіти як рушійної сили зміни розуміння, поглядів, підходів.

3. Удосконалення довгострокових наукових оцінок на національному, регіональному та місцевому рівнях

1) Створення інтегрованої

інформаційної бази даних для наукового оцінювання стану та тенденцій сталого розвитку; створення національної системи комплексного обліку.

2) Розроблення методології проведення національних і регіональних перевірок на інтеграційній основі.

4. Створення наукового потенціалу та можливостей реалізації

1) Створення національної мережі науково-консультативних і інноваційних центрів сталого розвитку (зміни моделей виробництва й споживання).

2) Розроблення, затвердження та реалізація Національної науково-освітньої стратегії сприяння сталому розвитку.

3) Державна підтримка та стимулювання науково-дослідних та інноваційних ініціатив, проєктів; створення національної інноваційної інфраструктури реалізації цілей сталого розвитку.

4) Створення територіальних інноваційних структур (кластерів) на засадах добровільного об'єднання наукових, освітніх, бізнесових і адміністративних закладів, систем із метою реалізації наукового потенціалу, цілей сталого розвитку.

5) Створення наукового кадрового потенціалу сталого розвитку засобами освіти протягом життя, зорієнтованого на сприяння сталому розвитку.

5. Сприяння науковим дослідженням у галузі освіти для сталого розвитку

1) Наукові обґрунтування системної модернізації функціональних структур ступеневих систем освіти протягом життя, її змісту.

2) Проведення міждисциплінарних і багатодисциплінарних досліджень змісту освіти, взаємозв'язків екологічної, соціальної та економічної систем освіти.

3) Наукові дослідження різних інтеграційних процесів (формальної та неформальної освіти; цілей, тематики навчання та програм сталого розвитку).

4) Розроблення інтегрованих моделей і

критеріїв оцінки професійної компетентності педагогів, викладачів, керівників навчальних закладів, державних службовців із проблем сталого розвитку.

5) Сприяння науковим дослідженням синергетичних методів навчання (синергії процесів навчання й розвитку).

6) Науковий супровід запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти для сталого розвитку.

Реалізація програмних наукових напрямів сталого розвитку на національному рівні передбачає як на законодавчому, так і на рівні державних наукових програм розвиток галузей виробництва та життєдіяльності. Проте ні в базовому Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність в Україні», ні

в освітньому законодавстві принципи, механізми наукового сприяння сталому розвитку не визначені.

Слід відмітити, що в новому Законі України «Про вищу освіту» в Розділі XI «Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах» передбачена інтеграція наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, але не з метою сприяння сталому розвитку суспільства та систем освіти, зорієнтованих на сталий розвиток.

Для сприяння сталому розвитку суспільства та систем освіти необхідно розробити спеціальний підзаконний акт «Про науково-освітнє сприяння сталому розвитку суспільства на базі програмних наукових галузей».

3. ВПЛИВ ОСВІТНЬОЇ ТА НАУКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ДОВКІЛЛЯ

Сталий розвиток має дві найважливіші цілі:

- розв'язання економічних, соціальних і екологічних проблем і досягнення рівноваги між ними для забезпечення якісного рівня життя людини;

- запровадження зобов'язань нинішнього покоління, які гарантують таке збереження природних, соціальних і економічних ресурсів, щоб рівень добробуту наступних поколінь лишався не нижчим, ніж сучасний.

Сталий розвиток передбачає ощадливе ставлення до довкілля, коли люди братимуть від природи лише необхідне для їхнього життя, обов'язково зважаючи на те, чи зможе природа відновити даний ресурс.

Вирішення цих завдань безпосередньо пов'язане з тематично спрямованим розвитком освіти й науки.

МОН України підтримує розширення ділових контактів із

багатьма урядовими та неурядовими організаціями, програмами, фондами, такими як: Європейський Союз, Європейський фонд освіти, Рада Європи, ПРООН, ЮНЕСКО. Британська рада, Інформаційне агентство США, Корпус Миру, Айрекс, Німецька служба академічних обмінів (ДААД) Фонд Фулбрайта, Фонд «Відродження», Французький культурний центр, Німецький культурний центр, товариство Карла Дуйсберга, Канадське агентство з міжнародного розвитку, програмами «Темпус», «Едмунда Маскі», «Акт на підтримку свободи», «Шкільні обміни», АКСЕЛЗ та інші. В Україні працюють 12 кафедр і 55 асоційованих шкіл ЮНЕСКО.

Із метою втілення завдань сталого розвитку МОН України співпрацює з такими міжнародними організаціями як Програма розвитку ООН (ПРООН), Британська Рада та Агентство США з міжнародного розвитку та іншими.

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ГАЛУЗЕВОГО АНАЛІЗУ

1. Для проведення детального галузевого аналізу в кожній галузі виділяються підгалузі.

2. Для кожної підгалузі проводяться SWOT-аналіз і аналіз прогалин галузевої політики, законодавчих актів, програм і планів відповідного міністерства з метою підготовки рекомендацій із їх удосконалення відповідно до положень Конвенції Ріо.

Положення Конвенції Ріо відображені як у текстах самих конвенцій, так і в протоколах, стратегіях і планах конвенцій, у рішеннях конференцій сторін і рекомендаціях міжнародних організацій щодо певних аспектів діяльності в рамках конвенцій. Зокрема:

1) Конвенція про охорону біологічного різноманіття. У 2010 р. на 10-й Конференції сторін був затверджений *Стратегічний план щодо біорізноманіття (2011-2020)*, який містить цілі Аіті щодо біорізноманіття.

2) Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Розроблені рекомендації ПРООН щодо зменшення викидів у довкілля та щодо розроблення стратегій розвитку, які не мають наслідків для клімату. Розроблені рекомендації ОЕСР із застосування СЕО. 11 грудня 1997 р. у м. Кіото на 1-ій Конференції сторін щодо зміни клімату для досягнення кінцевої мети Конвенції був прийнятий Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

3) Конвенція про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання. Втілення положень конвенції переважно спирається на *10-річну стратегію (2008-2018)*.

3. SWOT-аналіз

SWOT-аналіз полягає в розділенні чинників галузевої політики на чотири категорії: сильні (Strengths) і слабкі сторони (Weaknesses) галузевої політики; можливості (Opportunities), які відкриваються внаслідок реалізації галузевої політики; загрози (Threats), які заважають реалізації галузевої політики. Результати аналізу представляють у вигляді таблиці:

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	Strengths (сильні сторони)	Weaknesses (слабкі сторони)
Зовнішнє середовище	Opportunities (можливості)	Threats (загрози)

У контексті інтеграції положень Конвенції Ріо в національну політику України:

сильні сторони – це узагальнений опис тих положень Конвенції Ріо, які вже інтегровані в політику, програми та плани відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчі акти, за розроблення яких відповідає це міністерство;

слабкі сторони – це узагальнений опис тих положень Конвенції Ріо, які ще не інтегровані в політику, програми та плани відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчі акти, за розроблення яких відповідає це міністерство;

можливості – це зовнішні аспекти, які можна було б використати для інтеграції положень Конвенції Ріо в національну політику України;

загрози – це будь-які процеси або

явища, зовнішні обмеження, які перешкоджають руху в напрямі інтеграції положень Конвенцій Ріо в національну політику України.

4. Аналіз прогалин

Аналіз прогалин (gap-аналіз) – метод аналізу первинної інформації, що вивчає стратегічне розходження між реальним і бажаним результатом. Аналіз прогалин галузевої політики – це порівняння фактичної реалізації галузевої політики, програм, планів, законодавства з положеннями та/або стратегічними цілями Конвенцій Ріо.

Результати аналізу прогалин відповідної галузевої політики теж представляють у вигляді таблиці, в якій:

положення та/або стратегічні цілі конвенції – це основні конкретні вимоги Конвенції Ріо, які необхідно інтегрувати в національну політику. Експерт на основі свого досвіду обирає основні положення Конвенцій Ріо, інтеграція яких є найбільш актуальною, доцільною та можливою, й саме для цих вимог визначає прогалини;

нормативно-правові акти, галузеві плани та програми – це аналіз того, наскільки відповідне положення Конвенції Ріо інтегроване в національну політику України (*аналіз того, що зроблено*). У цьому стовпчику експерт указує, як відповідне положення відповідної Конвенції Ріо відображене в політиці, програмах і планах відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчих актах, за розроблення яких відповідає це міністерство;

прогалина – це аналіз того, наскільки ситуація у відповідній галузевій політиці (планах, програмах, законодавстві) України відрізняється від конкретної вимоги Конвенції Ріо (*аналіз того, що необхідно зробити*);

рекомендація – це пропозиція експерта щодо внесення змін у конкретну стратегію галузевої політики, план, програму або законодавчий акт

щодо врахування відповідного положення Конвенції Ріо (*пропозиція, що саме необхідно зробити*).

5. Загальні висновки та рекомендації

Результати SWOT-аналізу та аналізу прогалин узагальнюються. На основі цих результатів експерт робить висновки щодо інтеграції положень Конвенцій Ріо в галузеву політику.

Експерт також надає **загальні рекомендації** щодо інтеграції Конвенцій Ріо в галузеву політику на основі узагальнення рекомендацій, представлених у аналізі прогалин.

6. Проведення експертного огляду галузевих аналізів.

Експертна оцінка галузевих аналізів має ґрунтуватися, в першу чергу, на оцінці виконання технічного завдання, яке використовувалося для проведення галузевих аналізів. Технічне завдання, зокрема, містить наступні пункти:

- Підготовка переліку аспектів галузевої політики, законодавства, програм і пов'язаних із ними планів дій для відповідного міністерства та відповідних державних органів, підпорядкованих цьому міністерству.

- Визначення групи національних експертів (принаймні 5) для експертної оцінки галузевого аналізу та пов'язаних із ним рекомендацій.

- Проведення SWOT-аналізу сильних і слабких сторін і Gap-аналізу (аналізу прогалин) відповідних галузевих політик, програм, планів і/або законодавчих актів із метою підготовки рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо.

- Забезпечення високої оцінки якості аналізів SWOT і Gap, за шкалою від 1 до 9, щонайменше десятьма рецензентами.

Процес експертної оцінки полягає у вивченні проектів звітів щодо якості, з наданням коментарів, які стосуються виключно змістовної частини, а не стилю або граматики.

Рецензент має:

- Ознайомитися з галузевим аналізом.

- Надати конкретні зауваження та коментарі до галузевого аналізу.

- Узагальнити свої зауваження щодо галузевого аналізу у висновках (не більше 1 стор.).

- Оцінити якість галузевого аналізу відповідно до переліку критеріїв оцінки.

1) Чи всі основні напрями діяльності відповідного галузевого міністерства та підпорядкованих йому державних органів представлені в звіті?

2) Чи проаналізовані основні галузеві законодавчі акти, програми та плани дій відповідного міністерства?

3) Чи використані коректні дані та інформація?

4) Наскільки ретельно проведений SWOT-аналіз у галузі в контексті Конвенцій Ріо?

5) Наскільки ретельно та ґрунтовно проведений Гар-аналіз (аналіз прогалин) відповідної галузевої політики та законодавчих актів щодо кожної Конвенції Ріо?

6) Наскільки ретельно та ґрунтовно проведений аналіз прогалин галузевих програм і планів щодо кожної Конвенції Ріо?

7) Чи охоплюють SWOT-аналіз і

аналіз прогалин усі пріоритети галузевої політики, особливо щодо зміцнення системи державного управління?

8) Наскільки вагомими та реалістичними є надані рекомендації з інтеграції Конвенцій Ріо в галузеву політику?

9) Наскільки надані в звіті рекомендації враховують вимоги Конвенцій Ріо?

- Для оцінки аналізів галузевої політики запропоновано застосувати 9-бальну систему (1 – надзвичайно якісно, 2 – дуже якісно, 3 – відмінно, 4 – дуже добре, 5 – добре, 6 – відносно добре, 7 – задовільно, 8 – низька якість, 9 – дуже низька якість). У разі наявності балів оцінки 6, 7, 8 і 9 необхідно дати стисле пояснення, чим обумовлена така оцінка.

- Надати свої рекомендації та пропозиції щодо внесення змін у відповідну галузеву політику, якщо такі рекомендації та пропозиції з'являться в рецензента в процесі оцінювання.

7. Експерт зобов'язаний врахувати зауваження, рекомендації та пропозиції кожного рецензента. Якщо експерт не погоджується із зауваженнями, рекомендаціями та пропозиціями рецензента, він має обґрунтувати свою незгоду.

**SWOT-АНАЛІЗ І GAP-АНАЛІЗ ПОЛІТИК,
ПРОГРАМ, ПЛАНІВ І ЗАКОНОДАВЧИХ
АКТІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ Й НАУКИ ТА
ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО
ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО
ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

Підгалузь: освіта

Таблиця 1. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Діючі нормативно-правові акти, які регламентують роботу галузі «Освіта та наука» дають змогу розробляти та впроваджувати в практику основні принципи та міжнародні зобов'язання, взяті Україною за КБР.</p> <p>2. Є чинним положення щодо функціонування освітніх округів.</p> <p>3. Питання біорізноманіття та його збереження вивчається в дошкільних, середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах (окремих напрямів підготовки).</p> <p>4. У Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти питання стального розвитку визначені в завданнях освітньої галузі «Природознавство».</p> <p>5. Створено Всеукраїнську науково-методичну раду з екологічної освіти та виховання дітей та учнівської молоді, основними завданнями якої є здійснення науково-методичної координації діяльності навчальних закладів усіх рівнів освіти з екологічної освіти та природоохоронної роботи з дітьми, учнівського молоддю та здійснення керівництва цією діяльністю; сприяння оновленню змісту, форм і методів екологічної освіти та виховання в навчальних закладах всіх рівнів освіти України; сприяння реалізації Концепції екологічної освіти в Україні. Сферою діяльності Ради є загальна середня, професійно-технічна, дошкільна та позашкільна освіта.</p>	<p>1 Концепція екологічної освіти України є застарілим документом та не відповідає основним засадам стального розвитку. Також її впровадження законодавчо не врегульовано.</p> <p>2. У Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти питання стального розвитку інтегровані недостатньо, що унеможливило врахування основних положень КБР повною мірою.</p> <p>3. Відсутня стратегія розвитку туристично-красознавчої роботи в Україні, основною метою якої є залучення молоді до збереження біорізноманіття та його компонентів.</p> <p>4. У Галуzeвих стандартах професійно-технічної освіти та вищої освіти питання, спрямовані на вивчення, збереження та сталі використання біорізноманіття планети та його компонентів, не розглядаються.</p> <p>5. Відсутня нормативна база та спеціалізовані програми, які б регламентували використання результатів наукових досліджень біорізноманіття та нових методів збереження і стального використання біологічних ресурсів у в навчально-виховному процесі на всіх рівнях освіти.</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. За умови усунення недоліків діючого законодавства щодо питання збереження та стального використання біорізноманіття планети буде побудовано інноваційне освітньо-виховне середовище на всіх рівнях освіти в Україні, основним завданням якого є сформулювати в населення країни свідомого ставлення до своїх професійних рішень і чітку громадську позицію.</p> <p>2. Розроблення та затвердження нормативного акту з робочою назвою</p>	<p>1. Невиконання або виконання не в повному обсягу основних положень КБР може привести до ускладнень у процесі формування громадської думки з питань стального розвитку.</p> <p>2. Вивчення питань біорізноманіття в дошкільних, середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах (окремих напрямів підготовки) тільки на рівні отримання нової інформації не може сформувати в людини усвідомлення єдності з природою</p>

<p>«Стратегія розвитку освіти для сталого розвитку» буде регламентувати роботу навчальних закладів всіх рівнів освіти в питаннях освіти для сталого розвитку та допоможе оперативно реагувати на зміни міжнародного законодавства в цьому напрямку.</p> <p>3. Включення до завдань освіти, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, питань сталого розвитку дасть змогу більш повно представити основні положення КБР у навчальних програмах із урахуванням психолого-педагогічних характеристик віку суб'єктів навчально-виховного процесу.</p> <p>4. Включення питань збереження та сталого використання біорізноманіття в Галуzeві стандарти професійно-технічної та вищої освіти дасть змогу підготувати спеціалістів і сформувати в них навички сталого використання їх у професійній діяльності.</p> <p>5. Створення нормативної бази та спеціалізованих програм, які б регламентували використання результатів наукових досліджень біорізноманіття та розробок нових методів збереження й сталого використання біологічних ресурсів у навчально-виховному процесі на всіх рівнях освіти є важливим кроком для формування громадської думки з цього питання.</p> <p>6. Розроблення навчальних програм щодо вивчення на національному рівні біорізноманіття дасть змогу населенню України усвідомити наслідки несталого використання біоресурсів і свою причетність до цих процесів.</p>	<p>та набуття нею навичок сталого використання біологічних ресурсів протягом всього життя.</p> <p>3. Недотримання стратегічних напрямів розвитку освіти на засадах сталого розвитку, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, при розробці Типових навчальних планів, навчальних програм усіх рівнів освіти призведе до втрати можливостей сформувати в підростаючого покоління відповідальне ставлення до природи та розвитку екосистеми.</p> <p>4. Відсутність постійного оновлення змісту, форм і методів освіти та виховання на засадах сталого розвитку в загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних і позашкільних навчальних закладах України призведе до неузгоджуваної дії навчальних закладів усіх рівнів освіти з питання освіти для сталого розвитку.</p> <p>5. Невключення в Галуzeві стандарти професійно-технічної освіти та вищої освіти, зокрема обов'язковим окремим розділом у кваліфікаційну випускну роботу, питань сталого розвитку призведе до нівелювання важливості цієї стратегії та до подальшого її ігнорування в професійній діяльності молодих спеціалістів.</p>
<h2>2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРОТБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</h2>	
<p style="text-align: center;">Сильні сторони</p> <p>1. Питання охорони ґрунтів включено до навчальних програм «Природознавство» (1-5 класи) та «Географія» (6-10 класи) загальноосвітньої школи.</p> <p>2. Спеціалісти окремих напрямів підготовки вищої школи та професійно-технічної освіти питання охорони ґрунтів вивчають згідно затверджених навчальних програм.</p> <p style="text-align: center;">Можливості</p> <p>1. За умови усунення недоліків діючого законодавства щодо питання проблем опустелювання буде побудовано інноваційне освітньо-виховне середовище на всіх рівнях освіти в Україні, основним</p>	<p style="text-align: center;">Слабкі сторони</p> <p>1. Діюча нормативно-правова база не відображає основні положення КБО.</p> <p>2. Низький рівень висвітлення питань опустелювання й посухи в діючому законодавстві України в галузі освіти.</p> <p>3. Відсутні навчальні програми щодо вивчення на національному рівні проблем опустелювання, посухи та деградації ґрунтів.</p> <p style="text-align: center;">Загрози</p> <p>1. Невиконання або виконання не в повному обсягу основних положень КБО може привести до ускладнень у процесі формування громадської думки з питань сталого розвитку.</p>

<p>завданням якого є сформувати в населення країни свідоме ставлення до своїх професійних рішень і чітку громадську позицію.</p> <p>2. Розроблення та затвердження нормативного акту з робочою назвою «Стратегія розвитку освіти для сталого розвитку» буде регламентувати роботу навчальних закладів усіх рівнів освіти в питаннях освіти для сталого розвитку та допоможе оперативно реагувати на зміни міжнародного законодавства в цьому напрямку.</p> <p>3. Включення до завдань освіти, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, питань сталого розвитку дасть змогу повніше представити основні положення КБО в навчальних програмах із урахуванням психолого-педагогічних характеристик віку суб'єктів навчально-виховного процесу.</p> <p>4. Включення питань збереження та сталого використання ґрунтів і ландшафтів планети у Галуzeві стандарти професійно-технічної та вищої освіти дасть змогу підготувати спеціалістів і сформувати в них відповідні навички.</p> <p>5. Розроблення навчальних програм, спрямованих на вивчення на національному рівні питань опустелювання, посухи й деградації ґрунтів дасть змогу населенню України усвідомити наслідки несталого використання природних ресурсів і усвідомити свою причетність до цих процесів.</p>	<p>2. Вивчення питань опустелювання, деградації ґрунтів у дошкільних, середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах (окремих напрямів підготовки) тільки на рівні отримання нової інформації не може сформувати в людини усвідомлення єдності з природою та набуття нею навичок сталого використання природних ресурсів протягом усього життя.</p> <p>3. Недотримання стратегічних напрямів розвитку освіти на засадах сталого розвитку, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, при розробленні Типових навчальних планів, навчальних програм усіх напрямів призведе до втрати можливостей сформувати в підрастаючого покоління стале ставлення до природи та розвитку своєї екосистеми.</p> <p>4. Законодавча база функціонування освітніх округів є чинною, але в положенні не відображена робота з місцевим населенням, а це в свою чергу може призвести до ситуації, коли ця категорія не зможе отримати необхідну інформацію щодо сталого ведення власного господарства.</p> <p>5. Невключення в Галуzeві стандарти професійно-технічної та вищої освіти, зокрема обов'язковим окремим розділом у кваліфікаційну випускну роботу, питань сталого розвитку призведе до нівелювання важливості цієї стратегії та до подальшого її ігнорування в професійній діяльності молодих спеціалістів.</p>
<h3>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</h3>	
<p style="text-align: center;">Сильні сторони</p> <p>1. Питання зміни клімату включені виключно до навчальної програми курсу «Екологія. 10-11 класи. Профільний рівень».</p> <p>2. Навчальні програми вищої школи та професійно-технічної освіти окремих напрямів підготовки спеціалістів містять питання зміни клімату.</p>	<p style="text-align: center;">Слабкі сторони</p> <p>1. Діюча нормативно-правова база не відображає основні положення РКЗК.</p> <p>2. Здійснення інноваційної освітньої діяльності тільки в межах співпраці з зарубіжними організаціями.</p> <p>3. Відсутні навчальні програми професійної підготовки кадрів різних галузей щодо питань зміни клімату.</p> <p>4. Відсутні навчальні програми для різних рівнів освіти з питань адаптації до зміни клімату комунального господарства, будівництва, сільського, лісового, водного господарства та інших галузей.</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. За умови усунення недоліків діючого законодавства щодо питання зміни клімату буде побудовано інноваційне освітньо-виховне середовище на всіх рівнях освіти в Україні, основним завданням якого є сформувати в населення країни свідоме ставлення до своїх професійних рішень і чітку громадську позицію.</p> <p>2. Розроблення та затвердження нормативного акту з робочою назвою «Стратегія розвитку освіти для сталого розвитку» буде регламентувати роботу навчальних закладів усіх рівнів освіти в питаннях освіти для сталого розвитку та допоможе оперативно реагувати на зміни міжнародного законодавства в цьому напрямку.</p> <p>3. Включення до завдань освіти, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, питань сталого розвитку дасть змогу повніше представити основні положення РКЗК у навчальних програмах із урахуванням психолого-педагогічних характеристик віку суб'єктів навчально-виховного процесу.</p> <p>4. Включення питань зміни клімату та їх наслідків для життя на планеті в Галуzeві стандарти професійно-технічної та вищої освіти дасть змогу підготувати спеціалістів і сформувати в них відповідальне ставлення до природних ресурсів і готовність проведення реформування комунального господарства, будівництва, сільського, лісового, водного господарства та інших галузей відповідно до нових кліматичних умов.</p> <p>5. Розроблення навчальних програм, спрямованих на вивчення на національному рівні наслідків зміни клімату дасть змогу населенню України усвідомити наслідки несталого використання природних ресурсів і усвідомити свою причетність до цих процесів.</p>	<p>1. Невиконання або виконання не в повному обсязі основних положень РКЗК може призвести до ускладнень у процесі формування громадської думки з питань сталого розвитку.</p> <p>2. Вивчення питань зміни клімату в дошкільних, середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах (окремих напрямів підготовки) тільки на рівні отримання нової інформації не може сформувати в людини усвідомлення єдності з природою та набуття нею навичок сталого використання природних ресурсів протягом усього життя.</p> <p>3. Недотримання стратегічних напрямів розвитку освіти на засадах сталого розвитку, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, при розробці Типових навчальних планів, навчальних програм усіх напрямів призведе до втрати можливостей сформувати в підростаючого покоління стале ставлення до природи та розвитку своєї екосистеми.</p> <p>4. Законодавча база функціонування освітніх округів є чинною, але в положенні не відображена робота з місцевим населенням, а це в свою чергу може призвести до ситуації, коли ця категорія не зможе отримати необхідну інформацію зі сталого ведення власного господарства.</p> <p>5. Невключення в Галуzeві стандарти професійно-технічної та вищої освіти, зокрема обов'язковим окремим розділом у кваліфікаційну випускну роботу, питань сталого розвитку призведе до нівелювання важливості цієї стратегії та до подальшого її ігнорування в професійній діяльності молодих спеціалістів.</p>

Таблиця 2. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	Сторона КБР: відповідно до свого національного законодавства забезпечує повагу, збереження та підтримку тих знань, нововведень і практики корінних і місцевих громад, які зберігають традиційний спосіб життя, які мають значення для збереження й сталого використання біологічного різноманіття, сприяє їх більш широкому застосуванню за схваленням і участю носіїв таких знань, нововведень практики, а також заохочує спільне користування на справедливій основі вигодами, які виходять із використання таких знань, нововведень і практики (відповідно до ст. 8 Збереження <i>in-situ</i> .)	Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу Концепція екологічної освіти України висвітлює основні критерії екологічної освіти протягом життя	У документі не зазначені визначення, мета та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя) Документ морально застарілий і не відповідає основним засадам сталого розвитку	За текстом документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя Розробити новий документ із назвою «Концепція освіти України для сталого розвитку»
1.2	Сторони КБР: розробляють і виконують програми науково-технічного навчання та підготовки кадрів для здійснення заходів, спрямованих на визначення, збереження та стале використання біологічного	Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти	У документі відсутні позиції щодо розроблення та виконання програми науково-технічного навчання й підготовки кадрів для здійснення заходів із визначення, збереження та	До документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя 1. Розділ III «Доступ до якісної освіти» в межах професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти доповнити наступним: «розробляють і виконують програми науково-технічного навчання і підготовки кадрів для здійснення заходів, спрямованих на визначення,

<p>різноманіття та його компонентів і надають підтримку такому навчання та підготовці кадрів для задоволення специфічних потреб країн, що розвиваються; (відповідно до ст. 12 «Дослідження і підготовка кадрів»)</p>	<p>збереження й стале використання біорізноманіття і його компонентів» 2. До розділу «Зміст освіти» додати «модернізація навчальних планів, програм і підручників навчальних закладів усіх рівнів освіти відповідно до принципів збереження та сталого використання біологічного різноманіття і його компонентів»</p>	<p>сталою використання біорізноманіття та його компонентів</p>	<p>збереження й стале використання біорізноманіття і його компонентів» До пункту 1.11 додати таке формулювання «вдображення в навчальних програмах науково-технічного навчання й підготовки кадрів здійснення заходів, спрямованих на визначення, збереження та стале використання біорізноманіття та його компонентів».</p>
<p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти.</p>	<p>Положення не враховує необхідність вдображення в навчальних програмах науково-технічного навчання та підготовки кадрів здійснення заходів, спрямованих на визначення, збереження та стале використання біорізноманіття і його компонентів</p>	<p>У документі не вдображена позиція розроблення та виконання програми науково-технічного навчання й підготовки кадрів для здійснення заходів, спрямованих на визначення, збереження та стале використання біорізноманіття та його компонентів</p>	<p>До розділу «Типові навчальні програми з навчальних предметів, виробничого навчання та виробничої практики» додати пункт у такій редакції «розробляють і виконують програми науково-технічного навчання та підготовки кадрів для здійснення заходів, спрямованих на визначення, збереження й стале використання біорізноманіття та його компонентів»</p>
<p>Державний стандарт професійно-технічної освіти визначає державні вимоги до освіченості населення України різного віку</p>	<p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти</p>	<p>У навчальних програмах у пункті «державні вимоги до предметних компетенцій учнів (студентів навчальних закладів усіх рівнів акредитації, а також слухачів курсів у межах</p>	<p>Внести до навчальних програм галузі «Природознавство» всіх рівнів освіти в розділі «Державні вимоги до предметних компетенцій» пункт «Розуміє важливе значення біологічного різноманіття та його компонентів»</p>
<p>1.3 Сторони КБР: сприяють розумінню важливого значення біологічного різноманіття та потрібних для цього заходів, а також його пропаганді засобами масової інформації та включення цих</p>			

	<p>питань до навчальних програм (відповідно до ст. 13 «Освіта та підвищення просвіти громадськості»)</p>	<p>ЗУ «Про позашкільну освіту» визначає систему позашкільної освіти та спрямованість навчально-виховного процесу цих навчальних закладів</p>	<p>післядипломної освіти) не закладена позиція щодо «розуміння важливого значення біорізноманіття та його компонентів»</p>	<p>Внести зміни до статті 15 «Основні напрями позашкільної освіти», а саме: «незважаючи на профіль позашкільного закладу, формування свідомого розуміння кожним вихованцем необхідності сталого розвитку є завданням кожного з них»</p>
<p>1.4</p>	<p>Сторони КБР: співробітничать, у відповідних випадках, із іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження та сталого використання біологічного різноманіття (відповідно до ст. 13 «Освіта та підвищення просвіти громадськості»)</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрями розвитку національної освіти</p>	<p>У документі відсутня позиція щодо формування суспільної точки зору з питання значення біологічного різноманіття для життя кожного та дії кожного для сталого використання його компонентів</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» пункту «Громадянське виховання» необхідно додати позицію «забезпечити функціонування ефектвної системи неформальної освіти на засадах сталого розвитку в межах освіти протягом життя»</p>
		<p>ЗУ «Про освіту» визначає позицію держави щодо сприяння міжнародному співробітництву навчальних закладів і органів управління освітою</p>	<p>У документі не зазначена позиція зі створення умов для співробітництва державних навчальних закладів із закладами інших країн у питаннях розроблення навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості щодо збереження й сталого використання біологічного різноманіття</p>	<p>До розділу V «Міжнародне співробітництво» стаття 64 додати пункт «Навчальні заклади, наукові, науково-виробничі установи системи освіти та заклади неформальної освіти мають право укладати неформальні програми в галузі підвищення знань громадськості з питань збереження й сталого використання біорізноманіття разом із навчальними закладами, науковими установами системи освіти зарубіжних країн, міжнародними організаціями та використовувати їх у навчальному процесі»</p>

1.5	<p>Зобов'язання: сприяння інформуванню та просвіті громадськості та її участі в забезпеченні безпеки при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження та сталого використання біологічного різноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини; забезпечення, щоб діяльність з інформування та просвіти громадськості охоплювала доступ до інформації про ГМО, яка визначена Протоколом і може бути імпортована; проведення консультацій із громадськістю в процесі прийняття рішень щодо ГМО та надання громадськості результатів таких рішень, забезпечуючи при цьому захист конфіденційної інформації) (відповідно до ст. 23 Картахенського протоколу про біобезпеку до КБР)</p>	<p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти</p>	<p>Відсутні навчальні програми для дорослих із тематикою щодо оброблення та використання ГМО для збереження та сталого використання біорізноманіття</p>	<p>Необхідно розробити, затвердити та впроваджувати в практику навчальних закладів післядипломної та вищої світи навчальні програми з тематикою щодо оброблення та використання ГМО для збереження та сталого використання біорізноманіття</p>
1.6	<p>Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти</p>	<p>У документі відсутня позиція з формування суспільної точки зору з питання вартісної цінності біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» необхідно включити позицію «забезпечити функціонування ефективної системи неформальної освіти на засадах сталого розвитку в межах освіти протягом життя»</p>
	<p>Державні стандарти всіх рівнів освіти визначають державні вимоги до освіченості населення України різного віку</p>	<p>Завдання і зміст галузі «Природознавство» недостатньо відображає позицію освіти на засадах сталого розвитку</p>	<p>Необхідно посилити складові стандартів усіх рівнів освіти щодо питань сталого розвитку. Під час розроблення нових Галуzeвих стандартів дотримуватися відповідності змісту основним положенням сталого розвитку</p>	

	<p>Державні стандарти всіх рівнів освіти визначають державні вимоги до освіченості населення України різного віку</p>	<p>Ця Цільова задача не відображена в Державних стандартах освіти</p>	<p>1. До розділу «Загальна частина» включити визначення «сталій розвиток» 2. До розділів «Освітня галузь ...» включити положення щодо сталого розвитку 3. В галузь «Природознавство», «Здоров'я і фізична культура», «Суспільствознавство» додатково включити питання вартісної цінності біорізноманіття та кроки, які можна здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його у сталій спосіб</p>
	<p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти</p>	<p>У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності з метою формування в населення обізнаності про вартість цінності біорізноманіття для його життя та про кроки, які можна здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб</p>	<p>До розділу I «Загальні положення» необхідно додати пункт «<i>Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів формальної та неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх інновацій, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів</i>»</p>

1.7	Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення та практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження й сталою використання біорізноманіття, їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів враховуються, відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, і повністю інтегровані та відображені в реалізації Конвенції шляхом повної та ефективної участі корінних і місцевих громад на всіх відповідних рівнях	ЗУ «Про позашкільну освіту» визначає основні напрями позашкільної освіти	У Законі чітко визначено, що питаннями біорізноманіття займаються тільки заклади еколого-натуралістичного спрямування	Внести зміни до статті 15 «Основні напрями позашкільної освіти», а саме: <i>«незважаючи на профіль позашкільного закладу, формування свідомого розуміння кожним вихованцем необхідності сталою розвитку є завданням кожного з них»</i>
1.8	Цільова задача 19. До 2020 року вдосконалені, широко розповсюджуються, передаються та застосовуються знання, наукова база та технології, що відносяться до біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати	Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти	Відсутні навчальні програми для дорослих, навчальних закладів усіх рівнів освіти з тематикою щодо технології, які стосуються біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати	Необхідно розробити, затвердити та впроваджувати в практику навчальних закладів післядипломної освіти та освітніх закладів навчальні програми з тематикою щодо технології, які стосуються біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати
2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.1	Сприяти обізнаності місцевого населення та його участі, особливо жінок і молоді, за підтримки неурядових організацій, у зусиллях із боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи	Навчальні програми для освітніх округів (освіта протягом життя) визначають зміст освіти	Відсутні навчальні програми для сприяння обізнаності місцевого населення та його участі в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків	Розробити навчальні програми для освітніх округів (освіта протягом життя) з питань боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи.

	<p>(відповідно до статті 5 Зобов'язання уражених країн - Сторін КБО).</p>	<p>ЗУ «Про позашкільну освіту» регулює відносини між органами державної влади та навчальними закладами, установами, організаціями, які визначають зміст, форми й методи позашкільної освіти вихованців, учнів і слухачів</p>	<p>посухи</p> <p>У документі не прописані механізми надання допомоги населенню освітніх послуг у межах позашкільного навчального закладу</p>	<p>Статтю 9 доповнити на принципах «...сталого розвитку»</p> <p>У статті 19 чітко визначити членів місцевих громад як слухачів</p>
<p>2.2</p>	<p>Національні програми дій залежно від обставин включають, зокрема, заходи в ... галузі в тій мірі, в якій вони стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи в уражених районах і відповідають інтересам їх населення.</p> <p>освіта та інформування громадськості (відповідно до статті 10 Національні програми дій).</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти</p>	<p>У документі не прописаний механізм включення оперативної інформації щодо боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в уражених районах із метою задоволення інтересів їх населення: освіта й інформування громадськості</p>	<p>1. Розділ «Зміст освіти» доповнити «Стратегічними напрямками державної політики в сфері освіти повинні стати забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя, в тому числі й на засадах сталого розвитку»</p> <p>2. Доповнити Концепцію новим розділом «Неформальна та інформальна освіта» та врахувати його положення в інших розділах</p>
<p>2.3</p>	<p>Зміцнення освітнього та науково-дослідного потенціалу на національному рівні в галузі опустелювання й посухи (відповідно до ст. 19 Створення потенціалу, освіта та інформування громадськості)</p>	<p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти</p>	<p>Відсутні навчальні програми з вивчення на національному рівні питань опустелювання та посухи</p>	<p>Розробити навчальні програми для освітніх навчальних закладів усіх рівнів освіти з питання опустелювання та посухи</p>

2.4	Створення та/чи зміцнення залежно від обставин допоміжних служб і служб пропаганди знань і досвіду для більш ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, що стосуються підходів до охорони та раціонального використання природних ресурсів на основі участі населення <i>(відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта та інформування громадськості)</i>	Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти	У документі відсутні позиції щодо пропаганди знань і досвіду для більш ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, що стосуються підходів, спрямованих на охорону та раціональне використання природних ресурсів із залученням населення	До пункту 1.10 додати: <i>«Інноваційна освітня діяльність на рівні навчального закладу може здійснюватись у дошкільних...а також на базі об'єднання навчально-виробничих установ, які входять до складу освітнього округу...»</i>
2.5	Проведення відповідної підготовки кадрів і надання відповідних технологій у зв'язку з використанням альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних джерел енергії, в цілях зниження залежності від деревного палива <i>(відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадськості)</i>	ЗУ «Про професійно-технічну освіту» регулює суспільні відносини в галузі професійно-технічної освіти	У документі не відображена позиція щодо підготовки кадрів і надання відповідних технологій, спрямованих на використання джерел альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних джерел енергії, в цілях зниження залежності від деревного палива	1.Стаття 22 додати до пункту <i>«розробка робочих навчальних планів... з урахуванням міжнародних вимог до тенденцій розвитку суспільства, основних положень Конвенції Ріо»</i> 2. Стаття 35 доповнити <i>«зміст професійно-технічної освіти систематично оновлюється відповідно до змін ... Ратифікованих міжнародних документів у рамках сталого розвитку...»</i>
2.6	Розроблення просвітницьких і інформаційних матеріалів, по можливості місцевою мовою, здійснення обміну такими матеріалами; обмін експертами ... із метою підготовки кадрів із питань реалізації відповідних освітніх програм і програм	Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.	У документі відсутні позиції щодо розроблення просвітницьких матеріалів і здійснення обміну експертами, підготовки кадрів із питань реалізації відповідних освітніх	До розділу «Кадри, їхній професійний розвиток і соціальний статус» додати пункт <i>«забезпечити освітні округи педагогічними кадрами з питань реалізації освітніх програм у рамках освіти для сталого розвитку»</i>

	<p>розповсюдження знань (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта та інформування громадськості)</p>	<p>Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу</p>	<p>Програм і програм розповсюдження. У документи відсутні позиції визначення, мета та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).</p>	<p>У тексті документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя</p>
<p>2.7</p>	<p>Розроблення міждисциплінарних програм за участю населення, які включають питання ознайомлення з проблемами опустелювання та посухи в системі освіти, а також у програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта та інформування громадськості)</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти</p>	<p>У документі не прописаний механізм розроблення міждисциплінарних навчальних програм за участю населення, які включають питання опустелювання з проблемами опустелювання й посухи в системі освіти та в програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання</p>	<p>Додатково внести нові розділи: «Неформальна освіта» та звернути увагу на цю позицію в усьому документі «Розроблення та підтримка програм у сфері освіти», надати Державних програм, враховуючи «Державна цільова соціальна програма розвитку неформальної освіти на період до 2020 року»</p>
	<p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти</p>	<p>Відсутні міждисциплінарні програми за участю населення, які включають питання ознайомлення з проблемами опустелювання та посухи в системі освіти, а також у програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання</p>	<p>Розробити, затвердити та впроваджувати міждисциплінарні програми навчання населення, які включають питання ознайомлення з проблемами опустелювання та посухи в системі освіти, а також у програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання</p>	

2.8	<p>Конференція Сторін засновує та/чи зміцнює мережу регіональних центрів навчання і підготовки кадрів для боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи. Робота цих мереж контролюється закладом, створеним чи уповноваженим для цього у належному порядку в цілях підготовки відповідного наукового, технічного та управлінського персоналу та зміцнення, якщо це необхідно, існуючих установ, що відповідають за навчання та підготовку кадрів в уражених країнах – Сторонах Конвенції, з метою узгодження програм і організації обміну досвідом між ними. Ці мережі тісно співпрацюють з відповідними міжурядовими й неурядовими організаціями в цілях уникнення дублювання зусиль (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта та інформування громадськості).</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p> <p>ЗУ «Про вищу освіту» встановлює правові, економічні, організаційні засади функціонування системи вищої освіти.</p>	<p>У документі не прописаний механізм створення та функціонування регіонального навчального з питань опустелювання та пом'якшення наслідків посухи.</p> <p>У документі не визначена позиція щодо забезпечення зміцнення мережі регіональних центрів навчання та підготовки кадрів для боротьби з опустелюванням і для пом'якшення наслідків посухи.</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» необхідно доповнити «визначення механізму створення регіональних навчальних центрів із питань опустелювання і пом'якшення наслідків посухи та створення системи організації роботи таких центрів».</p> <p>Стаття 28, додати до списку типів вищих навчальних закладів <i>регіональний центр навчання та підготовки кадрів</i>.</p> <p>Стаття 26 пункт 4, замінити «екологічне виховання» на «формування свідомості на засадах сталого розвитку».</p> <p>Стаття 66 пункту 2 додати за текстом «на засадах сталого розвитку».</p> <p>Розробити, затвердити та впроваджувати методичне забезпечення підготовки кадрів для боротьби з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи.</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>				
3.1	<p>2.1 Сприяння та співпраця галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату та підтримка найширшої участі в цьому процесі, в тому числі неурядових організацій (відповідно до статті 4 Зобов'язання)</p>	<p>Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу.</p> <p>Державні стандарти всіх</p>	<p>У документі відсутні позиції визначення, мета та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).</p>	<p>По тексту документа необхідно додати регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя.</p> <p>До розділу «Загальна частина» додати</p>

		рівнів освіти визначає державні вимоги до освіченості населення України.	посилання в текстах державних стандартів дошкільної, початкової та загальної середньої освіти щодо питань зміни клімату. 2. У Галуzeвих стандартах цієї інформації недостатньо.	визначення «сталий розвиток». До розділів «Освітня галузь «...»» додати позиції щодо сталого розвитку, а в галузь «Природознавство», додатково питання щодо зміни клімату.
		Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти.	Відсутні навчальні програми, підготовки кадрів і просвіти населення щодо питань зміни клімату.	Розробити, затвердити та впроваджувати в практику підвищення кваліфікації кадрів і організації просвіти серед місцевого населення щодо питань зміни клімату.
2.2	Підтримка розроблення та здійснення програм просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків (відповідно до статті 6 Просвіта, підготовка кадрів та інформування громадськості)	Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти.	Відсутні навчальні програми просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків.	Розробити, затвердити та впровадити у роботу освітніх округів програми просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків.
2.3	Підтримка участі громадськості в розгляді питань зміни клімату та їх наслідків і в розробленні відповідних заходів реагування (відповідно до статті 6 Просвіта, підготовка кадрів та інформування громадськості).	Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу.	У документі відсутні позиції щодо визначення, мети та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).	За текстом документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя.
2.4	2.6. Підтримка на міжнародному рівні розроблення матеріалів із метою просвіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків і обміну такими матеріалами (відповідно до статті 6 Просвіта, підготовка кадрів та інформування громадськості)	Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрями розвитку національної освіти.	У документі відсутні позиції з розроблення освітніх матеріалів із метою просвіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків і організації обміну	1. До розділу «Зміст освіти» додати положення: «забезпечити оптимальне використання розроблених освітніх матеріалів для неформальної освіти громадськості з питань зміни клімату, її наслідків», «організувати міжнародний обмін навчальними матеріалами для неформальної освіти

<p>громадськості з питань зміни клімату, її наслідків».</p> <p>2. Додати розділ «Міжнародне партнерство», в якому зазначити наступне «використання навчальних програм, розроблених міжнародними організаціями та вченими, в навчально-виховному процесі навчальних закладів усіх рівнів освіти, в тому числі й неформальної освіти».</p>	<p>такими матеріалами між країнами.</p>		
<p>До розділу І «Загальні положення» додати пункт «Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх інновацій розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів».</p>	<p>У документі не зазначено положення щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями.</p>	<p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності у системі освіти.</p>	
<p>Розробити навчальні програми для центрів неформальної та післядипломної освіти щодо питань зміни клімату.</p>	<p>Відсутні навчальні програми в галузі освіти та підготовки кадрів щодо питань зміни клімату.</p>	<p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти.</p>	<p>2.5 Підтримка розроблення та здійснення програм у галузі освіти та підготовки кадрів, включаючи зміцнення національних установ і обмін персоналом або його відрядження для підготовки експертів у цій галузі (відповідно до статті 6 Провіта, підготовка кадрів і інформування громадськості).</p>

ПІДГАЛУЗЬ: ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

Таблиця 3. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. У проєкті ЗУ «Про післядипломну освіту» до основних напрямів діяльності навчальних закладів післядипломної освіти включені культурно-освітня та просвітницька діяльність, а також визначені шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти, а саме: «...удосконалення системи професійного навчання впродовж життя з урахуванням інтересів особистості, потреб економіки та ринку праці...».</p>	<p>1. Відсутні спеціалізовані програми науково-технічного навчання та підготовки кадрів для здійснення заходів, спрямованих на визначення, збереження й стале використання біорізноманіття та його компонентів, їх підготовка не повною мірою регламентується існуючими законодавчими актами.</p> <p>2. У розділах «Міжнародне співробітництво» діючих законодавчих актів відсутня конкретизація щодо постійної співпраці з іншими країнами і міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення рівня знань громадськості з питань збереження й сталого використання біорізноманіття.</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Підготовка наукового, технічного, управлінського персоналу з питань, зазначених у КБР, є важливим кроком до формування громадської позиції управлінців усіх рівнів щодо питань сталого використання біорізноманіття країни.</p> <p>2. Розроблення та впровадження навчальних програм усіх рівнів освіти на принципах сталого використання біорізноманіття відповідно до КБР є основою для формування відповідального ставлення громадянина до цих питань.</p> <p>3. Включення до розділу «Міжнародне співробітництво» діючих законодавчих актів, спрямованих на конкретизацію постійної співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження й сталого використання біорізноманіття стане дієвим кроком до успішної інтеграції України до ЄС.</p>	<p>1. За умови, що в проєкті ЗУ «Про післядипломну освіту» не будуть чітко визначені шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти на засадах сталого розвитку, створиться ситуація, через яку слухачі не зможуть отримати специфічні знання, а навчальні заклади післядипломної освіти не будуть включати таку дисципліну до своїх навчальних планів.</p>

2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. У проєкті ЗУ «Про післядипломну освіту» визначені шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти, а саме: «удосконалення системи професійного навчання впродовж життя з урахуванням інтересів особистості, потреб економіки та ринку праці».</p>	<p>1. Відсутні навчальні програми для регіональних освітніх округів з питання опустелювання і пом'якшення наслідків посухи та деградації ґрунтів.</p> <p>2. До навчальних програм підготовки спеціалістів у межах післядипломної освіти не включені питання опустелювання та пом'якшення наслідків посухи.</p> <p>3. Відсутні програми професійної підготовки кадрів із питань опустелювання, пом'якшення наслідків посухи та деградації ґрунтів.</p> <p>4. Відсутня програма підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, що стосуються підходів до охорони та раціонального використання природних ресурсів із залученням населення.</p> <p>5. Не визначений механізм розроблення міждисциплінарних навчальних програм практичного навчання за участю населення, які включають питання озайомлення з проблемами опустелювання, посухи та деградації ґрунтів, діяльності на засадах сталого розвитку в цих умовах.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Підготовка наукового, технічного, управлінського персоналу з питань зазначених у КБО є важливим кроком до формування громадської позиції управлінців всіх рівнів щодо питань сталого розвитку.</p>	<p>1. За умови, що в проєкті ЗУ «Про післядипломну освіту» не будуть чітко визначені шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти на засадах сталого розвитку, створиться ситуація, через яку слухачі не зможуть отримати специфічні знання, а навчальні заклади не включатимуть таку навчальну дисципліну до своїх навчальних планів.</p>
3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. У проєкті ЗУ «Про післядипломну освіту» до основних напрямів діяльності навчальних закладів післядипломної освіти включені культурно-освітня та просвітницька діяльність, а також визначені шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти. А саме: «удосконалення системи професійного навчання впродовж життя з урахуванням інтересів особистості, потреб економіки та ринку праці».</p> <p>Можливості</p> <p>1. Підготовка наукового, технічного, управлінського персоналу з питань, зазначених у РКЗК, є важливим кроком до формування громадської позиції управлінців усіх рівнів і представників бізнесу щодо питань сталого розвитку.</p> <p>2. Розроблення та впровадження навчальних програм у галузі освіти та підготовки кадрів із питань РКЗК.</p>	<p>1. Відсутні концепції та навчальні програми підготовки наукового, технічного, управлінського персоналу з питання зміни клімату.</p> <p>Загрози</p> <p>1. За умови, що в проєкті ЗУ «Про післядипломну освіту» не будуть чітко визначені шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти на засадах сталого розвитку, створиться ситуація, через яку слухачі не зможуть отримати специфічні знання, а навчальні заклади не включатимуть такий навчальний предмет до своїх навчальних планів.</p>

Таблиця 4. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	<p>Сторона КБР, відповідно до свого національного законодавства, забезпечує повагу, збереження й підтримку знань, нововведень і практики корінних і місцевих громад, які зберігають традиційний спосіб життя, ті, які мають значення для збереження та сталого використання біологічного різноманіття, сприяє їх ширшому застосуванню за схваленням і участю носіїв таких знань, нововведень практики, а також заохочує спільне користування на справедливій основі вигодами, які випливають із використанням таких знань, нововведень і практики (відповідно до Статті 8 збереження <i>in-situ</i>).</p>	<p>Концепція екологічної освіти України висвітлює основні критерії екологічної освіти протягом життя.</p>	<p>Документ морально застарілий і не відповідає основним засадам сталого розвитку.</p>	<p>Розробити новий документ із назвою «Концепція освіти України для сталого розвитку».</p>
	<p>Положення про еколого-освітню діяльність заповідників і національних парків України відображає напрями, порядок організації проведення еколого-освітньої діяльності, взаємодії з громадянськістю та підвищення кваліфікації працівників ПЗФ.</p>	<p>У документі не зазначені визначення, мета та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя)</p>	<p>До пункту 3 «Основні напрями ПЗУ в галузі екологічної освіти» необхідно додати пункт: «вивчення та побудова ефективної системи вивчення та впровадження у практику традиційного способу життя корінних і місцевих громад, які мають знання нововведення та практики збереження та сталого використання біорізноманіття».</p>	<p>До пункту 3 «Основні напрями ПЗУ в галузі екологічної освіти» необхідно додати пункт: «вивчення та побудова ефективної системи вивчення та впровадження у практику традиційного способу життя корінних і місцевих громад, які мають знання нововведення та практики збереження та сталого використання біорізноманіття».</p>

1.2	Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.	Державні стандарти всіх рівнів освіти визначають державні вимоги до освіченості населення України різного віку.	Ця позиція не відображена в Державних стандартах освіти.	<p>1. Розділ «Загальна частина» доповнити визначенням «сталій розвиток».</p> <p>2. Розділи «Освітня галузь» доповнити положенням щодо сталого розвитку.</p> <p>3. У галузях «Природознавство», «Здоров'я й фізична культура», «Суспільствознавство» додати питання щодо вартісної цінності біорізноманіття та кроків, які люди можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>
		Положення про здійснення діяльності освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти.	У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності з метою формування в населення обізнаності про вартість цінності біорізноманіття для його життя та про кроки, які воно може здійснити для того, щоб зберегти та використовувати в сталій спосіб.	До розділу І «Загальні положення» необхідно додати пункт <i>«Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів формальної та неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх інновацій, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів»</i>
2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.1	Створення й/чи зміцнення залежно від обставин допоміжних служб і служб пропаганди знань і досвіду для більш ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, що стосуються підходів до охорони та	Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти	У документі відсутні положення, спрямовані на існування спеціфічних служб пропаганди знань і ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників	До розділу «Зміст освіти» необхідно додати пункт <i>«створення умов для здійснення пропаганди знань і досвіду для більш ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, що стосуються підходів до охорони й раціонального використання природних ресурсів на основі участі населення»</i> .

	<p>на місцях і членів сільських організацій із питань, які стосуються підходів, спрямованих на охорону та раціональне використання природних ресурсів із залученням населення.</p>		<p>раціонального використання природних ресурсів на основі участі населення (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадянськості).</p>	
<p>Розробити, затвердити та впровадити навчальні програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів із питань запровадження відповідних технологій, спрямованих на використання альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, у цілях зниження залежності від деревного палива.</p>	<p>Відсутні навчальні програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів із питань запровадження відповідних технологій, спрямованих на використання альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, у цілях зниження залежності від деревного палива.</p>	<p>Навчальні програми вищої та післядипломної освіти визначають зміст освіти.</p>	<p>Проведення відповідної підготовки кадрів і надання відповідних технологій у зв'язку з використанням альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, з метою зниження залежності від деревного палива (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадянськості)</p>	
<p>1. До статті 3 додати «удосконалення системи професійного навчання впродовж життя... та на засадах сталого розвитку» 2. Стаття 16 «...культурно-освітня та просвітницька діяльність, у тому числі на засадах сталого розвитку». 3. До статті 34 додати позицію: «організація міжнародного співробітництва з питань підготовки кадрів і надання відповідних технологій, спрямованих на використання альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, із метою зниження залежності від деревного палива».</p>	<p>У документі не конкретизовані питання підготовки кадрів і надання відповідних технологій, спрямованих на використання альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, у цілях зниження залежності від деревного палива.</p>	<p>ЗУ «Про післядипломну освіту» (проект) установлює правові, економічні, організаційні, інші засади функціонування системи післядипломної освіти.</p>		

2.3	<p>Розроблення просвітницьких і інформаційних матеріалів, по можливості місцевою мовою, й здійснення обміну такими матеріалами; обмін експертами ... з цілло проведення ... підготовки кадрів із питань реалізації відповідних освітніх програм і програм розповсюдження знань (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадянськості).</p>	<p>Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу.</p>	<p>У документі відсутні позиції щодо визначення мети та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).</p>	<p>За текстом документа необхідно додати посилання на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя.</p>
2.4	<p>Конференція Сторін засновує та/чи зміцнює мережу регіональних центрів навчання й підготовки кадрів для боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи. Робота цих мереж контролюється закладом, створеним чи уповноваженим для цього в належному порядку в цілях підготовки відповідного наукового, технічного, управлінського персоналу й зміцнення, якщо це необхідно, існуючих установ, що відповідають за навчання та підготовку кадрів в уражених країнах – Сторонах Конвенції, з метою узгодження програм і організації обміну досвідом між ними. Ці мережі тісно співпрацюють із відповідними міжурядовими та неурядовими організаціями з цілло уникнення дублювання зусиль (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта та інформування громадянськості)</p>	<p>ЗУ «Про вищу освіту» встановлює правові, економічні, організаційні засади функціонування системи вищої освіти.</p>	<p>У документі не визначена позиція щодо забезпечення зміцнення мережі регіональних центрів навчання і підготовки кадрів для боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи.</p>	<p>Стаття 28, додати до списку типів вищих навчальних закладів <i>регіональний центр навчання й підготовки кадрів</i>. Стаття 26 пункт 4, замінити «екологічне виховання» на «формування свідомості на засадах сталого розвитку» Стаття 66 пункт 2, додати за текстом «на засадах сталого розвитку».</p>

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ

<p>3.1 Підтримка підготовки наукового, технічного, управлінського персоналу (відповідно до статті 6 Провіта, підготовка кадрів та інформування громадськості)</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) передбачає забезпечення випереджального характеру підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів.</p> <p>Навчальні програми вищої та післядипломної освіти визначають зміст освіти.</p>	<p>У документі відсутні позиції щодо підготовки наукового, технічного, управлінського персоналу з питань зміни клімату.</p> <p>Відсутні навчальні програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів із питань зміни клімату з урахуванням спеціальності</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» в підгалузі післядипломної освіти необхідно додати положення: «забезпечення якісної підготовки наукового, технічного та управлінського персоналу з питань зміни клімату відповідно до вимог РКЗК і сталого розвитку».</p>
<p>3.2 Підтримка розроблення та здійснення програм у галузі освіти та підготовки кадрів, включаючи зміцнення національних установ і обмін персоналом або його відрядження для підготовки експертів у цій галузі (відповідно до статті 6 Провіта, підготовка кадрів і інформування громадськості).</p>	<p>ЗУ «Про післядипломну освіту» (проект нової редакції) встановлює правові, економічні, організаційні засади функціонування системи післядипломної освіти.</p> <p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p> <p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти.</p>	<p>У документі відсутня позиція щодо розроблення та впровадження навчальних програм із питань зміни клімату.</p> <p>Відсутні навчальні програми в галузі освіти та підготовки кадрів із питань зміни клімату.</p>	<p>Стаття 32, додати «здійснює державне регулювання ... для прискорення інноваційного розвитку економіки та сталого розвитку країни»</p> <p>Стаття 35, доповнити «формує пріоритетні напрями розвитку науки й техніки... на засадах сталого розвитку».</p> <p>До розділу «Зміст освіти» необхідно включити такі питання «забезпечення в загальноосвітніх навчальних закладах усіх рівнів освіти, в тому числі й неформальної освіти, вивчення питань, пов'язаних із зміною клімату»</p> <p>До розділу «Кадри, їхній професійний розвиток і соціальний статус» – «запровадження в практику підготовки та перепідготовки педагогічного працівників за всіма освітньо-кваліфікаційними рівнями обмін персоналом і його відрядження з метою підготовки експертів у галузі освіти з питань зміни клімату»</p> <p>Розробити навчальні програми для центрів неформальної та післядипломної освіти з питань зміни клімату.</p>

ПІДГАЛУЗЬ: НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Таблиця 5. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Народні депутати України вніесли на розгляд ВРУ проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України (щодо визначення неформальної освіти)», в який запропоновані зміни до двох ЗУ, а саме: «Про освіту» та «Про волонтерську діяльність».</p>	<p>1. Положення про освітній округ і ЗУ «Про позашкільну освіту» не містять механізму створення та функціонування просвітницьких центрів сталого розвитку для місцевих громад.</p> <p>2. Неформальна та інформальна освіта недостатньо інтегровані в офіційно визнану освіту, що значно знижує ефективність їх упровадження та якість навчання.</p> <p>3. Діючі законодавчі акти, програми та плани дій не містять питань інформування та просвіти громадськості, спрямованої на забезпечення безпеки при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження й сталого використання біорізноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини.</p> <p>4. Відсутні методичні рекомендації з розроблення та впровадження планів дій із охорони біорізноманіття та його компонентів на місцевому та регіональному рівнях.</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Розроблення механізму створення та функціонування регіонального навчального закладу (просвітницького центру) з метою надання просвітницьких і освітніх послуг для місцевого населення на засадах сталого розвитку.</p> <p>2. Включення до Положення про освітній округ і Закон України «Про позашкільну освіту» розробленого механізму створення та функціонування просвітницьких центрів сталого розвитку для місцевих громад закріпить законодавчо існування таких структур освіти та створить платформу для формування громадської думки.</p> <p>3. Зацкавленість місцевих громад до освітніх округів за умови, що останні виконують роль просвітницького центру буде вище та може отримати фінансування від місцевих органів виконавчої влади.</p> <p>4. Включення питання щодо постійної співпраці з іншими країнами та</p>	<p>Недостатньо розроблена законодавча база функціонування неформальної освіти не сприяє розвитку цієї ланки освіти та не дає змоги сформувати якісне освітньо-виховне середовище для сталого розвитку, зокрема з питань біорізноманіття.</p>

<p>міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження й сталого використання біорізноманіття, до розділів «Міжнародне співробітництво» діючих законодавчих актів дасть змогу суб'єктам цієї діяльності повніше впроваджувати результати своєї діяльності в практику роботи навчальних закладів усіх рівнів освіти.</p> <p>5. Здійснення інноваційної освітньої діяльності з метою залучення громадськості до ознайомлення з основними положеннями КБР і до розроблення відповідних заходів реагування допоможе формуванню ефективного освітньо-виховного середовища в країні.</p> <p>6. Освітній округ може стати додатковою специфічною службою пропаганди знань і ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій з питань, зазначених у КБР, які стосуються підходів до охорони й раціонального використання біорізноманіття із залученням населення.</p> <p>7. Розроблення просвітницьких матеріалів і здійснення обміну експертами, підготовка кадрів із питань реалізації відповідних освітніх програм і програм розповсюдження допоможе отримати суб'єктам навчально-виховного процесу нові наукові знання щодо біологічного різноманіття всім навчальним закладам усіх рівнів освіти.</p> <p>8. Розроблення механізму підготовки міждисциплінарних навчальних програм за участю населення, які включають питання ознайомлення з проблемами використання біорізноманіття, а також у програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання.</p>	
<h2>2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРОТБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</h2>	
<p>Сильні сторони</p>	
<p>1. Зу «Про громадські об'єднання» визначений порядок створення, функціонування та види діяльності громадських об'єднань.</p>	<p>Слабкі сторони</p> <p>1. Відсутні навчальні програми, спрямовані на сприяння обізнаності місцевого населення, його участь у боротьбі з опустелюванням, пом'якшення наслідків посухи та деградацією ґрунтів.</p> <p>2. Відсутнє навчально-методичне забезпечення просвітницької роботи, спрямованої на розширення знань населення України про процеси, які</p>

	<p>ведуть до опустелювання, посухи та деградації ґрунтів.</p> <p>3. Відсутні науково-методичні розробки просвітницьких матеріалів із питань опустелювання, посухи та деградації ґрунтів, інноваційні моделі створення освітнього середовища для місцевих громад.</p> <p>4. В органах місцевої влади відсутні специфічні служби, спрямовані на проведення просвітницької роботи з питань ефективного ведення особистого господарства та господарської діяльності місцевих представників бізнесу.</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Розроблення механізму створення та функціонування регіонального навчального закладу (просвітницького центру) для місцевих громад, спрямованих на надання просвітницьких і освітніх послуг на засадах сталого розвитку, буде сприяти формуванню громадської думки.</p> <p>2. Освітній округ може стати додатковою специфічною службою пропаганди знань і ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань зазначених у КБО, які стосуються підходів, спрямованих на охорону й раціональне використання природних ресурсів із залученням населення.</p> <p>3. Розроблення просвітницьких матеріалів і здійснення обміну експертами, підготовка кадрів із питань реалізації відповідних освітніх програм і програм розповсюдження допоможе всім суб'єктам навчально-виховного процесу отримати нові наукові знання навчальних закладів усіх рівнів освіти.</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Недостатньо розроблена законодавча база функціонування неформальної освіти не сприяє розвитку цієї ланки освіти та не дає змоги сформулювати якісне освітньо-виховне середовище для сталого розвитку.</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p>Сильні сторони</p>	<p>Слабкі сторони</p> <p>1. Відсутні законодавчо визначені механізми здійснення інноваційної освітньої діяльності, спрямованої на залучення громадськості до розгляду питань зміни клімату та її наслідків.</p> <p>2. Відсутні освітні матеріали щодо освіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків.</p> <p>3. Відсутній діючий законодавчо визначений механізм організації обміну освітніми матеріалами з питань зміни клімату між країнами.</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Здійснення інноваційної освітньої діяльності з метою участі громадськості в розгляді основних положень РКЗК і в розробленні відповідних заходів реагування допоможе формуванню ефективного освітньо-виховного середовища.</p> <p>2. Розроблення та впровадження механізмів надання оперативної інформації населенню щодо результатів моніторингу зміни клімату в даній місцевості забезпечать якісне інформування місцевих громад і розроблення ними місцевих планів дій щодо попередження негативних наслідків.</p> <p>3. Просвітницькі центри сталого розвитку, створені на базі освітніх округів, можуть стати додатковою специфічною службою пропаганди знань і ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, зазначених у РКЗК.</p> <p>4. Розроблення просвітницьких матеріалів і здійснення обміну експертами, підготовка кадрів із питань реалізації відповідних освітніх програм і програм розповсюдження допоможе отримати нові наукові знання всім суб'єктам навчально-виховного процесу навчальних закладів усіх рівнів освіти та громадськості з питань зміни клімату.</p>	<p>1. Недостатньо розроблена законодавча база функціонування неформальної освіти не сприяє розвитку цієї ланки освіти та не дає змоги сформуваати якісне освітньо-виховне середовище для сталого розвитку.</p>

Таблиця 6. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогаляни	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	<p>Сторона КБР, відповідно до свого національного законодавства, забезпечує повагу, збереження та підтримку знань, нововведень і практики корінних і місцевих громад, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження та сталого використання біологічного різноманіття, сприяє їх ширшому застосуванню за схваленням і участю носіїв таких знань, нововведень практики, заохочує спільне користування на справедливій основі вигодами, які випливають із використання таких знань, нововведень і практики (відповідно до Статті 8 Збереження <i>in-situ</i>).</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У національному законодавстві відсутні положення, спрямовані на забезпечення поваги, збереження й підтримку знань, нововведень і практики корінних і місцевих громад, які зберігають традиційний спосіб життя та мають значення для збереження та сталого використання біорізноманіття.</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» пункту «Громадянське виховання» додати пункт «<i>побудова ефективної системи вивчення та впровадження в практику традиційного способу життя корінних і місцевих громад, які мають знання, нововведення та практики збереження та сталого використання біологічного різноманіття</i>»</p>
	<p>Концепція екологічної освіти України висвітлює основні критерії екологічної освіти протягом життя.</p>	<p>Концепція морально застарілий і не відповідає основним засадам сталого розвитку.</p>	<p>Документ морально застарілий і не відповідає основним засадам сталого розвитку.</p>	<p>Розробити новий документ із назвою «Концепція освіти України для сталого розвитку».</p>
	<p>Положення про еколого-освітню діяльність заповідників і національних парків України відображає напрямки, порядок організації та проведення еколого-освітньої діяльності, взаємодії з громадськістю та підвищення кваліфікації працівників ПЗФ.</p>	<p>У документі не зазначені визначення, мета та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).</p>	<p>До пункту 3 «Основні напрями ПЗУ в галузі екологічної освіти» необхідно додати пункт «<i>вивчення та побудова ефективної системи вивчення та впровадження в практику традиційного способу життя корінних і місцевих громад, які мають знання, нововведення та практики збереження та сталого використання біорізноманіття</i>».</p>	<p>До пункту 3 «Основні напрями ПЗУ в галузі екологічної освіти» необхідно додати пункт «<i>вивчення та побудова ефективної системи вивчення та впровадження в практику традиційного способу життя корінних і місцевих громад, які мають знання, нововведення та практики збереження та сталого використання біорізноманіття</i>».</p>

1.2	Сторони КБР сприяють розумінню важливого значення біологічного різноманіття й потребних для цього заходів, а також його пропаганді засобами масової інформації та включення цих питань до навчальних програм (відповідно до Статті 13 Освіта та підвищення просвіти громадянськості).	ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень, та інформації, яка становить суспільний інтерес.	Розуміння важливого значення біорізноманіття та сталого використання його компонентів не відображене в Законі.	До статті 6 додати положення: «Не може бути обмежений доступ до інформації щодо важливого значення біорізноманіття та сталого використання його компонентів для життя людини».
1.3	Сторони КБР співробітничать, у відповідних випадках, із іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадянськості з питань збереження та сталого використання біологічного різноманіття. (відповідно до Статті 13 Освіта та підвищення просвіти громадянськості)	Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти.	У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями.	До розділу I «Загальні положення» необхідно додати пункт «Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх ініціатив, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів».
1.4	Зобов'язання: сприяння інформуванню та просвіті громадянськості та її участі в забезпеченні безпеки при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження й сталого використання біологічного різноманіття, з урахуванням	Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.	У документі відсутня позиція щодо формування суспільної точки зору з питання значення біорізноманіття для життя кожного та дії кожного для сталого використання його компонентів.	До розділу «Зміст освіти» необхідно додати позицію «забезпечити функціонування ефективного системи неформальної освіти на засадах сталого розвитку в межах освіти протягом життя».
		Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу.	У документі відсутні позиції щодо визначення мети та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).	За текстом документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя.
		ЗУ «Про доступ до публічної інформації»	Відсутня позиція щодо інформування громадськості	До розділу II «Порядок доступу до інформації» додати позицію щодо

	<p>ризиків для здоров'я людини; забезпечення діяльності з інформування та просвіти громадськості має охоплювати питання доступу до інформації про ГМО, які визначені Протоколом і можуть бути імпортовані; проведення консультацій із громадськістю в процесі прийняття рішень щодо ГМО та надання громадськості результатів таких рішень, забезпечуючи при цьому захист конфіденційної інформації); (відповідно до Статті 23 Картахенського протоколу про біобезпеку до КБР).</p>	<p>визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень та інформації, яка становить суспільний інтерес.</p>	<p>про безпеку при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження й сталого використання біорізноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини; забезпечення діяльності з інформування та просвіти громадськості має охоплювати питання доступу до інформації про ГМО, які визначені Протоколом і можуть бути імпортовані.</p>	<p>«інформування громадськості про безпеку при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження й сталого використання біологічного різноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини; забезпечення того, щоби діяльність із інформування та просвіти громадськості охоплювала питання доступу до інформації про ГМО, які визначені Протоколом та можуть бути імпортовані».</p>
<p>1.5</p>	<p>Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p> <p>Державні стандарти всіх рівнів освіти визначають державні вимоги до освіченості населення України різного віку.</p>	<p>У документі відсутня позиція з формування суспільної точки зору з питання вартісної цінності біорізноманіття та щодо кроків, які можна здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p> <p>Ця Цільова задача не відображена в Державних стандартах освіти</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» необхідно додати позицію «забезпечити функціонування ефективної системи неформальної освіти на засадах сталого розвитку в межах освіти протягом життя».</p> <p>1. До розділу «Загальна частина» додати визначення «сталій розвитку».</p> <p>2. До розділу «Освітня галузь» додати позиції щодо сталого розвитку.</p> <p>3. У галузях «Природознавство», «Здоров'я й фізична культура», «Суспільствознавство» додати питання вартісної цінності біорізноманіття та кроків, які громадяни можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>

		<p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності у системі освіти.</p>	<p>У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності, спрямованої на формування в населення обізнаності щодо вартісної цінності біорізноманіття для його життя та кроків, які можна здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>	<p>До розділу I «Загальні положення» необхідно додати пункт «Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів формальної та неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх ініціатив, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів».</p>
		<p>ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень і інформації, яка становить суспільний інтерес.</p>	<p>У документі не зазначені позиції щодо обізнаності населення щодо вартісної цінності біорізноманіття та кроків, які воно може здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>	<p>До розділу IV «Реалізація права на доступ до інформації за інформативним запитом» додати позицію, спрямовану на надання вільного доступу населення до інформації щодо вартісної цінності біорізноманіття та кроків, які воно може здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в сталій спосіб.</p>
<p>1.6 Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення та практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження й сталого використання біорізноманіття, їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів враховуються відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, повністю інтегровані та відображені в реалізації</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі відсутня позиція щодо використання в освітньому процесі всіх рівнів освіти традиційних знань, нововведень і практики корінних і місцевих громад відповідно до принципів сталого використання біорізноманіття.</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» необхідно додати позицію «Оновлення нормативно-правової бази вимагає розроблення та прийняття в установах порядку актів стосовно: забезпечення впровадження в освітній процес навчальних закладів усіх рівнів формальної та неформальної освіти традиційних знань, нововведень і практики корінних і місцевих громад відповідно до принципів сталого використання біологічного різноманіття».</p>	

	<p>Конвенції шляхом повної та ефективної участі корінних і місцевих громад на всіх відповідних рівнях. (відповідно до Стратегічної мети Е. Підвищення ефективності здійснення за рахунок громадянського планування, управління знаннями та створення потенціалу)</p>	<p>ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» визначає мету та завдання національної екологічної політики України.</p> <p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти.</p>	<p>У документі відсутня позиція щодо використання традиційних знань, нововведень і практик корінних і місцевих громад, які мають значення для збереження і сталого використання біорізноманіття, і їхні традиційні способи використання біоресурсів.</p> <p>У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності з метою використання традиційні знання, нововведення та практики корінних і місцевих громад, які мають значення для збереження та сталого використання біорізноманіття, їх традиційні способи використання біоресурсів.</p>	<p>До розділу 3 додати позицію «використання традиційних знань, нововведення і практик корінних і місцевих громад, які мають значення для збереження і сталого використання біорізноманіття, і їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів при формуванні екологічної політики».</p> <p>До розділу 1 «Загальні положення» необхідно додати пункт «Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів формальної та неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх інновацій, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів».</p>
<p>2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРотьБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</p>				
<p>2.1</p>	<p>Сприяти обізнаності місцевого населення та його участі, особливо жінок і молоді, за підтримки неурядових організацій, у зусиллях із боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи (відповідно до ст. 5 Зобов'язання уражених країн – Сторін КБО).</p>	<p>Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу.</p>	<p>У документі відсутні позиції щодо визначення, мети та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).</p>	<p>За текстом документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя.</p>

<p>2.2 Національні програми дій залежно від обставин включають, зокрема, заходи в ... галузі в тій мірі, в якій вони стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи в уражених районах і відповідають інтересам їх населення. освіта та інформування громадськості (відповідно до статті 10 Національні програми дій).</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p> <p>ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень та інформації, яка становить суспільний інтерес.</p> <p>Національний план дій із охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки має на меті створення екологічного освітнього середовища в межах держави на засадах сталого розвитку.</p>	<p>У документі не прописаний механізм включення оперативної інформації щодо боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в уражених районах із метою задоволення інтересів їх населення: освіта та інформування громадськості.</p> <p>У документі чітко не визначений механізм інформування громадськості щодо опустелювання та пом'якшення наслідків посухи в уражених районах.</p> <p>У документі недостатньо посилянь на екологічний стан уражених районів, пов'язаний із опустелюванням.</p>	<p>1. Розділ «Зміст освіти» доповнити «Стратегічними напрямками державної політики в сфері освіти повинні стати забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя, в тому числі й на засадах сталого розвитку».</p> <p>2. Внести новий розділ «Неформальна та інформальна освіта» та звернути увагу на цю позицію в усьому документі.</p> <p>Стаття 13 пункт , необхідно уточнити позицію щодо відповідності засобів боротьби з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи в уражених районах інтересам місцевого населення.</p> <p>Стаття 149, 150, до тексту додати позицію щодо боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в уражених районах, які відповідають інтересам їх населення.</p>
--	--	--	--

2.3	Створення та/чи зміцнення залежно від обставин допоміжних служб і служб пропаганди знань і досвіду для більш ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, що стосуються підходів до охорони та раціонального використання природних ресурсів на основі участі населення <i>(відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадськості)</i>	ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень та інформації, яка становить суспільний інтерес.	У документи не визначений суб'єкт, який повинен надавати об'єктивні знання щодо охорони та раціонального використання природних ресурсів із залученням населення.	Стаття 15 пункт 10, необхідно визначити суб'єкт, який зобов'язаний надавати об'єктивні знання щодо охорони та раціонального використання природних ресурсів із залученням населення.
2.4	Сприяння на постійній основі забезпеченню доступу громадськості до відповідної інформації, а також широкій участі громадськості в діяльності з навчання та розповсюдження знань <i>(відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадськості)</i>	ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає розпорядників інформації та процедуру оприлюднення важливої для громадськості інформації.	У документи не чітко визначена позиція щодо механізму постійного отримання громадськістю відповідної інформації з питань зазначених у «Конвенції про боротьбу з опустелюванням».	Стаття 14 пункт 4, додати позицію «на постійній основі забезпечити доступ громадськості до відповідної інформації, а також широкую участь із навчання і розповсюдження знань».
2.5	Заохочення створення асоціацій, що сприяють розповсюдженню знань серед громадськості <i>(відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадськості)</i>	Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.	У документи відсутні посилання на створення асоціацій, які б сприяли розповсюдженню знань серед громадськості.	До пункту «Доступ до новітніх засобів навчання та технологій навчання» додати пункт «створення інформаційної системи підтримки асоціацій громадських організацій, метою роботи яких є розповсюдження знань з опустелювання серед громадськості»
2.6	Проведення оцінки освітніх потреб в уражених районах і розроблення відповідних	Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект)	У документи відсутні позиції стосовно проведення оцінки освітніх потреб населення, а	До розділу «Управління, фінансування, менеджмент» необхідно додати пункт «розроблення системи показників для

	<p>шкільних учбових планів і розширення освітніх програм і пізнавальних програм для дорослих і можливість для всіх, особливо для дівчат і жінок, у питаннях визначення характеру, збереження та стійкого використання природних ресурсів і управління ними в уражених районах (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадянськості)</p>	<p>визначає напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>особливо в уражених районах</p>	<p>оцінки освітніх потреб населення, а особливо уражених регіонів, і розроблення відповідних програм», «оприлюднення результатів проведення моніторингу освітніх потреб, зокрема через засоби масової інформації»</p>
<p>2.7</p>	<p>Розроблення міждисциплінарних програм за участю населення, які містять ознайомлення з проблемами опустелювання та посухи, для системи освіти, в програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта й інформування громадянськості)</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі не прописано механізм розроблення між-дисциплінарних навчальних програм за участю населення, які містять питання, спрямовані на ознайомлення з проблемами опустелювання та посухи в системі освіти, у програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання</p>	<p>Необхідно додатково внести нові розділи: - «Неформальна освіта» та звернути увагу на цю позицію в усьому документі; - «Розроблення та підтримка програм у сфері освіти» додати «Державна цільова соціальна програма розвитку неформальної освіти на період до 2020 року».</p>
		<p>Навчальні програми всіх рівнів освіти визначають зміст освіти.</p>	<p>Відсутні міждисциплінарні програми за участю населення, які містять питання ознайомлення з проблемами опустелювання й посухи, в системах освіти, в програмах неформального навчання, програмах для дорослих і програмах заочного та практичного навчання</p>	<p>Розробити, затвердити та впроваджувати міждисциплінарні програми навчання населення, які включають ознайомлення з проблемами опустелювання й посухи, в системі освіти, в програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного й практичного навчання</p>

2.8	<p>Конференція Сторін засновує та/чи зміцнює мережу регіональних центрів навчання й підготовки кадрів для боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи. Робота цих мереж контролюється закладом, створеним чи уповноваженим для цього в належному порядку з метою підготовки відповідного наукового, технічного, управлінського персоналу та зміцнення, якщо це необхідно, існуючих установ, які відповідають за навчання й підготовку кадрів в уражених країнах – Сторонах Конвенції, з метою узгодження програм і організації обміну досвідом між ними. Ці мережі тісно співпрацюють із відповідними міжурядовими та неурядовими організаціями для уникнення дублювання зусиль (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта і інформування громадськості)</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі не прописаний механізм створення та функціонування регіонального навчального центру з питань опустелювання й пом'якшення наслідків посухи.</p>	<p>Розділ «Зміст освіти» необхідно доповнити «визначення механізму створення регіональних навчальних центрів із питань опустелювання та пом'якшення наслідків посухи та створення систем організації роботи таких центрів».</p>
<h3>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</h3>				
3.1	<p>Сприяння та співпраця в галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату й підтримка найширшої участі в цьому процесі, в тому числі неурядових організацій; (відповідно до статті 4 Зобов'язання)</p>	<p>Положення про освітній округ визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу.</p>	<p>У документі відсутні позиції щодо визначення мети та завдання освіти для місцевого населення (освіта протягом життя).</p>	<p>За текстом документа необхідно додати посилення на регламент роботи освітнього округу для місцевого населення в рамках освіти протягом життя.</p>

<p>3.2 Підтримка розроблення та здійснення програм просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків (відповідно до статті 6 Провіта, підготовка кадрів та інформування громадськості)</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі відсутня позиція щодо розроблення та здійснення програм просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків</p>	<p>1. До розділу «Зміст освіти» необхідно додати наступні позиції: - «забезпечити функціонування ефективної системи неформальної освіти на засадах сталого розвитку в межах освіти протягом життя»; - «оновлення нормативно-правової бази вимагає розроблення та здійснення програм просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та її наслідків».</p> <p>2. Внести новий розділ у «неформальній освіті» та звернути увагу на цю позицію за текстом усього документу.</p>
<p>3.3 Підтримка доступу громадськості до інформації про зміни клімату та їх наслідки (відповідно до статті 6 Провіта, підготовка кадрів і інформування громадськості)</p>	<p>ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень та інформації, яка становить суспільний інтерес.</p>	<p>У документ додати позиції щодо доступу громадськості до інформації щодо зміни клімату та її наслідків.</p>	<p>Стаття 14 пункт 4 додати позиції щодо «вільного доступу громадськості до інформації щодо зміни клімату та її наслідків».</p>
<p>3.4 Підтримка участі громадськості в розгляді питань зміни клімату та їх наслідків і в розробленні відповідних заходів реагування (відповідно до статті 6 Провіта, підготовка кадрів і інформування громадськості)</p>	<p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системі освіти.</p>	<p>У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності з метою залучення громадськості до розгляду питань зміни клімату та її наслідків і до розроблення відповідних заходів реагування.</p>	<p>До розділу 1 «Загальні положення» додати пункт «Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх інновацій, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів»</p>
<p>3.5 Підтримка на міжнародному рівні розроблення матеріалів із метою просвіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків і обміну такими матеріалами (відповідно до</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі відсутні позиції щодо розроблення освітніх матеріалів із метою просвіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків і</p>	<p>До розділу «Зміст освіти» додати позицію «забезпечити оптимальне використання розроблених освітніх матеріалів для неформальної освіти громадськості з питань зміни клімату, її наслідків», «організувати</p>

<p><i>статті 6 Просвіта, підготовка кадрів і інформування громадськості)</i></p>	<p>організації обміну такими матеріалами між країнами.</p>	<p>міжнародний обмін навчальними матеріалами для неформальної освіти громадськості з питань зміни клімату, її наслідків» Додати розділ «Міжнародне партнерство», в якому зазначити наступне: «використання навчальних програм, розроблених міжнародними організаціями та вченими, в навчально-виховному процесі навчальних закладів усіх рівнів освіти, в тому числі й неформальної освіти».</p>
<p>Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності визначає порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності у системі освіти.</p>	<p>У документі не зазначена позиція щодо здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями</p>	<p>До розділу I «Загальні положення» необхідно додати пункт «Інноваційна діяльність може здійснюватися на рівні закладів неформальної освіти та передбачає впровадження освітніх інновацій, розроблених міжнародними організаціями чи в співробітництві українських і зарубіжних навчальних закладів».</p>
<p>3.6 Підтримка розроблення та здійснення програм у галузі освіти та підготовки кадрів, включаючи зміцнення національних установ і обмін персоналом або його відрядження для підготовки експертів у цій галузі (відповідно до статті 6 Просвіта, підготовка кадрів та інформування громадськості)</p>	<p>У документі відсутня позиція щодо розроблення та впровадження навчальних програм із питань зміни клімату</p>	<p>1. До розділу «Зміст освіти» необхідно включити такі питання «забезпечення в загальноосвітніх навчальних закладах усіх рівнів освіти, в тому числі й неформальної освіти, вивчення питань, пов'язаних із зміною клімату». 2. До розділу «Кадри, їхній професійний розвиток і соціальний статус» – «запровадження в практику підготовки та перепідготовки педагогічних працівників за всіма освітньо-кваліфікаційними рівнями обмін персоналом і його відрядження з метою підготовки експертів у галузі освіти з питань зміни клімату».</p>

ПІДГАЛУЗЬ: НАУКА

Таблиця 7. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Підготовлена нова редакція проекту ЗУ «Про наукову та науково-технічну діяльність» і надана на розгляд до ВРУ (реєстраційний номер 5093).</p> <p>2. Кожні п'ять років переглядається та затверджується Президією НАН України перелік основних наукових напрямів і проблем фундаментальних досліджень, у якому питання збереження та сталого використання біорізноманіття знайшло своє відображення. Це такі теми: «Фауністичні, флористичні та мікологічні дослідження. Екологія збереження біорізноманіття та проблеми раціонального використання біоресурсів», «Гармонізація функціонування системи «людина-машина-грунт-тварина» та їх складових», «Інноваційно-інвестиційні проблеми сільського господарства й сталого сільського розвитку».</p>	<p>1. Відсутні механізми оцінки вартісної цінності біорізноманіття та його компонентів, якості функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати.</p> <p>2. У переліку наукових тем фундаментальних досліджень недостатньо відображена тематика збереження та сталого використання біорізноманіття.</p> <p>3. Відсутні дослідження з вивчення практик корінних і місцевих громад із питань зберігання традиційного способу життя на засадах збереження та сталого використання біорізноманіття.</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Створення системи наукового забезпечення переходу до сталого розвитку, а також забезпечення державної підтримки програм наукових фундаментальних досліджень, спрямованих на вивчення біорізноманіття та сталого його використання населенням країни буде сприяти реалістичній оцінці можливостей планети щодо забезпечення зростаючих потреб людства.</p> <p>2. Розроблення та впровадження механізмів оцінки вартісної цінності біорізноманіття та його компонентів, якості функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати в роботу навчальних закладів усіх рівнів освіти є основою для формування в суб'єктів навчально-виховного процесу відповідального ставлення до біорізноманіття планети.</p> <p>3. Здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями та розроблення програм наукових досліджень із питань КБР є конструктивним кроком до створення</p>	<p>1. Невключення до переліку основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень, проведення яких передбачається за рахунок видатків Державного бюджету України, тем щодо розроблення ефективних методів раціонального використання біорізноманіття та сталого його використання населенням країни може спричинити економічну нестабільність у державі.</p> <p>2. Невпровадження постійних моніторингових досліджень стану та розвитку біорізноманіття стане підтримкою для розбалансування соціальної, економічної та екологічної складових розвитку держави.</p> <p>3. Відсутність повного та відкритого обміну інформацією між ученими, особами, які приймають управлінські рішення, бізнесом і місцевими громадами призведе до розбалансування роботи всіх галузей держави.</p>

<p>моделі сталого ведення господарства в межах держави.</p> <p>4. Впровадження механізму фінансування та моніторингу рівня успішності проведеної наукової та просвітницької роботи допоможе оцінити ефективність підходів до задоволення освітніх потреб населення, а особливо в уражених районах України.</p> <p>5. Виконання фундаментальних наукових досліджень зі створення екологічно безпечних технологій освоєння біологічних ресурсів, важкодоступних ресурсів, їх альтернативних замінників зміцнить освітній і науково-дослідницький потенціал на національному рівні відповідно до основних положень КБР.</p>	
<h2>2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</h2>	
<h3>Сильні сторони</h3>	
<p>1. Розроблена нова редакція проекту ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» і надана на розгляд до ВРУ, реєстраційний номер 5093.</p> <p>2. У проекті ЗУ «Про післядипломну освіту» в розділі «Міжнародне співробітництво в сфері післядипломної освіти» зазначено, що заклад післядипломної освіти має право на «проведення спільних наукових досліджень, співробітництво з міжнародними фондами».</p> <p>3. У проекті ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» у статті 14 зазначено, що центри колективного користування науковим обладнанням сприяють розвитку механізмів державно-приватного партнерства та участі в міжнародній науково-технічній діяльності.</p> <p>4. У проекті ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» статтями 35, 38, 39 визначені позиції щодо збалансованості розвитку фундаментальних і прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок.</p> <p>5. У переліку основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень зазначене «Грунтознавство» як провідний напрям наукового дослідження, фінансування якого передбачається здійснювати за рахунок видатків Державного бюджету України.</p>	<h3>Слабкі сторони</h3> <p>1. Законодавчо не визначений механізм надання оперативної інформації населенню про результати боротьби з опустелюванням, пом'якшення наслідків посухи та деградації ґрунтів.</p> <p>2. Відсутні державні науково-практичні програми вивчення відмінностей причинних факторів (природних і антропогенних) боротьби з опустелюванням, пом'якшення наслідків, підвищення продуктивності ґрунтів, а також раціонального використання земельних ресурсів і управління ними.</p> <p>3. Не розроблені критерії оцінки освітніх потреб населення, особливо того, яке мешкає в уражених районах України.</p> <p>4. Не розроблений діагностичний інструментарій визначення рівня зміцнення освітнього та науково-дослідного потенціалу на національному рівні в галузі опустелювання, посухи та деградації ґрунтів.</p> <p>5. У переліку основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень відсутні напрями, пов'язані з проблемами опустелювання земель, механізмами запобігання посухи та веденням господарської діяльності на засадах сталого розвитку в цих умовах.</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Створення системи наукового забезпечення переходу до сталого розвитку, а також забезпечення державної підтримки програм наукових фундаментальних досліджень буде сприяти реалістичній оцінці можливостей планети щодо забезпечення зростаючих потреб людства.</p> <p>2. Здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями та розроблення програм наукових досліджень з питань КБО є конструктивним кроком до створення моделі сталого ведення господарства в межах держави.</p> <p>3. Впровадження механізму фінансування та моніторингу рівня успішності проведеної наукової та просвітницької роботи допоможе оцінити ефективність підходів, спрямованих на задоволення освітніх потреб населення, а особливо в уражених районах України.</p> <p>4. Виконання фундаментальних наукових досліджень щодо створення екологічно безпечних технологій освоєння невідновлювальних ресурсів низької якості, важкодоступних ресурсів і їх альтернативних замінників зміцнить освітній і науково-дослідницький потенціал на національному рівні відповідно до основних положень КБО.</p>	<p>1. Невключення до переліку основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень, проведення яких передбачається за рахунок видагків Державного бюджету України, тем, спрямованих на розроблення ефективних методів використання ґрунтів на засадах сталого розвитку, може спричинити економічну нестабільність у державі.</p> <p>2. Непроведення постійних моніторингових досліджень рівня деградації ґрунтів і змін ландшафтів стане підґрунтям для розбалансування соціальної, економічної та екологічної складових розвитку держави.</p> <p>3. Відсутність повного та відкритого обміну інформацією між ученими, особами, які приймають управлінські рішення, бізнесом і місцевими громадами призведе до розбалансування роботи всіх галузей держави.</p>
<h3>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</h3>	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Розроблена нова редакція проекту ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» і надана на розгляд до ВРУ, реєстраційний номер 5093</p> <p>2. До переліку основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень, проведення яких передбачається за рахунок видагків Державного бюджету України, включені «Фундаментальні фізико-кліматичні дослідження».</p> <p>3. У проекті ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» статтями 3 та 5 визначено, який центральний орган виконавчої влади координує розроблення державних цільових наукових і науково-технічних програм, наукових частин інших державних цільових програм і координує їх виконання.</p>	<p>1. Відсутній механізм фінансування та моніторингу рівня успішності проведеної наукової та просвітницької роботи.</p> <p>2. Відсутні науково-методичні розробки щодо розроблення та впровадження технічних заходів для попередження антропогенного впливу на клімат.</p> <p>3. Не розроблені відповідні заходи реагування населення та керівництва держави на зміни клімату.</p> <p>4. Відсутні наукові дослідження сучасних вимог організації сільськогосподарського виробництва з врахуванням зміни клімату.</p> <p>5. Відсутні наукові дослідження ролі неформальної освіти в процесі формування громадської думки з питання зміни клімату.</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Створення системи наукового забезпечення переходу до сталого розвитку, забезпечення державної підтримки програм наукових фундаментальних досліджень сприятиме реалістичній оцінці можливостей планети щодо забезпечення зростаючих потреб людства та основ і методології розв'язання гуманістичних проблем національного характеру.</p> <p>2. Здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями та розроблення програм наукових досліджень із питань РКЗК є конструкторним кроком до створення моделі сталого ведення господарства в межах держави.</p> <p>3. Впровадження механізму фінансування та моніторингу рівня успішності проведеної наукової та просвітницької роботи допоможе оцінити ефективність підходів до задоволення освітніх потреб населення, а особливо в уражених районах України.</p> <p>4. Виконання фундаментальних наукових досліджень зі створення екологічно безпечних технологій освоєння невідновлюваних ресурсів низької якості, важкодоступних ресурсів і їх альтернативних заміників зміцнить освітній і науково-дослідницький потенціал на національному рівні відповідно до основних положень РКЗК.</p>	<p>1. Невключення до переліку основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень, проведення яких передбачається за рахунок видатків Державного бюджету України, тем, спрямованих на розроблення ефективних методів використання природних ресурсів на засадах сталого розвитку, може спричинити економічну нестабільність у державі.</p> <p>2. Невпровадження постійних моніторингових досліджень зміни клімату та рівня антропогенного впливу на розвиток природних екосистем стане підґрунтям для розбалансування соціальної, економічної та екологічної складових розвитку держави.</p> <p>3. Відсутність повного та відкритого обміну інформацією між ученими, особами, які приймають управлінські рішення, бізнесом і місцевими громадами призведе до розбалансування роботи всіх галузей держави.</p>

Таблиця 8. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогаляни	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	Сторони КБР сприяють і заохочують дослідження, які допомагають збереженню та сталому використанню біологічного різноманіття, особливо в країнах, що розвиваються, зокрема, відповідно до рішень Конференції Сторін, які приймаються на основі рекомендацій Допоміжного органу з наукових, технічних і технологічних консультацій (відповідно до Статті 12 Дослідження й підготовка кадрів)	Проект ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» (реєстраційний номер 5093) визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування та розвитку науково-технічної сфери, створює умови для наукової та науково-технічної діяльності, забезпечення потреб суспільства й держави в технологічному розвитку.	У документі відсутні позиції стосовно сприяння та заохочування досліджень, спрямованих на збереження й стале використання біорізноманіття.	До статті 38 необхідно додати пункти в розділі «Держава забезпечує» «створення ринку наукової та науково-технічної продукції та впровадження досягнень науки й техніки в усі сфери суспільного життя на засадах сталого розвитку».
1.2	Сторони відповідно до положень статей 16, 18 і 20 сприяють використанню	Перелік пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2015 року визначає фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України та сталого розвитку суспільства й держави.	У документі відсутні теми фундаментальних досліджень, які сприяють збереженню та сталому використанню біорізноманіття.	До розділу «Раціональне природокористування» додати теми щодо фундаментальних наукових досліджень, спрямованих на збереження та стале використання біорізноманіття»
1.2	Сторони відповідно до положень статей 16, 18 і 20 сприяють використанню	Проект ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» (реєстраційний номер 5093)	У документі не відображена позиція вільного використання	До статті 38 додати до рубрики «Основними цілями...» пункт «створення умов для вільного

	<p>наукових результатів, одержаних під час досліджень біологічного різноманіття, при розробці методів збереження та сталого використання біологічних ресурсів і співробітництва у використанні таких ресурсів (відповідно до Статті 12 Дослідження та підготовка кадрів).</p>	<p>визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування та розвитку науково-технічної сфери, створює умови для наукової та науково-технічної діяльності, забезпечення потреби суспільства та держави в технологічному розвитку.</p>	<p>наукових результатів при розробці й сталого збереження біологічних ресурсів. використання біологічних ресурсів.</p>	<p>використання результатів наукових досліджень щодо біорізноманіття при розробці методів збереження й сталого використання біологічних ресурсів і співробітництва у використанні таких ресурсів».</p>
<p>1.3</p>	<p>Цільова задача 19. До 2020 року вдосконалені та широко розповсюджуються, передаються, застосовуються знання, наукова база та технології, що відносяться до біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати. (відповідно до Стратегічної мети Е. Підвищення ефективності здійснення за рахунок громадського планування, управління знаннями та створення потенціалу)</p>	<p>ЗУ «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень, і інформації, що становить суспільний інтерес.</p>	<p>У документі не передбачені широке розповсюдження, передача та застосування знань, наукової бази та технології, які відносяться до питань збереження біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати.</p>	<p>Статтю 15 необхідно доповнити щодо «широкого розповсюдження, передачі та застосування знань, наукової бази та технології, які відносяться до питань збереження біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій та наслідків його втрати»</p>
<p>2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</p>				
<p>2.1</p>	<p>Заохочувати науково-технічне співробітництво в галузі боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи через відповідні національні, субрегіональні, регіональні, міжнародні установи. Із цією метою вони надають підтримку дослідницькій діяльності, яка:</p> <p>а) сприяє розширенню знань про процеси, які ведуть до</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрямки розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі відсутня позиція, спрямована на сприяння розширенню знань про процеси, які ведуть до опустелювання та посухи, про роль і відмінності причинних факторів як природного, так і антропогенного характеру з метою боротьби з опустелюванням</p>	<p>До пункту «Зміст освіти» в підпункті «у вищій освіті» додати посилення на «... щодо розвитку наукових досліджень з питань запобігання опустелюванню та посухи»</p>

<p>опустелювання та посухи, про роль і відмінності причинних факторів як природного, так і антропогенного характеру з метою боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків, підвищення продуктивності, національного використання ресурсів і управління ними</p>	<p>Проект ЗУ «Про наукову й науково-технічну діяльність» (реєстраційний номер 5093) визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування й розвитку науково-технічної сфери, створює умови для наукової та науково-технічної діяльності, забезпечення потреб суспільства та держави в технологічному розвитку.</p>	<p>і пом'якшення наслідків, підвищення продуктивності, національного використання ресурсів і управління ними.</p> <p>У документі чітко не визначені позиції щодо здійснення науково-технічного співробітництва в галузі боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи між відповідними національними, субрегіональними, регіональними та міжнародними установами.</p>	<p>Стаття 32, додати «здійснює державне регулювання... для прискорення інноваційного розвитку економіки та сталого розвитку країни»</p> <p>Стаття 35, доповнити «формує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки... на засадах сталого розвитку»</p>
<p>2.2 Зміцнення освітнього та науково-дослідного потенціалу на національному рівні в галузі опустелювання й посухи (відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіти та інформування громадськості).</p>	<p>Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) визначає пріоритетні напрями розвитку національної освіти.</p>	<p>У документі відсутні позиції, спрямовані на зміцнення освітнього та науково-дослідного потенціалу на національному рівні щодо опустелювання й посухи</p>	<p>1. До розділу «основні напрями розвитку освіти» додати пункт: «розширення взаємодії вищих навчальних закладів із установами Національної академії наук України... щодо розвитку наукових досліджень у сфері науки та вищої освіти щодо опустелювання й посухи».</p> <p>2. У розділі «Підтримка наукової та інноваційної діяльності» закріпити позицію з перспективності наукових досліджень, спрямованих на зміцнення освітнього та науково-дослідного потенціалу на національному рівні з питань опустелювання й посухи.</p>

2.3	<p>Проведення відповідної підготовки кадрів і надання відповідних технологій у зв'язку з використанням альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних джерел енергії, з ціллю зниження залежності від деревного палива <i>(відповідно до статті 19 Створення потенціалу, освіта і інформування громадянськості)</i></p>	<p>Навчальні програми вищої та післядипломної освіти визначають зміст освіти.</p>	<p>Відсутні програми перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів із питань впровадження відповідних технологій, спрямованих на використання альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, з ціллю зниження залежності від деревного палива.</p>	<p>Розробити, затвердити та впровадити навчальні програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів із питань запровадження відповідних технологій, спрямованих на використання альтернативних джерел енергії, особливо відновлюваних, із ціллю зниження залежності від деревного палива.</p>
-----	--	---	---	--

ВИСНОВКИ

Результати дослідження показали, що конче необхідно внести зміни до діючого законодавства України в галузі «Освіта й наука» з урахуванням основних положень Конвенцій Ріо. У більшості законодавчих актів відзначаються важлива роль і місце екологічної освіти у вирішенні екологічних проблем окремих регіонів і держави в цілому. І хоча окремі законодавчі акти передбачають проведення цілком конкретних заходів, система останніх не є цілісною та збалансованою, відповідні правові норми розпорошені в багатьох документах, виданих різними суб'єктами нормотворчості. Здійснення заходів доручається різним виконавцям, повноваження яких у галузі організації екологічної освіти законодавством чітко не визначено.

Така недосконалість законодавства та відсутність практичних механізмів реалізації нормативно-правових актів призводить до того, що права громадян не забезпечуються належним чином. Таке законодавство не є гнучким, воно не може швидко реагувати на зміни в державі та в світі в цілому.

Запровадження основних положень усіх трьох Конвенцій Ріо в галузь «Освіта й наука» гальмується в зв'язку з тим, що:

у підгалузі освіта:

1. На сьогодні не розроблений рамковий нормативний акт із робочою назвою «Стратегія розвитку освіти для сталого розвитку», який мав би регламентувати роботу навчальних закладів усіх рівнів освіти в питаннях освіти для сталого розвитку.

2. Завдання освіти, зазначені в Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти, не включають основні положення Конвенції Ріо.

3. Відсутні в Державних галузевих стандартах професійно-технічної та вищої освіти нормативні навчальні дисципліни «Основи сталого розвитку» (бакалавр) і «Стратегія сталого розвитку» (спеціаліст, магістр).

4. Відсутня нормативна база та спеціалізовані програми, які б регламентували використання результатів наукових досліджень біологічного різноманіття та розробок нових методів збереження й сталого використання природних ресурсів у навчально-виховному процесі на всіх рівнях освіти.

5. Не ведеться планомірна робота з розроблення нових навчальних програм для вивчення на національному рівні біологічного різноманіття, опустелювання, посухи й деградації ґрунтів, наслідків зміни клімату.

6. Констатується неприйняття керівниками органів виконавчої влади різних рівнів підпорядкування необхідності модернізації структури, змісту й організації освітнього середовища в Україні на засадах сталого розвитку.

у підгалузі післядипломна освіта:

1. Відсутня масова просвітницька робота з формування свідомості населення України відносно наслідків несталого використання природних ресурсів і усвідомлення своєї причетності до цих процесів.

2. Ведеться недостатня робота для підготовки наукового, технічного, управлінського персоналу з питань, зазначених у Конвенціях Ріо, як наслідок, не формується громадська позиція управлінців усіх рівнів до питань сталого розвитку.

3. Локально спостерігаються розроблення та впровадження навчальних програм перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних

працівників і спеціалістів технічних спеціальностей із впровадження основних положень Конвенцій Ріо.

у підгалузі неформальна та інформальна освіта:

1. Потребує розроблення механізм створення та функціонування просвітницьких центрів сталого розвитку для місцевих громад, який би заклав платформу для формування громадської думки відповідно до основних положень Конвенцій Ріо.

2. Потребує включення питання постійної співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження та сталого використання біологічного різноманіття, проблем опустелювання та зміни клімату за розділом «Міжнародне співробітництво» діючих законодавчих актів галузі освіти.

3. Необхідно законодавчо закріпити позицію освітнього округу як додаткової специфічної служби пропаганди знань і ефективного розповсюдження відповідних технологічних методів і засобів, а також підготовки співробітників на місцях і членів сільських організацій із питань, зазначених у Конвенціях Ріо;

4. Створення професійних асоціацій сприятиме розповсюдженню знань серед населення країни.

5. Розроблення просвітницьких матеріалів і здійснення обміну експертами, підготовка кадрів із питань реалізації відповідних освітніх програм і програм розповсюдження допоможе отримати нові наукові знання всім суб'єктам навчально-виховного процесу навчальних закладів усіх рівнів освіти.

6. Впровадження міждисциплінарних навчальних програм за участю населення, які містять ознайомлення з проблемами біорізноманіття, змін клімату та

опустелювання, посухи та деградації земель, у системи освіти, в програми неформального навчання, програми для дорослих і програми заочного та практичного навчання потребує розроблення відповідного механізму.

у підгалузі наука:

1. Для реалістичної оцінки можливостей планети щодо забезпечення зростаючих потреб людства та основ і методології розв'язання гуманістичних проблем національного характеру необхідно створити систему наукового забезпечення переходу до сталого розвитку та забезпечення державної підтримки програм наукових фундаментальних досліджень.

2. Потребують розроблення механізми оцінки вартісної цінності біорізноманіття та його компонентів, якості функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати, впровадження результатів досліджень у роботу навчальних закладів усіх рівнів освіти.

3. Розроблення програм наукових досліджень із питань Конвенцій Ріо потребує здійснення інноваційної освітньої діяльності в межах співпраці з зарубіжними організаціями.

4. Оцінка ефективності підходів у задоволенні освітніх потреб населення вимагає впровадження механізму фінансування та моніторингу рівня успішності проведеної наукової та просвітницької роботи.

5. Виконання фундаментальних наукових досліджень зі створення екологічно безпечних технологій освоєння невідновлюваних ресурсів низької якості, важкодоступних ресурсів і їх альтернативних замінників зміцнить освітній і науково-дослідницький потенціал на національному рівні відповідно до основних положень Конвенцій Ріо.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Невиконання або виконання не в повному обсязі основних положень Конвенцій Ріо може привести до ускладнень у процесі формування громадської думки з питань сталого розвитку. Підсумовуючи, пропонуємо наступне:

у підгалузі освіта:

1. Забезпечити розроблення нормативно-правової та організаційної бази для інтеграції освіти для сталого розвитку в систему формальної освіти України з імплементації основних положень Конвенцій Ріо.

2. Забезпечити оперативне отримання нової інформації з питань біологічного різноманіття, опустелювання, деградації ґрунтів, зміни клімату всіма учасниками навчально-виховного процесу дошкільних, середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів.

3. Дотримуватися стратегічних напрямів розвитку освіти на засадах сталого розвитку, зазначених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної середньої освіти при розробленні Типових навчальних планів, навчальних програм усіх напрямів.

4. Створювати сучасні засоби навчання та навчально-методичного забезпечення для викладання основ збалансованого розвитку.

5. Запровадження на національних каналах радіо й телебачення регулярних програм на тему збалансованого розвитку.

6. Створити сайта, який підтримує освіту для сталого розвитку.

7. Створити Всеукраїнську науково-методичну раду з питань освіти для сталого розвитку під патронатом Міністерства освіти й науки України, основними завданнями якої є здійснення науково-методичної координації

діяльності навчальних закладів усіх рівнів освіти з питань сталого розвитку.

8. Створити в структурі Міністерства освіти й науки України аналітичний відділ із робочою назвою «Система освіти протягом життя для сталого розвитку» та координаційну раду громадських організацій України, які займаються освітньою діяльністю.

9. Розробити, затвердити нормативно-правовий акт із робочою назвою «Національна Стратегія освіти для сталого розвитку» та підготувати регламенти виконання поставлених у ньому завдань.

10. Створити національну (державно-громадську) інституційну структуру системи освіти для сталого розвитку з урахуванням положень Стратегії ЄЕК ООН.

11. Розробити законодавчу базу для співробітництва державних органів виконавчої влади та неурядових організацій у межах формальної та неформальної освіти населення України з метою впровадження навчальних матеріалів, розроблених за участі міжнародних фахівців, у навчально-виховний процес закладів освіти.

12. Розробити нормативну базу (статути, положення та навчальні програми) для закладів неформальної освіти, зокрема роботи з місцевими громадами, з питань охорони біорізноманіття, опустелювання земель і зміни клімату при освітніх округах у межах освіти протягом життя.

13. Розробити інструментарій і запровадити Всеукраїнський моніторинг рівня сформованості обізнаності населення щодо охорони біорізноманіття, опустелювання земель і зміни клімату. Отримані результати повинні підлягати постійному оприлюдненню на офіційному сайті МОН України.

14. Створити відповідний орган виконавчої влади на місцях для проведення заходів регулювання роботи закладів формальної та неформальної освіти з питань охорони біорізноманіття, опустелювання земель і зміни клімату та розробити рекомендації для створення ефективною системи роботи з цих питань.

15. Всебічно сприяти соціальному партнерству, спрямованому на підготовку та реалізацію освіти для сталого розвитку, та максимальному залученню суспільства в цей процес.

16. Розробити координаційні механізми на регіональному та національному рівнях для активного залучення суспільства в процес реалізації освіти для сталого розвитку.

у підгалузі післядипломна освіта:

1. Розробити навчальні програми з перепідготовки спеціалістів різних галузей виробництва та державних службовців, місцевих громад із питань збереження та стійкого використання природних ресурсів і управління ними.

2. Розробити сучасні засоби перенавчання та навчально-методичного забезпечення для викладання основ сталого розвитку, зокрема підготовка та видання підручників і посібників зі сталого розвитку, навчально-методичних матеріалів для педагогів, учнів, наукових працівників на всіх рівнях системи освіти та професійної підготовки.

3. Створити та впровадити систему обов'язкової підготовки та перепідготовки державних службовців із охорони довкілля та збалансованого розвитку.

4. Визначити в проекті ЗУ «Про післядипломну освіту» шляхи реалізації державної політики в сфері післядипломної освіти на засадах сталого розвитку.

5. Розробити, затвердити та впроваджувати в систему професійної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації компетентнісного підходу для керівників і викладачів навчальних

закладів через освоєння педагогами, викладачами системи міждисциплінарних знань, які дозволяють інтегрувати тематику сталого розвитку в навчальні предмети.

6. Сприяння науковим дослідженням у сфері ефективних методів навчання, інструментів (механізмів) оцінки збалансованості розвитку, формування життєвих установок і цінностей.

у підгалузі неформальна та інформальна освіта:

1. Удосконалити законодавчу базу функціонування освітніх округів відносно просвітницької роботи з місцевими громадами з метою оперативного отримання необхідної інформації зі сталого ведення власного господарства.

2. Розробити нормативно-правову базу функціонування неформальної та інформальної освіти в Україні як такої, що дає змогу сформувати якісне освітньо-виховне середовище для сталого розвитку.

у підгалузі наука:

1. Забезпечити державну підтримку програмам наукових фундаментальних досліджень, які дають реалістичні оцінки можливостей нашої країни та планети в цілому про наявність природних ресурсів, використання енергії, вплив різноманітних факторів на стан здоров'я, демографічні тенденції нарівні з іншими пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки.

2. Проведення фундаментальних наукових досліджень із формування нової ідеології життєдіяльності українського суспільства, спрямованої на сталий розвиток і розроблення механізмів проведення економічної оцінки справжньої вартості природних ресурсів країни.

3. Створити систему наукового забезпечення переходу всіх галузей держави до сталого розвитку.

4. Включити до переліку основних наукових напрямів і найважливіших

проблем фундаментальних досліджень, проведення яких передбачається за рахунок видатків Державного бюджету України, тем із розроблення ефективних методів використання природних ресурсів на засадах сталого розвитку, щоб не спричинити економічну нестабільність у державі.

5. Запровадити наукові дослідження в сфері ефективних методів навчання, інструментів оцінки сталого розвитку, формування життєвих установок і цінностей.

6. Забезпечити виконання

фундаментальних наукових досліджень зі створення екологічно безпечних технологій освоєння невідновлюваних ресурсів низької якості, важкодоступних ресурсів, їх альтернативних замінників.

7. Реорганізувати експертну раду ДАК Міністерства освіти й науки України з математичних і природничих наук, розділивши її на окремі експертні ради з математичних наук і з природничих наук, посиливши при цьому склад останньої відповідними фахівцями-екологами.

ГЛОСАРІЙ

1. Конвенції РІО – це рамкові міжнародні правові документи (угоди, що визначають умови співпраці країн у рамках Програми дій «Порядок денний на ХХІ століття», ухваленої Конференцією ООН із навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Базовими Конвенціями екологічної співпраці є Конвенції про збереження біологічного різноманіття, зміну клімату та боротьбу з опустелюванням. Вони спрямовані на досягнення еколого-соціальної та еколого-економічної збалансованості сталого розвитку світової спільноти, суспільств, їх соціоприродної цілісності та збереження планетарного природного середовища існування людської цивілізації. Інтеграція Конвенцій РІО в національні політики, зокрема освітню, сприяє їх екологізації та реалізації парадигми сталого розвитку.

2. Сталий розвиток суспільства (в сучасному розумінні) – це неперервний самопідтримуваний синергетичний процес якісних змін у суспільстві, спрямований на досягнення збалансованості економічного благополуччя, соціальної та екологічної справедливості, безпеки життєдіяльності як сучасних, так і прийдешніх поколінь. Рушійною силою якісних змін є випереджувальний розвиток освіти в поєднанні з наукою, які створюють інтелектуальний та інноваційний потенціал сталого розвитку, його культурно-духовні та морально-етичні підвалини. Успіх сталого розвитку суспільства залежить від міцності культурних, духовних, освітніх підвалин і суспільної поваги до природи.

3. Освіта для сталого розвитку – поняття, що ґрунтується, згідно Стратегії ЄЕК ООН із освіти для сталого розвитку, на синергізмі процесів навчання та розвитку, «коли сталий розвиток

суспільства слід розуміти як неперервний процес навчання, дослідження проблем», поглиблення компетентності з тематики сталого розвитку; інтеграції цілей навчальних програм і програм сталого розвитку; систем формальної та неформальної освіти, професійної підготовки та інформаційних систем. Ключовим принципом освіти для сталого розвитку є принцип всебічної системної інтеграції – від міждисциплінарної до міжінституційної.

4. SWOT-аналіз – універсальна методологія систематичного аналізу, дослідження та оцінки проблем, потенціалів їх розв'язання методом співставлення, порівняння сильних і слабких сторін об'єкта дослідження; оцінки потенційних загроз від слабких сторін і можливостей їх уникнення або послаблення з використанням сильних сторін, тенденцій. SWOT-аналіз як універсальний методологічний інструментарій може застосовуватися в будь-якій сфері діяльності, зокрема освітній, і для будь-якого об'єкта дослідження: від підприємства, навчального закладу до галузі, регіону. Мета SWOT-аналізу політик, правових актів полягає у визначенні стану досконалості національної політики, сталого євроінтеграційного розвитку; проблем інтеграції положень Конвенцій РІО в освітню та інші галузеві політики, правові та регламентуючі документи, оцінки проблем стримування процесів інтеграції та удосконалення.

5. GAP-аналіз – методологія поглибленого аналізу офіційних документів, що визначають освітню політику, її правову базу на предмет оцінки прогалів і розроблення рекомендацій щодо їх усунення з метою сприяння інтеграції Конвенцій РІО.

Перелік нормативно-правових актів у освітній галузі

Укази Президента України та Закони України:

1. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року № 1060-XII;
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI;
3. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 року № 103/98 – ВР;
4. Закон України «Про позашкільну освіту» 22 червня 2000 року № 1841 – III;
5. Закон України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 року № 1864 – IV;
6. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року № 2818-VI.
7. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 № 2623-III.
8. Закон України «Про вищу освіту» (проект нової редакції);
9. Закон України «Про післядипломну освіту» (проект нової редакції);
10. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (проект нової редакції).
11. Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 роки (проект).

Постанови Кабінету Міністрів України

1. Перелік пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2015 року, затверджено постановою КМУ від 7 вересня 2011 р. № 942
2. Перелік типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад, затверджено постановою КМУ від 6 травня 2001 р. № 433;
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1392;
4. Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою КМУ від 20 квітня 2011 р. № 462;
5. Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затверджено постановою КМУ від 27 серпня 2010 р. № 778;
6. Положення про освітній округ, затверджено постановою КМУ від 27 серпня 2010 р. № 777;
7. Національна рамка кваліфікацій, затверджена постановою КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341;
8. Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, затверджений постановою КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р.

Накази МОН і Мінекоресурсів України

1. Положення про центр, будинок, клуб еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, станцію юних натуралістів, затверджено наказом МОН України від 10.05.2002 р. № 292;

2. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затверджено наказом МОН України від 07.11.2000 р. № 522;
3. Положення про Всеукраїнську науково-методичну раду з екологічної освіти та виховання, затверджено наказом МОН України від 13.05.2003 р. № 284;
4. Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2009-2013 роки, затверджено спільним наказом МОН та НАН України від 26.11.2009 № 1066/609.
5. Положення про еколого-освітню діяльність заповідників і національних парків України, затверджено наказом МОНПСЯБ України від 21.09.1998 № 140.
6. Положення про наукову діяльність заповідників та національних природних парків України, затверджено наказом Мінікоресурсів України від 09.08.2000 № 103.

Перелік використаних джерел

1. Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисейко В. О. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. — 186 с
2. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 212 с.
3. Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. — 4-е вид. перероб. і допов. — К.: ВД «Професіонал», 2007. — 240 с.
4. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. — К.: Кондор, 2006. — 206 с.
5. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 254 с.
6. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — 295 с.
7. Сачков Ю. В. Фундаментальные науки как стратегический ресурс развития // Проблемы философии, 2007. — № 3.

Проект ПРООН/ГЕФ
«Інтеграція положень Конвенцій Ріо
у національну політику України»

**SWOT-АНАЛІЗ І АНАЛІЗ ПРОГАЛИН
(GAP-АНАЛІЗ) ПОЛІТИК, ПРОГРАМ,
ПЛАНІВ І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ
У ГАЛУЗІ ОСВІТИ Й НАУКИ**

**ТА ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ
ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

Підписано до друку _____
Формат 60x84/8. Папір Офс.
Ум. арк. 12,32. Наклад 300 примірників.

Видання та друк: ФОП Грінь Д.С.,
73033, м. Херсон, а/с 15
e-mail: dimg@meta.ua
Свід. ДК № 4094 від 17.06.2011